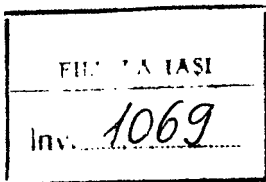
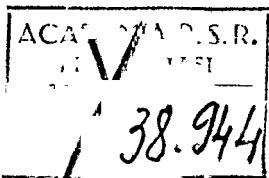
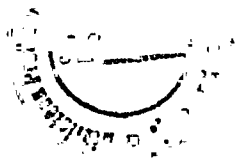


*Cele cuprinse în prezenta carte  
se raportează la moravuri vechi,  
care, de sigur, au dispărut.*





## PRELUDIU

Orașule, pe care te iubesc, ce-ai să aduci tu țărilor unite laolaltă sub putredul tău prestigiu? Ce-ai să dai tu milioanele de oameni, cari vin la tine ca la o cetate sfântă? Ce miruri porți în mâinile tale de noroiu, ca să le ungi sufletul și să li-l întărești?

Din închisoarea de unde te privesc peste cântecul broaștelor din smârcurile ce mă despart de tine, îmi dau seama, orașul meu, de reverie și de suferință, că tu n'ai avut ce face cu mine, că nu ți-a păsut de inima mea, că nădejdiile mele te-au ofensat.

Am fost în tine un locuitor supărător și m'ai trimis între puști, cu ordinul ca să mă gândesc la trecutul meu ca la o greșală și la visurile mele ce te priviau, ca la o crimă. M'ai zidit aci, unde-ți trimiți escrocii, hoții de buzunare, spărgătorii și bandiții, lângă

cimitirul unde-ți trimiți dricurile ca niște calești de mireasă, în vecinătatea casei, unde-ți trimiți nebunii; m'ai zidit în regiunea ta deșartă, în infernul tău, ale căruia munci, le-ai învecinat cu o pustietate.

Trecutul meu, ascultă, nu am să mi-l tăgăduesc, nici după ce un tribunal de popi m'au osândit pentru ceruri, nici după ce o poruncă m'a pedepsit pentru oameni, nici după ce furia putregaiurilor tale s'a răscolit, ca să-mi aducă în șoaptele sufletului, cuvintele de părere de rău. Au putut cei de o seamă cu mine, lucrători și canoniți ai ideii, să se lepede de prizonierul tău, să-l alunge dintre dânșii, să-l blesteme și să-l bârfească; oraș al încercării și al neputinții, insulă de liliac și de mătrăgună, baltă stătătoare a purulenței, în care se îneacă din sbor și se fac leșuri toate păsările ce vin tinere pe deasupra apelor și de printre munți. Cloacă de nenufari.

Dar mă gândesc la viața ta, capitală a unei țări întinse, prin care trec astăzi, pe mijloc, Alpii și șerpii mari ai norilor negri. Cum te înfățișezi tu astăzi, când fruntariile s'au depărtat și holdele noastre ating răsă-

ritul, amurgite de apus? Ce suflet și ce puteri așezi tu la temelie? Ce sânge bate în ventrele tale?

Mă adâncesc în tine și caut, cetate cu gloată numeroasă, o elită care să-ți dea dreptul să te mândrești că din tine a purces în cele patru unghiuri ale lumii cântecul de adunare laolaltă a întregii odrasle. Tu ai vorbit cu înlesnire toate limbile drumeților și te-ai supus obiceiurilor lor, trecând dela unele la celalte, ca dela o zi la ziua viitoare, încălțându-ți simțirea cu cismele sau cu pantofii celui mai de curând sosit. Sufletul tău e ca bucătăria ta: toți i-au lăsat câte ceva, halvaua și stridiile, porcul și fazanul, sarmalele și pateul, Mavrocordat și Paul Verlaine, mastica și șampania «goût américain», tutunul turcesc și marylandul, papucii sultanei și tocul Louis XV.

Ai hipodrom ca Londra și Parisul, bătaie de flori ca Nissa, rulete ca Monte-Carlo, modiste pariziene, croitori englezi, băcani greci, grădinari bulgari, misiți armeni și evrei; ai cluburi și tripouri, automobile, covoare persane, dancinguri și varieteuri; ai o Academie à la Richelieu.

Dar n'ai avut niciodată, nici un sfânt și nici un scelerat strălucit. Și tu n'ai dat nici pe Eminescu nici pe Anton Pan, nici pe Creangă nici pe Veniamin Kostachi, nici pe Cantemir, nici pe Kogălniceanu. Tu n'ai putut să dai un Domnitor.

Ai o bibliotecă închisă cititorilor, pentru șoareci. Ai câteva sute de biserici în care cântă greerii de vecernii. Ai arhieriei, negustori de acatiste și de cadavre, ai episcopi care fac negustoreselor măritate copii și văduvelor lepădături. Ai profesori fără studenți și studenți fără profesori și ai mulți copii fără tată.

Ai restaurante, hoteluri și o sumedenie de case închise.

Nu voi exagera nimic, orașul meu iubit și ticălos, de o ticăloșie minusculă. Mă voi duce însă din casă 'n casă, în toate casele tale mari, din club în club, din local în local, și voi spune ce am văzut. Voi însemna cu o cruce mesele numeroase la care mănâncă doi domni și o doamnă elegantă. Unul din ei e soțul doamnei și celălalt e însoțitorul, care plătește restaurantul, teatrul, chiria, bijuteriile și echipajul nobilei căsnicii fără

descendență. Soțul consumă mulțumit și în vreme ce pierde la cărți, însoțitorul îi distrează perechea într'un alcov împrumutat. Voiu face iarăș un cârd deosebit din soții bătrâni, dregători în societate, cari întrețin pe cheltuiala lor vigorile tinerilor inseparabili, prepuși la egalizarea temperamentului soției tinere și luxoase.

O, Metropolă! Ziua nimeni nu stă acasă și noaptea nimeni nu-i în casa lui. Fiecare bărbat îndulcește singurătatea voită a femeii prietenului său și femeile, adunate în casele cu perdelele groase, slujesc ritului tău pentru bani. Imi este neuitată sinuciderea acelu bărbat frumos și de-o construcție fizică uriașă, care ascuns cu vițiile lui într'un apartament cu tripoul în față și cu camerele spre curte, a desmierdat fără să știe trupul fiicei lui, plecată la școală. Urîtul te alungă totdeauna într'altă parte, nomad. Medicul, omul de știință, omul politic, avocatul, inginerul, profesorul își lasă vatra goală și nevestele lor își lasă întâmplătorii copii pe seama ungueroaicii.

Cu știrea soțului, femeia unui factor însemnat vilegiaturează în societatea unui șef de partid, care va îmulți onorurile cuvenite

soțului. Cu știrea soției bărbatul se bucură de grațiile servitoarei. Incepătorul se înru-dește noaptea cu femeia șefului său. Băr-batul divorțează de nevastă și se căsăto-rește cu sora ei, cu care a concubinat, unind într'un acoperământ, ca fii ai lui, pe verii născuți din încăierarea cu un singur mascul, a două surori — și-i cea mai înaltă culme de cavalerism și moralitate, la care poate ajunge unul din cetățenii tăi aleși. Căci de obicei nu se simte nevoie nici de primul divorț nici de a doua căsătorie, idila merge paralel.

S'au văzut în tine învățați măsluind căr-țile, ca să poată sustrage zestrea proaspătă a unui partener și apărători împărțind cu hoțul, drept onorariu juridic, bocceaua cu lucruri furate.

Mănâncă porcește scumpa mea cetate și te împreună ca muștele și gândacii, din sbor sau între molozuri.

Șeful familiei deboșează pe verișoară, pe soacră, pe mătușe, pe cumnată, pe nepoată. Mă duc la un cunoscut și dacă nu-i iau soția, mă provoacă ea să încerc. Vine prietenul la mine și-mi acostează nevasta, după ce des-brăcându-se de blană, a frecat cu spinarea

tațele servitoarei. Il primești bine și el se crede pensionarul autorizat al bunurilor întregii familii. Unchiul se informează la nepoată de câte ori e strânsă în brațe în timpul unei nopți și acest unchi s'a întâmplat să fie și Mitropolit.

Când se întrunesc la ceaiu în saloanele tale, soțiile cetățenilor tăi distinși comentează forma, lungimea și elasticitatea unui atribut la persoanele încercate, după cum bărbații fac, în colțul lor, confidențe asupra facultăților secrete ale doamnelor măritate, din vecinătatea canapelelor pe care fumează agale.

Ceeace mă revoltă la spectacolul tău nerușinat, de universală și neîncetată streche, nu e în primul rând tinerețea care se irosește pe canal, creșterea copiilor, nelepădați la timp în casele tale bogate, căci toate acestea le plătești cu bătrânețea precoce și cu putregaiul. Mă revoltă consimțirea generală și liniștea normală a monstruosului tău coit. Nici o dramă, nici o tragedie nu izbucnește din smârcul, în care zeci de mii de broaște zac încălecate.

Mă revoltă că nici măcar cuvântul «înșelăciune» nu caracterizează starea de pria-



pism desgustător a cetățenilor tăi. Mă revoltă lipsa de pasiune, absența dragostei, absența inimii, a curajului și a primejdiei din actele elitei tale presupuse. Soțiile nu-șiucid bărbații, bărbații nu-și ridică din pământ coarnele ca să-și împungă adversarul, fetele seduse nu-și răpun seducătorul. Urăsc în tine indiferența care devine o carieră, urăsc în tine sfatul și tactul prudenții. Fata sedusă și cu averi își găsește întotdeauna bărbatul care să-i dea în schimbul traiului comod și al evoluției sociale, condusă de legăturile alianței, numele lui, tot așa după cum fetele slute, cocoșate, foanfe și cu albeață își găsesc arhitecții, medicii și profesorii de cari au trebuință.

Urăsc în tine tiparul, după care situațiile cele mai complicate și mai scârnave se aranjează fără morți, ca o afacere între moștenitori libidinoși. Urăsc în tine, oraș care făgăduiai reveriei mele trepte de ascensiune fără sfârșit, identificarea sufletelor cu banul abject. Pasiunile tale sunt microscopice, nebunia ta e cunoscută numai în forma paraliziei generale, sângele tău e păstrat cu îngrijire.

Asasinatele tale apar în forma minoră a pungășiei prudente. Morții tăi mor de indigestie sau de cantaridă, niciodată de un vârtej de patimi, de o răscoală de suflet, de o vijelie. Și după cum năzuințele se liniștesc cu un scaun în Parlament și cu o sinecură, avânturile tale amoroase sfârșesc printr'o socoteală cuminte. Ești o capitală care detestezi toate excesele, și în cutezanță, și în răutate, și în revendicare, și în bunătate. Ești un oraș cu măsură, un oraș intermediar, un oraș samsar. Nu crezi în nimic, nu nădăjduiești nimic.

În plină tragedie istorică bărbații tăi de seamă, bătrâni și gârbovi, se căsătoresc vlăguți cu femei tinere, cari știu că vor aparține altora. Când trupul nu mai ajută pe mării tăi cetățeni, sufletul lor nici atunci nu se vindecă de luxură. Obsedat de lubricitate, el a luat forma, încă de mult, a unui singur organ.

Pentru simțirea ta degradată, o, cetatea mea, când se va cutremura pământul, ca să te doboare și să te învieze pură, ca pe Lazăr, în tinerețea, naivitatea și lumina pe care le merită țărâna ta binecuvântată?

## BOERII

Temnița e plină de «boeri». Hoții profesionali numesc boer pe orice purtător de buzunare și de portofel, proprietate a purtătorului. Războiul a scos boerii la iveală și i-a vărsat în depou. Foști miniștri și foști deputați, bancheri politici, restauratori, care au jucat un rol într'o culoare, într'un județ, într'o uliță sau într'o casă, ziarști, socialiști, comuniști, samsari, boeri de categorii numeroase, contradictorii și excluziviste.

Rolul adeseori a fost presupus ori dedus. Niciodată modelul moral, ideal și mecanic, nu a funcționat mai perfect și mai unanim, și omul de sidef și de fildeș, ideea cristalizată, lipsită de păr și de sudoare, și de jur împrejur lustruită, cu toate circumferințele matematice egal depărtate de centru, stau dinaintea noastră vii.

Oamenii politici, ca niște arhangheli metalici purificați prin focul marilor argintării, sunt singurele inocențe ale momentului, dintr'o întreagă țară de oameni de suferință și de îndoială, frământați în gigantica fiertură de sânge și țărână. Și alături de duzina lor infailibilă sunt considerabili numai morții, pentru că nu mai există ca să vadă, să cântărească și să compare. Și mai rămâne valabil pentru discursuri și presă un singur cuvânt articulat cu trei unice silabe: «poporul». Oamenii în carne și oase, condensați în cuvânt, sunt cu toții vinovați, la o rubrică oarecare, și pe lângă boeri temnițele gem de țărani și muncitori.

Unui industriaș de fier i se aduc ouă fierte tari, pe care din pricină că locuiește cu alți șapte, opt boeri într'un dormitor, fericitul posesor le păstrează încuiate în geamantan. Când i se face foame peste zi și în afară de mesele comune, el scoate un ou, îi sfărâmă coaja și îl mănâncă în singurătate, stând pe pat ca un sătean pe buturugă. Ouăle lui au o valoare inexprimabilă și nu seamănă cu nici un fel de alte ouă de pe lume. Tovarășii de odae își pun ouăle, dacă se întâmplă să li

se aducă, la îndemâna tuturora, ca niște cepe pe marginea ferestrei. Ouăle industriașului de fier par ouate de găini fenomenale, geniale, care vorbesc nemțește și ar fi învățat tabla înmulțirii. Ouăle au într'însele inimă și creier, tehnică și matematici, și posesorul lor, când le mănâncă, spintecate în două și în patru, are aerul că dумică ceva neînchipuit de personal și s'ar părea că le ouă el, Industriașul, sub plapumă, noaptea; că sunt eșite din găoace personală, din orificiul lui, unic, delicat și rumen.

Nici pâinea lui nu e ca toată pâinea. Coltucul industriașului se chiamă franzelă și franzela lui e mai albă decât oricare alta. Sorbind, mai mult decât mănâncă, fiiința industriașului cu ochi albaștri sub ochelari și cu mustața ca fuiorul știuleților de porumb, participă la bucurii deosebite, al căror mare trecut rămâne nespovedit. Vin din sticla lui nu bea, fiind un protivnic al băuturilor cu alcool și preferând, când i se astupă înghițitoarea, ca la rațele înecate cu mălai, să se servească din vinul altuia sau să consume apă cu cana. De fumat, el fumează numai țigările vecinilor, de teamă să nu se învețe,

purtând țigările sale proprii, și să nu-și strice sănătatea. E sănătos și idealul lui este să întreacă, fotografiat în pielea goală, estetica anatomică a unui oarecare Müller, inventatorul unui sistem de a se înfrumuseța mușchiulatura, semănând pe pântec cu rădăcinile de copac înodate. El se cheltuiește în mișcări repetate, dimineța la sculare; singura risipă care nu costă parale.

Și e un bărbat frumos, după estetica unei neveste, mutilată în formele-i scheletice și în portreul ei de cadavru, animat cu nuanțele carminului violet de drogherie. Romanul lui este cu zestre și cu văzut și plăcut. Când ochii soției, în vizitele la penitenciar, se opresc ca niște fluturi spălăciți pe frizura muștășilor lui cu scârlionți, femeea are un spasm, care se rezolvă, evident, într'un supliment de umezeală secretă. Ea cade în reverie, pe scaunul tocit al cancelariei, și în transa ei mistică amoroasă seamănă cu un crocodil de menajerie, anemiât pe o scândură de amintirile natale și de subalimentare. Industriașul se bucură de situația de «mein Schatz» și «Schatzli» al familiei, și se găsește mândru de ea, când dis-de-dimineată, Duminica, își

face mustața cu fierul și își rade gușa de purcică, pentru primirea săptămânală a soției.

El se alătură strâns de nevastă, pe acelaș scaun, și îi șoptește ceva de sigur porcesc, în ureche, căci ea pâlpaie și se pierde — și par'că i-ar spune confidențial: «Știi, meine süsse Kätchen, că a mai crescut»... Și focul subit ca un chibrit al privirii ei, repede stins, zice: «Fritz!», cu o langoare infinită.

Înainte de a i se cunoaște patetica lui avariție, tovarășii de dormitor îi turnau bucuros în pahar din vinul lor. Mai târziu, ei au ajuns indiferenți la apelurile ochilor lui de cicoare, fixați pe clondire, și l-au lăsat să se mulțumească stăruitor cu produsul robinetului, ridicat dintr'o găleată. Adeseori, el a făcut elogiul apei, cu privirea țintă la dopul unei sticle cu vin.

Vinul cel mai mult și mai bun îl aduce familia unui coleg de odae, mare proprietar de bodegă și care a fost în timpul ocupațiunii un căpitan fără sabie și cu epoleți. Personaj blând și timorat, însă adunat cu toate resursele lui morale în jurul tejghelei, ca zidul umed cu temeliiile în mocirlă, smăltate de reflexe și suveniruri de cer, dimprejurul în-

chisorii, el caută să împace cu zâmbetul și moliciunea iritația presupusă a tovarășilor săraci, scuzându-se în atitudini de cedare, că s'a îmbogățit, nu din altceva, ci din vin cu sifon.

Băutura făcând parte din beneficii, el a cheltuit-o în primele săptămâni fără mare economie. De ce-i închis, și chiar de prietenii lui politici, nimeni nu ar putea să știe.

Retragerea trupelor românești a lăsat Capitala păzită de 400 de jandarmi sub comanda acestui căpitan, care pe lângă o bogată personală, trebuiă să păzească și două alte localuri de mâncat și de băut, aparținând fraților lui. Stilul lui de ținut, format la mulțumirile însoțite de curbetă și la numărarea restului tras pe marmură cu buricul degetului mijlociu, se împăca tragic și trist cu uniforma de căpitan. Cu două zile înainte de retragere, el studiă telegrafia fără fir, care nu se știă niciodată exact unde se găsește, în pălărie, în vârful umbrelei sau în șoșoni și se preferă să-i fie bănuită existența tot într'un fir oarecare. De câteori echipa noastră de cercetători n'a rămas interlocată, după un denunț binevoitor al unui vecin, dinaintea



unei frânghii de rufe dintr'un pod sau luând contact cu cele patru sârme cari țineau echilibrul unui burlan de fum! In momentul de a primi ordinul retragerii, un ofițer își instruiă ofițerii subalterni, mai informați decât el, cum se apără un oraș de pe balcon și dindărătul unei uși, servindu-se de patru cartoane murale în culori, aduse din străinătate.

Căpitanul de bodegă își cedase inamicului tesacul și revolverul și umblând încins cu o curea printre jandarmii lui figuranți, care purtau pe braț o inscripție nemțească, refuzată de mai mulți, s'a gândit că nu ar fi rău, din punctul de vedere comercial, să se puie bine cu inamicul. El luă de acasă o cutie cu țigări de foi de cea mai fină calitate și făcu o vizită șefului poliției germane. Zâmbetul lui blajin, ochii lui cenușii, maniera lui extrem de îndulcită și un limbaj germanic depărtat de surse, fură înțelese tocmai în momentul când căpitanul scotea cutia cu țigări, ca o consecință a târcoalelor precedente.

Șeful poliției sări de pe scaun și-i aruncă țigările 'n cap, afișând a doua zi pe toate zidurile orașului, o publicație care înfieră tentativa de corupțiune.

— Așà mitocănie, n'am mai pomenit! se plângeà bodegarul. Și se pretinde om civilizât! Puteà să-mi spuie că nu fumează...

Intr'o atmosferă de acuzație vagă, nedefinită, ca într'un păinjenis, este cuprinsă toată lumea, și tot ce s'a putut expedià la închisoare în primele zile, până ce s'a luat un contact cu greutatele vieții, a fost expediat. Cine a rămas liber n'a mai fost închis niciodată, indiferent dacă avea ceva să i se reproșeze, sau nimic. Dar aceia care încăpuseră într'o închisoare, trebuiau conservați, dintr'un sentiment poate analog cu imposibilitatea și de a vinde și de a dărui o haină pe care ai purtat-o, sau o blană veche, dela bunici. Intercalarea în sensibilitate a orgoliului profesional și funcționarea sentimentului de simetrie, te obligă pe deoparte să ții ceeace ți-a venit fără motiv, și pe de altă parte, sau cu atât mai mult, să echivalezi cu o activare din ordinea faptelor punerea în libertate, de pildă a unui deținut. Căci situațiunile intră atunci în legea gravitațiunii și se satelizează nimic cu nimic și ceva cu altceva, minutul atrage ora, ora împiedecă ziua, ceasul se face an și intenția onestă parcurge codul penal,

lipindu-se de fulgii aripelor ei cât de puțin din făinișul prin care a trecut.

Codul penal e la fel cu tratatul de medicină universal, care se recomandă express și sănătoșilor și bolnavilor să nu-l studieze, ca să nu devie mai bolnavi și alții să nu fie contaminați de morbi imaginari. Examineate cu legile și cu patologia, toate societățile omenești ar trebui împărțite în două unice categorii, una destinată spitalului și alta pușcării, și omenirea nu ar mai avea nici guverne, nici curățitori de bătături. În vederea unei stări de spirit ideale care ar desființa toate velleitățile de individualitate, ar reduce gândirea la tip și atitudinea la model, ar mai trebui ca legile să fie învățate pe dinafară în tot timpul cursului primar și secundar, pentru ca insul să știe din vreme că toate clipele zilelor lui au un corespondent, fie la poliție, fie la primărie, fie la fisc, fie la balamuc, fie la tribunal, și că starea de libertate și de judecată proprie nu poate fi trăită normal, după erorile culturale, decât în lumea cealaltă, pregătindu-se populația exclusiv pentru viața de apoi. Probabil că numai în absența unui buget considerabil s'ar proceda cu lectura,

educația și inculcarea. Într'o societate echilibrată din punctul de vedere financiar, stilul s'ar exprima convenabil dela început și categoric, toți noii născuți trebuind încadrați după întărcare în niște închisori.

Inchisoarea nu ar constitui, în sine, un mare desagrement. Culcat la oră și sculat la oră, hrănit cât de puțin la oră, îmbrăcat de Stat cu cămăși cu ștampilă, strămutat din închisoare în închisoare cu ordin și gratuit, purtat cu baioneta, tratat cu o medicină simplificatoare, de toate bolile, cu sare amară, viața devine aritmetică și organizată.

Să taci când ai voi să spui ceva, e o educație a gurii, și să gemi când te descurajezi, e o perfecționare a mecanismului sentimentelor deșordonate. Catechismul bunului deținut e și simplu și moralizator; gardianul, primul gardian, greșierul, arhivarul, directorul general, vor fi primiți în poziția militară a dreptilor, cu un surâs unanim. Mulțumit? Mulțumit! nu mulțumit, fericit! Bun băiat! Ochiul bunului deținut nu vede nimic, nu cântărește nimic, nimic nu împletește, ca și al bunului cetățean... Dacă, paralel, informează ierarhic asupra gândurilor tovarășilor lui de

satisfacții... și născocesc, cu un grăunte de imaginație, evenimente mici, accentuând o stare de spirit exprimată vag, el începe să facă parte sentimentală și supranumerară din conducere, detașându-se progresiv din călduri, către elită. Conducerea pedepsește riguros nu numai tendința evadării, care-i o modalitate morală platonice și abstractă, dar fenomenul mai curent al calomniei, exagerat de susceptibilă la părerile pure ale deținuților. Dacă s'a zvonit că se fură în administrație, din pricină că acest zvon nerușinat e cotidian, se caută originea lui cu însetoșare. Inchiși în genere pentru furt, deținuții trebuiesc scoși de sub influența nefastă a unei asemenea obsesii, afară din toate mărginirile ei. Un funcționar superior, mai ales la pușcărie, nu știe să fure și nici nu poate să fure: nu-l lasă inima. S'a furat petrol? S'a furat dela bucătărie? Dela îmbrăcăminte? Dela rufărie? Trebuie să se dovedească. Și dovada se face: hoții sunt tot deținuții, pentru că a minți este a fura, și ce te poți aștepta dela hoți?

Inchisoarea e un laborator în care se pot urmări în amănunte, pe o suprafață de acțiune redusă la minimum, în borcane și epru-

bete, năzuințele curate și pasiunile triviale din viața reputată slobodă. Pe deoparte, conducători inspirați dela înaltele principii fixe ale civilizației, și pe de alta, o gloată de criminali și inconștienți.

O singură neplăcere comportă închisoarea, că nu poți ieși când vrei. Sau la ușă stă noaptea un lacăt cu zăvor, sau în timpul zilei porțile sunt păzite. Câteodată, prin deschizătura porții mari, se zărește drumul: o căruță cu un câine după ea, trece la vale. Ai voi să fii țăranul cu căciulă, din paietele căruței, și ai atunci impresia că țăranul e liber, că nu-l păzește nici un zăvor, că nu-l mărginește nici un zid și nici un gardian, și numai pe la toacă, atunci când începe numărătoarea, îți aduci aminte că zidurile lui sunt doar mai depărtate și că zăvoarele lui se văd numai din când în când.

Un vârful de pom scuturat își mișcă ramura din creștet, de după zidul al doilea al temniței. Până la el, dela ziduri, e poate o jumătate de metru de pământ. Pomul e dincolo, afară, și legile lui sunt cel puțin aceleași cu ale codrului, deadreptul, fără judecată și interpretare. S'a oprit o cioară 'n ramura lui — și a zburat...

## O A S E L E

Doi câini s'au pripășit, mirosind boerii, la închisoare. Ei vin de două ori pe zi, la vremea mesii, după oase. Oasele scăpând prevederilor legiuitorului, deținuții nu sunt obligați să le înghită. Ei pot să le arunce prin gratia ferestrei în curte, oase mici de pasăre și ciolane de rasol. Căutătura de inele de aur a unui câine flocos le așteaptă, cu botul în pământ. Boerii nu mănâncă delă cazan și sunt, în porția neconsumată, vreo sută cincizeci. Tăcerea lor elegantă asupra capitolului de întreținere a unui număr de pensionari absenți din bucătărie și prezenți numai în registre, atrage surâsul necurmat al Direcției, mulțumită și recunoscătoare în numele Statului. Desigur că la proces procurorii militari vor argumenta pentru răscumpărarea greșelilor deținuților abștinenți, cu meritele

de economie dobândite la penitenciar, și cu sacrificiul lor pentru finanțele publice, relevate de direcțiune.

Intr'o seară, la îngânarea ceasurilor cu bătaia mânăstirească a orologiului clopotniții, se aude un zgomot precipitat de luptă. Dedesubtul ferestrei s'au încăerat două fantome: un deținut cu câinele pribeag. Deținutul, un băiat vânăt și înfometat, dispută voasele cu dulăul. Câinele l-a pus jos și-l măcelărește. Mușcat de obraz, flămândul scapă printre lemne, târiș. Zăbrelile ușii sunt încuiate pe dinafară și nu i se poate da dușmanului câinelui însângerat nici un ajutor. Cum de se găsește slobod în temniță, după încuierea dormitoarelor? E un «servitor dela personal». Servise masa unui funcționar și se ducea la camera de gardă.

Atacul deținutului a fost pe temperament, reproducând în temniță atacul din libertate. El putea să ceară printre zăbrelile o bucată de pâine și friptură — dar a preferat să-și merite mâncarea și să fie mușcat.

Emoționat de sentimentul ordinii sociale, proprietarul bodegii face demonstrația prezenței naturale a respectului de proprietate și



de capital și la organismele cele mai înapoiate, ilustrând cu fapta câinelui toată teoria drepturilor câștigate. El dă dulăului, printre barele de fier, o bucată de carne, scoasă cu osul ei, dintr'o cratiță cu varză.

— O să vedeți că mulțumește! zice bodegarul, întinzând câinelui bucata.

Asistenții ar fi dorit să fie teoria contrazisă, câinele îmbucând friptura dimpreună cu degetele și briliantele generosului donator.

Donatorul avusese dreptate. Câinele i-a lins mâna respectuos.

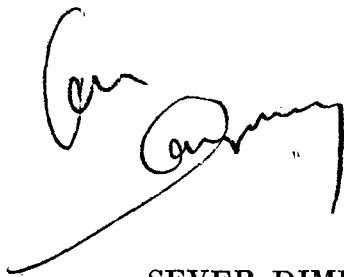
— Acest simțământ de recunoștință nu-l întâlnești la oameni, adause proprietarul bodegii. Cumnatul meu, pe care îl întrețin de 20 de ani, a umblat, pe vremea Nemților, să puie mâna pe bodega mea.

Intr'o lume de câini, bodegarul ar fi întâlnit, neapărat, clienți punctuali și chiriași solizi pentru proprietățile lui, cu sute de apartamente.

— Chiar simțul religios, pe care păcătoșii de oameni îl batjocoresc, se găsește neștirbit la animale, mai zise bodegarul, dus cu gândul într'o viață superioară. Vaca nu se culcă niciodată — am văzut-o eu — dogmatizează

marele comerciant, — fără să facă semnul crucii, pe podină, cu copita...

Această descoperire încă neutilizată în dovedirea sentimentului pentru Biserică, este primită de tovarăși cu un zâmbet subtil, care tăgăduindu-i substanța, îi afirmă conținutul. Bodegarul are în geamantan 12 sticle cu vin bun și în familie doi Episcopi...



## SEVER DIMITRIU

E un băiat cu figura deschisă ca 'o mână cinstită ce ți se întinde hotărît. In palma figurii lui, citești pe linia albastră a ochilor depărtați de laturile nasului puțin ridicat, cu buza într'un circonflex de Pierrot, o fire profund onestă și o feciorie morală de mireasă, crescută între plante și animale și zări. Tâmplar de meserie, mai sărac decât tovarășii lui socialiști, care îl chinuiesc și de care trăiește izolat, fără să se folosească de subvenția partidului, cu care ceilalți duc o aproximativă viață liniștită de burghezi, Sever a intrat în atelierul de haine al penitenciarului și a învățat croitoria. Plecat pe masa unei mașini de cusut, el lucrează toată ziua la uniformele ocașilor și a parvenit să confecționeze, sub direcțiunea lui Dimitroff, patriotul bulgar, care, student, a ucis pe Mihăileanu, și care

249

le croiește, 12 costume pe zi. Dela un leu, plata socialistului Sever, a crescut, s'a întreit, s'a înzecit.

Ușa celulei lui deschisă, atrage prin simplitatea sănătoasă a tânărului muncitor care o locuiește. Intri la el întâmpinat de zâmbetul de acuarelă al persoanei lui întru tot simpatică. Ii mulțumești pentru o reparație făcută, întrebându-l cât ești dator și silindu-te să-i învingi rezistența.

402

— Dacă nu vrei să primești bani, o să-ți dăruiesc o carte, îi zici.

— Bucuros, o carte da, răspunde Sever.

Și cum intraseși în celula lui, unde nu e loc pentru două persoane, Sever și-a pus mâna pe geamantanul de sub masă, îl urcă în pat și cu o expresie de confidență adâncă, șoptește:

— Am să vă arăt ceva. Știu că are să vă facă plăcere. Și deschide geamantanul, care se despică în două încăperi egale, și înainte de a i se putea vedea interiorul, Sever ridică o cămașe nouă și spune:

— Mi-am cumpărat o cămașe nouă... 70 de lei. Și o pereche de pantaloni... 60 de lei. Și două perechi de ciorapi. Și 3 gulere. Și o cravată...

Ca un copil, el își arată darurile aduse noaptea din stele și prin zăpadă, în traista uscată și păstrătoare a lui Moș Crăciun.

— O să-mi cumpăr cu încetul tot ce-mi lipsește... Vreau să intru în rândul lumii și eu... Nu aveam nimic.

Te despărțești de acest atentator la siguranța Statului, condamnat la câțiva ani de muncă silnică, fără să răspunzi decât printr'o strângere de mână mută și cu o lumină în genele sufletului mișcat.



## NOAPTE DE ARGINT

De câteva nopți, miraculoase prin seninătate și profunzime, păzește soarele alb al lunii, până 'n zori cristalul eternității. Pușcăria, unde te întorci, cu zidurile ei albe, încremenește în sidetul argintat al luminii, pare o vastă expoziție de ireală pictură. Clopotnița, biserica, spitalul, celulele, poarta, gardurile, sentinelele din curte, coplesite de culoare metalică; dovlecii albi, culcați pe burtă și comunicând între dâșii prin vinele pleșuvite de foile mari ale tulpinilor târitoare, ca prin niște tuburi de transfuziune; totul, și porumbii înfășurați ca niște steaguri, pare aci zugrăvit, aci sculptat, când sfânt ca poezia, când fermecător ca un vis.

Și visul durează noaptea întreagă, în timpul mutării lente a lunii pe curba tăriei. Și, închis în sânul acestui splendid mister, in-

spirator de intuiții și dăruitor de siguranțe secrete, omul, fericit că vede și cunoaște, se înfrățește pe deasupra dușmăniei și ticăloșiei comune, cu ceace a fost întotdeauna mai curat și mai frumos în conștiința uneori genială și câteodată dumnezeiască a lumii.

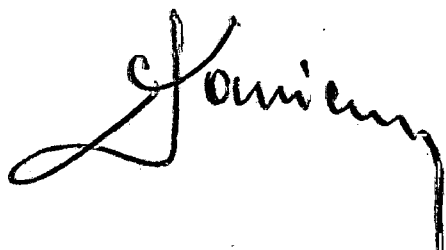
*[Faint, mostly illegible handwritten text, possibly a list or notes.]*

12. XI. 1939  
Tucury

~~Antologie~~

~~Porta~~

~~Christine~~



## IERARHIA FISCALĂ

Directorul general ia dela toți directorii și contabilii locali. Directorii și contabilii iau dela aprovizionare. Directorii mai iau dela primul gardian și dela portar, care își plătește locul ca și «Primul». Primul ia dijmă din cei 20% asupra câștigurilor realizate de hoți la jocul de cărți și «barbut», procente încasate de gardienii respectivi. Mai ia Primul arendă pentru acordarea monopolului de cismărie, de văxuit ghetete, de bărbierit, dela un hoț care exploatează pe deținuții de meșerie. Concesionarul general e deținutul Anghel al Chiranei. Mai ia «Primul» dela ceauși, care iau dela hoții fără experiență, câte o taxă de dormit, 25 bani, 50 bani de pat, o industrie de iarnă. Se mai ia dela vânzarea pâinilor prin fraudă deținuților, cu 4—5—6 lei pâinea, fabricată în închisoare. Un func-



ționar registrator e asociat cu deținutul Botez, plastograful, care ține biourou de acte și advocatură în interiorul temniței. Acesta scrie petițiile a câte 50 de bani și 2 lei bucata și le înmulțește în așa chip că face petiția să fie prezentată la cancelarie în câte 3-4 exemplare. Orice petiție adusă registratorului, scrisă deadreptul de deținuți, respinsă ca nefiind «bună» și deținutul e trimis la Botez. Plastograful Botez e și împrumutător pe amanete, bancherul închisorii. Dobânda e de doi lei la pol pe săptămână. Botez mai vinde și cărți poștale, timbre și plicuri.

Portarul din poarta doua vinde hârtie și «coale». Gardianul Nuțu, cumnatul contabilului, vinde tutun și țigări cu preț ridicat.

Primul gardian mai încasează dela toți deținuții «cu situație» câte o leafă lunară, echivalentă cu o chirie.

La sosirea nouilor deținuți se face selecțiunea. Cei cu situații sunt trimiși însă cu toată turma la deparazitare: baie, tundere cu mașina, raderea subsuorilor și a pântecului, etuvă. În drum către etuvă, noul deținut «cu situație» disperat, cade la învoială cu conducătorul. Operația se chiamă «a mișca

din urechi». Scăpat de toaletă, el trebuie să-și asigure un pat cu saltea și un anturaj; într'altfel, e silit să doarmă la «carantină», pe scânduri, în societatea pungășilor și spărgătorilor de profesie, care peste noapte îl devitalizează. Mișcând din urechi, i se dă ce cere.

Dacă nouii arestați vin târziu — drumul e lung și praful adânc — ei cad în stăpânirea Primului de noapte, care îi perchiziționează. Sumele și obiectele grămădite pe masă, se povestește că se înjumătățesc. Cei care n'au avut nimic, n'au lăsat nimic, din avariție sau timiditate, tot mai au ceva ascuns. Pe aceștia îi iau în primire ceaușii, instruiți. Locul de ceauș — scutire de corvezi, amicalitate cu administrația, autoritate asupra dormitorului — se plătește.

Din când în când, Directorul se adresează unui deținut cu stare și-l buzunărește sub formă de împrumut, de câteva mii de lei. Alteori, amenințarea de a fi strămutat un condamnat cu dare de mână la penitenciarul de destinație, dă acelaș rezultat. Amenințările când vin dela Direcția Generală se numesc «ordine precise» și se regulează în afară de zidurile închisorii, nu se știe unde.

Destul că ordinul precis «se contramandează până la noi ordine».

Cantinierul încasează pe o marfă proastă cu prețul înzecit asupra celui mai scump, la calitatea cea mai bună din comerțul liber — în medie, 1000 de lei zilnic. Lăptarul iaurgiu, vinde de câteva sute de lei pe zi. Pe lângă direcțiunea generală participă la beneficii, în progresiune descrescândă, directorul, primul, etc. Cu acești furnizori zilnici nu există niciodată nici o nemulțumire, nici o plângere, nici un scandal.

Magazinerul are beneficiile lui pentru costumele, cămășile și obiectele, puține la număr, pe care le poate furniza magazia lui. Găzarul își plătește locul și libertatea de a circula prin închisoare; de obicei loc mecanic, rezervat pentru șoferii care au călcat un pieton și l-au ucis.

Hoții, la rândul lor, fac liste de subscripție, ca și funcționarii, cărora le moare ritmic un membru al familiei.

Gardienii, pentru o sticlă de lampă, pentru un fitil, o mătură, o cutie de vax, un săpun, o cutie de lapte, o pungă cu zahăr sau cu cafea, încasează de trei ori prețul plătit și așteaptă

un bacșiș de minimum 5 lei la un obiect adus din oraș. În schimb, ei scad prețul mărfurilor, plătite uneori din buzunar, furnizate funcționarilor și date uitării.

Așa e viața unei închisori de corecțiune, distribuită în numele Justiției și al principiilor de drept, ca să păzească societatea de răufăcători și pe aceștia să-i îndrepteze.

## DOCTORUL CONSTANTINESCU

Client al unui birt de centru, medic de nevroze, terapeut al lui Alex. Davila, fercheș, elegant, scurt, de o tăetură de chelner. Vesel întotdeauna, falacios că practică medicina numai pentru somități și gratuit, ca medicii fără arginți din calendar, prieten cu toată lumea, legat cu actorii, slăbiciune de mare temperament. Citează pe Freud, ca pe un coleg, în care n'ar avea toată încrederea, și pe Kreppelin, ca un tiraj decolorat al celui dintâi. Are pentru «știință» un suris de crai sceptic, căruia i se vorbește de grațiile secrete ale unei curtezane de hipodrom. Versat, pilduitor, expert, «Doctorul» trăia din reputația lui făcută printre actori, care la masa dela Continental îi adresau cu timiditate întrebări relative la stomac și intestine, conștienți că asemenea probleme sunt nedemne de un savant.

- Ce face doctorul?
- E medic la spitalul Pantelimon.
- Din ce trăiește?
- E bogat.
- De unde vine?
- E foarte bogat. E un tip original.

Se povesteau despre el anecdote de mare învățat, ca despre distracțiile lui Henri Poincaré, și un respect general învăluia ființa lui aleasă, în mijlocul tenorilor, care în fața științei pure cedează și ei. Doctorul apărea în ușa restaurantului, cu foi de caet în mână, intra salutând cu un deget, zâmbind ca un portret, înainta ca într'un mare laborator și dând mâna cu cei dela masa artiștilor se așeza în capul mesei și preda un curs.

Intr'o zi, o rețetă pe care o dăduse el, a fost înapoiată dela farmacie, cu observația că «Doctorul Constantinescu» e necunoscut în indexul medical. Indignat, proprietarul rețetei aleargă la farmacie să puie la locul lui pe farmacist, un conspirator, desigur, la metodele de vindecare ale doctorului. Farmacista, o domnișoară blondă, afirma că dacă există un doctor Constantinescu, el trebuie

să profeseze o altă știință decât medicina: dogăria sau biliardul, pentru motivul că nu știe să scrie o rețetă. Cutare produs chimic, din care doctorul dozase trei grame, se administrează cu centimiligramul și rețeta lui ar putea ucide un elefant. Ochii se cască mari, rățăcesc și salută pe domnișoara.

Doctorul Constantinescu era un escroc cu obscurități sentimentale. Nici la Pantelimon nu exista un doctor Constantinescu, nici în spital, nici în laboratorul spitalului. De aceea «instrumentele» lui de lucru fuseseră «rechi-zitionate». De aceea dialogul lui violent cu un ministru al instrucției publice, care voind să-i ofere o catedră la universitate, voia de fapt să întoarcă știința umană în apele politice. Societatea lui cu actorii, titlurile, erudiția, voiajurile lui de studii, averea lui, totul era un element, variat de o gentilă escrocherie. Te îndoiai că există și Wundt cu care el a «lucrat», și chiar limba germană.

Întârzierile lui la masă la Continental, unde nu se adăpa cu vin niciodată — igiena medicului stăpân pe sine! — întârzieri de câte 2 ore, până la golirea restaurantului și a propriei lui mese, erau urmate de recriminările

cu lovituri de pumn între farfurii, ale patronului, care răcnea că nu mai poate lăsa să se lungească un cont, de peste câteva mii de lei. Doctorul era invitat să nu mai puie piciorul în restaurant. Birtaşul renunța la datorie.

În ceea ce privește mâncarea, Doctorul nu era zadarnic psiholog. Intra în restaurant când mesele erau pline, dacă ieșia din el după ce se goleau. Patronul nu putea să-și turbure o clientelă care plătea, interzicând în public savantului să se așeze. Zbierățul patronului, el îl primea sătul, cu capul plecat, cu un surâs înțelegător și pentruca seara să reapară în sacoul lui pe șolduri, în ghete de lac și în jiletcă albă.

De atunci, de un an și jumătate, doctorul fu văzut la Văcărești; într'o seară, cu pălăria în mână, dinaintea gardianului care-i pune chestiunea de rigoare:

— Ce-i cu tine, mă?

Venise pe jos, prin praful greu al șoselei, între baionete, în convoiul de servitoare și servitori, arestați pentru furtul unei părechi de ghete dela stăpân. Pantofii lui aveau un număr mai mare decât piciorul, pălăria de



paie era neagră de vechime, gulerul rupt, la o cămașă jengoasă.

A doua zi, doctorul se preumbla prin curte cu foi de caet în mână; studiind... chestii de psihologie. Și, a trecut o lună, au trecut două luni...

Doctorul vânduse, ca să trăiască pe trotuarul Căii Victoriei, mobilierul unei case ce-i fusese încredințată de niște refugiați în Moldova. Acum a devenit umorist. S'a împrietenit cu hoții și bandiții pușcăriei, pe care îi admiră, cu falsificatorii de monedă, ca la Continental cu actorii.

Câteodată e întrebat:

— Bine, dar ai stat prea mult aici. De ce nu cauți să... pleci?

— Ce să fac în București?, răspunde doctorul, plictisit de țară, cu o voce care trece dincolo de bine și de rău. Vreau de-aci să plec la Paris, unde am o rudă, pe marele fiziolog Babinski...

«Doctorul» are știința până și în sânge.

— Bine, dar, nu e cam puturos, să stai în pușcărie, pentru ce stai dumneata?

«Doctorul» bâlbâie, clipește iute din ochi, uită cuvintele, își pierde marțialitatea.

Totuș, pe un ton filosofic însă peltic, adaugă:

— Stima... So-so-socie-tă-tă-ții, mă la-la-să re-re-ce...

— Cum asta, «mă Doctore», ca să zic așa?

— Păi, păi, păi... ce-ce-ce să fa-fac?..

Și «Doctorul», care începe să creadă că mobilierul familiei reclamante îi aparținuse de drept, pornește într'o tiradă comunistă. A devenit maximalist. Când tribunalul, considerând că Victor Constantinescu, zis și doctorul Constantinescu, a vândut scaunele, canapelele și bucătăria unei familii, îl condamnă la doi ani închisoare corecțională, doctorul e în stare să ia poza și să strige:

— Trăiască revoluția socială!..

## GENERALUL AVERESCU

Un soldat în gardă, e eșit din front la raport și s'a plâns colonelului că stă de zece ani sub arme și că și-a lăsat copiii mici și nu-i mai cunoaște, că n'are cine să-i lucreze pământul, cerând, să fie trimis pe front sau demobilizat, că de unde nu, el și cu camarazii lui părăsesc cazarma și cu arme cu tot se duc la vetre.

E interesant mijlocul prin care colonelul și-a potolit soldații, hotărîndu-i să mai aștepte.

— Rămâneți pe loc, băieți, le-a spus colonelul — mai stați 15 zile și se va alege cu voi. Așa vrea și generalul Averescu. Căutați să nu-l supărați.

Auzind de generalul Averescu, soldații s'au liniștit pentru răgazul dat. Proporțiile popularității generalului întrecea și comicul și fantasticul.

Dar ceea ce arată pe de altă parte că rezerva generalului Averescu, a început totuș să facă să șovăie speranțele, e următoarea întrebare, pe care a pus-o ieri un soldat de santinelă câtorva deținuți dintre «boeri».

— Mă rog, ce credeți d-v., mai e cu noi ghinăraru, sau ne «vinde» și el?

## L A M P A

Dimineața însorită, moare pe turla pe la nămiezi. O însurare precoce umbrește lumea și se îngroașe. La 4 și jumătate ciorile țin sfat zgomotos în ulmii din fața celulelor, croncănesc în cor, se ridică 'n aer grămezi și cad iarăș în arbori, ca într'o groapă un pământ aruncat în vînt, odată cu o sută de lopeți.

Pe clopotnița plumburie, învelită de curînd, alte ciori se așează pentru noapte, pe reliefulile religioase ale frizei de sus, cele mai de sus adăpostite de streășina rece. Ele își caută atitudinea repaosului, ca niște bolnavi, își găsesc cu greu cel mai comod echilibru, pe care și-l părăsesc mereu protestînd, ca și cum îngerii pe creștetul cărora sălășluiesc se mișcă, le smulg aripile negre și le mușcă de ghiare.

Ca și ciorile, deținuții se pregătesc de noapte, încercându-și ferestrele, prin ciurciuveaua cărora înfige vântul săbii. Geamurile joacă 'n ramă. Multe din ele sunt improvizate din bucăți de sticlă, spânzurate unele de altele prin câte un cârlig de tinichea, strecurat ca un S, între cioburi. Prin colțuri geamul lipsește cu totul. Găurile pătrate ale ușilor, cu o poliță de o palmă, exterioară, dedesubt, uzate de timp și de vechia lor întrebuințare, răspund deadreptul în ploaie. Balamalele, făcute pentru cercetarea exterioară a interiorului, țin slab în putregaiuri. Intr'o viață trecută ochelarul lor a căzut și la unele ghișeuri a mai rămas sprinceana de fierărie, intercalată în orbita ușii, ca să micșoreze și mai mult debitul luminii zilei. Odi-noară, regimul celular consista în a ține închis pe deținut tot timpul, ca o fiară; a-i servi pâinea și apa prin grătarul ușii, a-l controla pe lucarnă, de proporțiile unui ceasornic deșteptător, la fiecă oră din zi și noapte.

Acest grătar se învelește acum cu ziare, se căptușește cu cârpe și trebuiește totuș ținut liber, într'un provizorat permanent, pentrucă

broasca deschide ușa numai pe dinafară. Ca să ieși din celulă, trebuie să scoți brațul prin lucarnă până la subsuoară și să cauți cu pipăitul capul de umbrelă al zăvorului cu resort.

Pregătirile de noapte au pus brusc pe program nevoia inexorabilă de petrol. Găzarul, care trece cu o găleată de combustibil lichid, e întins în toate părțile, chemat la spital, la celule, la secția femeilor, în acelaș timp. Mizeria lămpilor furnizate de administrație s'a complicat cu mizeria petrolului lampant, un petrol negru păcuros, care strică fitilul, afumă cilindrul cu o funingine grasă și-l sparge. Câțiva au scăpat suferinții de a nu putea ceti la fumul unei lămpi în agonie, aducându-și lămpile și petrolul de-acasă, și curățindu-și cu de-amăruntul lumina.

Lampa, cel mai bun tovarăș al singurătății, e pentru puțină lume zeul domestic ce trebuie să fie. În închisoare o iubești ca pe o soție devotată și frumoasă, făcându-i buzele, mângăindu-i limba, ștergându-i sudoarea minerală din noaptea trecută, strecurată pe șoldu-i de verde cristal, purificându-i vitrina circulară de sticlă, în care își va expune încă odată

splendorile de aur. Vorbești cu ea, cu lampa ta, cu soția ta, ca unei bijuterii compusă cu inspirație și cu speranță de un argintar migălos.

Servitorul Marin Gureșoiu, a învățat să aibă acest cult pentru «Păpușica» și în stima lui el cuprinde și pe mătușa lămpii de luminat, lampa de încălzit și de fiert, care de când și-a stricat crisantema flăcării albastră îl dezolează ca o floare ce se usucă în celulă și a căreia virginitate s'a ofilit.



## UN ULCER IDEAL

Sâmbătă, a fost achitat de Curtea cu juri, un frate rămas în viață al unui avocat, mic politic și escroc, sinucis. Sinucisul s'a substituit proprietarului unui imobil dat lui în păstrare, un oarecare Veleanu, refugiat în Moldova, i-a vândut proprietățile și a trăit fericit cu fratele lui până la descoperirea romanului. Afacere vulgar trivială, cu intrigi de foileton de bîlci, asortată pentru emoțiile literare ale birjarilor și băieților de băcănie. Cel încă în viață trăia dela înălțimea unui lux straniu, un gust funebru, afișat cu impertinența atâtor ineputabili bandiți ai localurilor scumpe din București.

Sinucisul avea veleități și precocități de ministru. În afacerea lui era un capitol al cămășilor de mătase (300 de bucăți), un capitol al costumelor (vreo sută), un capitol de

sonde petrolifere, de păduri miniere, capitolul unei gazete proiectate cu un escroc mai norocos și, însfârșit, capitolul vinurilor otrăvite. Suplimente: O nevestă adorată, plus un număr divers de femei adorate, exagerat, la activul incolor al unui avocat bolnav de bube stomacale și de hemoragii ale intestinelor, plus patima jocului de cărți. Individul, sărac și pus pe un permanent efort de expediente, cu ambiții care-i rodeau fizicul antipatic și-i nutreau focul de paie al desnădejdei, era complet și prezinta tipul lacheului, care-și însușește blazonul, cravatele și țigările stăpânului în călătorie.

Individul și-a tăiat vinele picioarelor în baie. Nu fără ca mai întâi să aranjeze situația juridică a fratelui nesacrificat, pe care l-a însărcinat să atenteze aparent la viața câtorva persoane, dăruindu-le sticle cu vin, otrăvit cu sublimat. După o normă de mecanică și rezistență a materialelor justiției, familiară unui avocat, crima absoarbe delictul, asasinatul covârșește escrocheria și se judecă la Jurați.

Socoteala i-a izbutit. Moștenitorul băii de sânge, arestat acum un an și jumătate,

a fost instruit pentru crimă. Sâmbătă i-a venit în ajutor, antipatia de maimuță bolnavă pe care o exală ca o duhoare, unul din procurori, un pianist, care s'a improvizat magistrat cu scopul de a se căsători cu o fată bogată.

Ca să fie judecat, inculpatul a fost scos din spitalul Colței, unde izbutise două luni să fie internat de către justiție, sub pretextul unui ulcer teoretic la stomac. Fratele lui, sinucis, suferise de un ulcer adevărat și reproducându-l mental pentru propria lui rânză, al doilea frate îi cunoștea din experiență patologia, căreia îi veni ajutorul comicei lui fantezii.

Piesa trebuia jucată până la capăt și a fost jucată cu îndărătnicie. Subiectul s'a culcat în pat, într'o celulă a spitalului din închisoare, a încetat să mai mănânce, a luat cu regularitate o băutură neagră, mucegăită la suprafață, preparată de un subchirurg local. Vărsăturile și le-a obținut abundente, compuse din bale lungi. Ca să convingă de necesitatea transportării lui într'un spital din oraș, unde regimul închisorii înceta și bolnavul teatral era scutit de injuriile periodice ale diversilor cercetători cari vizitau închisoarea; ca să creeze o atmosferă de compă-

timire în închisoare pentru nenorocirile lui fizice, măști ale nenorocirii morale, invita, cu neglijență, din când în când, pe câte un deținut, și se plângea acestuia, «ca unui părinte». Din întâmplare, bolnavul vărsase din amfora lui cu bale fabricate, o cantitate mare de gelatină, pe care nu avea cine să i-o șteargă de pe asfaltul celulei. Pentru că figurantul era în orele lui de suferință și pictor, copiind flori ignobile pe mătase, după un model litografic, el își compunea vărsătura cu paleta, relevându-se pictor și mai prost. Probabil că balele și le pregătea din apă cu sirop, la mașina de spirt. În interiorul câte unui clăbuc de asemenea imaginară vomitură, el dóza cu pensula culoarea. Contrastul dintre zeama apoasă a scuipatului și individualitatea vopselii în ulei, izbea numaidecât. La o vizită importantă, el exagerase, introducând într'un scuipat confectionat un tub întreg de carmin, de un roșu imposibil, strecurat în siropul ulceros. Ochiul de icoană al pacientului făcea eforturi de vaporozitate și vocea, aproape stinsă, cerea mângâierea: Spitalul Colțea.

Figură de Pierrot tîmpit, simili-mirat de  
ce i se întâmplă și resemnat.

La vecerniile de Sâmbăta, smerit în fața Născătoarei de Dumnezeu, el își punea semnul crucii pe piept, pe umeri și pe frunte, cu o bucurie de flămând, care ducă spre gură miez de pâine albă, rupt cu vârful degetelor din gaura unei jimble calde.

A fost scos din spital în ajunul judecății, Vineri, când cu figura lui de bolnav factice, se târa prin curtea temniții ca un animal înjunghiat. Își fabricase și un gest adecuat: strângându-și stomacul cu brațul, în așa fel că încheietura interioară a cotului, ajungându-i în dreptul buricului, corpul lui era silit să se cocoșeze din șale, atârând cu pieptul înainte. Efectul stării lui maladive se mai manifesta prin călcarea răscăărată. În vederea ședinței de a doua zi, insul nu neglijase nici un amănunt și purta pantalonii cocoloșiți prin presiunea saltelei, învârtiți ca niște burghie. La obiecția că un inculpat nu se prezintă așa judecătorilor săi, vocea lui extraterestră răspunse catacombal:

— Așa mi-a dat hainele dela spital. Au fost la etuvă.

Azi, achitat, escrocul a fost să se arate la închisoare. În două zile s'a vindecat ulcerul,

s'a întărit vocea, figura s'a îngrășat; ochiul a redevenit obraznic, ca în societatea defunctului frate, și semeț.

*P. S.* Un alt avocat care a izbutit pe calea sinucigașului prin rețete deosebite, a golit apartamentul mortului de cărți, mobilier și tablouri, și le-a însușit, și a ușurat și buzunarul văduvei, de câteva sume de bani cu ajutorul unui manuscris al sinucigașului.

## O COMEDIE

Magistrații dela Curtea marțială, uneori civili strămutați în uniformă, suferă de darul prieteniei cu devotament. Comisarul regal N. s'a distins întodeauna prin dragostea lui excesivă față de clienți.

— Ei, ce mai faceți băieți? Imi pare bine că vă văd sănătoși. N'aveți idee cât sufăr pentru voi! Nu-i nimic: răbdare. O să vie vremea să vă spun totul. Iscălește, te rog, hârtia asta.

Clientul iscălește.

— Mă rog, domnule comisar regal, ce am iscălit?

— Nimic... O simplă formalitate... Știi... generalul... era nemulțumit de «calificare». Să nu se spuie că v'am arestat degeaba. S'au mai adăogat câteva articole din codul penal, la cele deja știute... Și o să mai adăogăm... Formalități...

*In ziua mandatului, lansat după arestare, și care prevedea transportarea la închisoare.*

— Dar asta ce e, domnule comisar regal?

— Nu e nimic, băieți, o simplă formalitate... Aveți răbdare... Sufăr îngrozitor. Dar aş vrea mai bine să fiu în locul vostru. Ieri am avut o scenă din pricina voastră. Am spus: Iată haina mea: v'o restitui...

Nu vă pot spune mai mult... O să vie ziua!

*In ziua procesului:*

*Advocații pledează incompetența. Curtea deliberază într'un colț: membrii ei nu sunt de acord. Cu majoritate, Curtea se declară competentă. Bun.*

*Președintele (un colonel): Vă rog, domnule avocat, intrați în fond.*

*Advocații: Ne găsim chiar în fond, domnule președinte.*

*Președintele: Da? Atunci continuați.*

*Advocații cer punerea în libertate a acuzaților. Curtea deliberază într'un colț: membrii ei nu sunt de acord. Cu majoritate, curtea declară imposibilitatea punerii în libertate. Sentințele fac o mișcare de arme că au înțeles.*



*Comisarul Regal:*

— Nu e nimic. E spre binele vostru. O simplă formalitate. Voi sunteți băieții mei scumpi și eu lupt pentru voi. Cât sufăr! nu vă faceți idee. Sărutări de mână cucoanei.

*La rechizitoriu. Comisarul Regal:*

— Cer condamnarea la moarte.

*După rechizitoriu.*

— Formalități... Nu e nimic...

*Pauză de două ore pentru masă.*

*Deținuții.* — Nu luăm o țuică?

— Păi, suntem în stare de arest.

— Ce-are-aface?

— Sentinelele...

— Nu-i vezi că rîd și ei?

— Ne ducem la masă, băieți... La 2 suntem îndărăt. Fiți fără grijă.

*Sentinele:* Umblați sănătoși.

*La băcănia din colț.*

*Deținuții:* Zece țuici și o măslină!

*Curtea se găsea și ea la țuică.*

*Deținuții:* — Poftim! E și Curtea Marțială.

— Sunt oameni de treabă: s'au întors cu spetele.

*Băcanul*: Zece țuici!

*Curtea* (din ungherul de lângă salon):  
Noroc, băieți!

*Deținuții* (din ungherul de lângă brânza de burduf): Să trăiți!

*La sentință după masă.*

— Fiți tari, măi băieți. Aș vrea să am o condamnare ca a voastră. Vă face onoare. Acum, duceți-vă la hotel cu soțiile voastre, am să viu și eu numaidecât. Veți continua să rămâneți la hotel... Și nici să nu vă mai gândiți la *asta*. O formalitate. O bagatelă. Las'că vă voi spune eu totul la timp. La revedere!

Strângeri cordiale de mâini, aproape îmbrățișări...

## ORGANIZAREA

A tout seigneur tout honneur... În capul pușcăriei domnește Directorul, ales dintre funcționarii penitenciarelor din țară, de Directorul general, inamovibil și subaltern al Ministerului de Justiție. El primește, seara, raportul primului gardian, care a primit înaintea lui raportul tuturor gardienilor, adunați la trei lovituri de clopot, în gangul întunecos, dintre cele două porți ale temniței. Gardianul prim se prezintă, trânteste călcâiele militare și fără să surâdă, debitează o frază în care se plasează obligatoriu numărul deținuților găsiți la numărătoarea de seară, efectuată de el cu asistența funcționarului de serviciu al cancelariei și a ofițerului sau a sergentului din gardă. Directorul primește raportul cu o înfățișare de idol deranjat și ochii lui, privind pieziș, măsoară vârful muștășilor urcate la nivelul pleoapelor și încheie

acest act de autoritate, primitoare de omagiul celor mici, cu blagoslovenia unui sacramental:

— Bine! poți să pleci.

La care, adeseori, el adaogă în șoaptă o dojană, referitoare la ceea ce se chiamă în stilul decent mama și capătă în genul apostrofal forma lexică «mă-ti».

Nevasta lui, care tocmai toarnă supa în farfurii, se oprește, respectoasă în fața unei atitudini, expresivă de atâta putere concentrată și de atâta armonică ierarhie.

Directorul a parcurs ierarhia în întregul ei, de la funcția inițială de gardian și portar.

Imediat după Director, vin doi funcționari cu autoritatea egală, dar cu atribuții deosebite, contabilul și grefierul, însărcinări care altădată se cumpăneau în mâinile unei singure persoane. Despărțirea puterilor mulțumește principiul admis în dogme și asigură totodată Directorului general, în ființa contabilului, un pion mai lesne de manipulat; căci dacă se detaliază însărcinările contabilului, dictator al aprovizionărilor, cumpărător de lemne, de petrol, de făină, de fasole, cartofi, ceapă, furnizate cu vagonul: receptor

al ștofelor și încălțămintelor: depozitar al tuturor cantităților, supravegiate de un cumnat sau de un nepot, se înțelege și mai bine nevoia ca subalternul să fie cu strictețe supravegheat de șef.

Contabilul se bucură de o situație independentă în închisoare și atârnarea lui de directorul local este iluzorie. De altfel, el are familia cea mai bine, cea mai des și cea mai variată îmbrăcată, în timpul unei singure zile. Soția lui se arată în câte 4-5 culori deosebite, dela o apariție la alta, și cele două fete ale lor sunt proprietarele, cochete și ele, ale unei garderobe de curcubeu, din care lipsesc numai landoul și guvernanta engleză. Din zorii zilei până seara, închis în biuroul lui special, contabilul nu face decât să alinieze cifrele și să puie de acord facturile cu registrele și cu disparițiile lui în oraș, la Direcția generală, unde se duce și de unde vine cu o mapă subsuoară, umflată de hârtii strânse în cataramă.

Contabilul e un om liniștit, măsurat, care știe ce vrea și ce face, vârit cu râvnă profesională în celula lui de miere, pentru cheltuirea căreia nu e nevoie de nici o convor-

bire, de nici o distracție, de nici un moment pierdut. Contrariu tuturor funcționarilor, începând cu Directorul și sfârșind cu copistul cel frumos, prevăzut cu șapte scârlionți pe frunte și cu o mustață redusă la două pensulări subt nas, contabilul n'are nici un păs, nici o dorință de comunicat. Trece cu nările lui mici și groase, cu pantalonii lui de pepene galben, asortați cu o jiletcă albă, cu un sacou negricios și cu o cravată albastră. Trece și salută, dela biourou acasă și de acasă la biourou, printre copacii închisorii, întotdeauna pe acelaș drum, fără o abatere de un pas în dreapta sau stânga. E ca un proprietar de moșie, care a contractat cu Dumnezeu o recoltă constantă și care se simte garantat.

Ceilalți funcționari se plâng cu toții de insuficiența lefii. Unii dintr'înșii recurg în temniță, de la hoți, la împrumuturi, pe care nu le plătesc, la cereri aproape directe de bani, în schimbul unui surâs pe zi, al unei concesi de gratuități. Contabilul nu s'a plâns niciodată de nimic, n'a schimbat cu nimeni o singură vorbă, decât foarte silit. Abia i se cunoaște glasul și o singură dată când a vorbit, din întâmplare, cei care l-au auzit au fost

mișcați de stricta mărginire de rubrică în centime a intelectului lui.

Grefierul, administrativ vorbind, e un alter ego al directorului, pe care-l înlocuiește în tot ce e formalitate goală, hârtie, încarcerare, liberare, corespondență, comunicație telefonică, circulări, citații, parchet și tribunal. Primul gardian, un șiret care-și cunoaște oamenii, a vorbit de el, lucru neobișnuit, admirativ, afirmând cu satisfacție că e «băiatul cel mai cinstit din închisoare»; ceea ce constituie un merit însemnat, nu s'ar putea să se spuie că și în ochii Direcției generale, de care atârnă avansările lui viitoare.

Înalt cât o scară de zugrav de fațade, cu picioarele imens de lungi, ras la față și pletos în creștetul capului, grefierul e un cumular, care iscălește registrul de ieșire, cântă din mandolină și scrie poezii. Nesatisfăcut în ce privește arta, dar bun funcționar, sătul de meserie, sufletul grefierului simte îmbol-dirile academice și are impresia nestrămutată că ar putea să fie urmăre poet sau romancier. Ca să dea o dovadă permanentă de extracția lui intelectuală deosebită, el și-a fixat și o

estetică individuală a costumului. Haina lui, cu detalii prețioase la mâneci, se despică mult pe bust, prelungind gulerul până la stomac, deasupra cărui stomac reversul gulerului se unește în doi nasturi îmbrăcați în culoarea ștofei costumului, ca să fugă iarăși despărțindu-se, pe dedesubtul buzunarelor până la spate, unde haina, modelată pe trunchi, comite câteva fantezii de croială și de cute, necunoscute în arhitectura croitoriei comune.

Pantalonii largi pe pulpe, cad în strâmtoare pe genunchi și continuă strâmtându-se și adoptând volumul piciorului, ca un ciorap, până la încălțăminte, în interiorul cărora dispăre marginea lor misterioasă. Însă curmat aparent la genunchi și deasupra carâmbului de câte o bentiță, cracul poartă pe desenul musculaturii, proeminent prin postav, câte un șir de nasturi de ștofa. Buzunare curmezișe decorează oblic și haina și pantalonii, iar de gulerul cămeșii atârnă o lavalieră de mari dimensiuni, ale căreia vârfuri ajung la pântec, și mai jos, ca aripele unei găini tăiate, atârnată pe piept.

Personagiul întreg al grefierului, deloc in-



comodat în deghizamentul lui, pare un fante chemat de pe o carte de joc în pușcărie, sau afirmă o profesie pierdută, de astrolog sau de vânător prin câmpiile Atlantidei, evocând fluturi cu coarne, omizi quadrupe. Raportat la timpurile noastre, grefierul înfățișează un prinț planetar, depus de un vis care continuă în realitate, în cancelaria penitenciarului central.

A citit două din poeziile sale; una de dragoste «Vecina de peste drum» și alta patriotică, populată cu atributele clasice ale eroismului: munții, Ungurii, pieptul fără de moarte, tricolorul, codrii verzi, oștenii viteji, suferind însă de-o incorectitudine de gramatică, peste care critica literară a unui deținut e obligată să treacă lin și indulgent.

Culoarea tuturor costumelor grefierului este de pâine de seară și halva.

În cancelaria cu mai multe birouri înșirate pe o sală lungă, muncesc toată ziua un număr considerabil de scribi, semi-scribi și supra-scribi, organe subalterne ale grefierului, de toate vârstele, cărora situația de agenți ai pușcăriei încă din leagăn le-a surâs. Într'un

biurou, stau aplecate pe câteva mese triste cele cinci sau șase figuri ale registraturii, care compulsează enciclopedia temniței, ca niște savanți cu obrazul de capră. Mobilierul e la fel cu al tuturor birourilor publice, adunat cu bucata din vechituri, scaune contradictorii, mese de scris aruncate de alte administrații, care și-au reformat lemnăria, zdrențele câte unui vechi așezământ pentru construit arhiva vreunei parohii, vreunui regiment, sau registrele unui perceptor. Dulapuri de toate înălțimile și culorile, pentru dosare, staturi fără fund în câte două picioare, în gaura căroră, ca să se așeze, funcționarul înțepește o perină și un carton. Pe dedesubtul scaunelor atârnă barba de pai despletită a desemnului mili-poligonal, tocit de fesele încă în viață sau răposate, care uzându-le s'au uzat. Unele scaune gem și sar, apucate de un automatism, spontan ca niște strapon-tine, și te ciupesc; altele, debilitate, osificate de incurabile reumatisme și podagre, așteaptă cu resemnare moartea prin incinerare.

Cine poate scri cu deamăruntul viața unui fotoliu decrepit, cu antice năzuințe de estetică și titluri, la care a renunțat! Cine poate

reconstitui tinerețea unui biou sau a unui dulap printre care funcționarii rod hârtia cu un dinte de fier, ca niște șoareci, și se mută cu lenea inexpresivă a păduchilor de lemn? Scuiători stagnate, în care se îneacă mcurile de țigări aruncate cu regret din gură, când în focul lor sfârșie mustața prăjită, apar ca niște piscine încremenite pe sub picioarele meselor strâmbe, mânjite de aruncătura artistică, gen guașă și émail, a câte unui albuș sirupos, bășicat și textil, vărsat ca dintr'o ceașcă cu clăbuc, din gâtlejul amar de mahorcă al copistului respectiv. De altfel, zgomotul particular de fabricație, în fundul gurii închise, cu colaborarea regiunilor depărtate ale nasului, a fleșcăitei gelatine, se repetă la intervale, când la un birou când la altul, ca un efect firesc al muncii intelectuale.

— «*Hârr!*» face arhivarul, adunându-și conținutul nasului în gură. «*Flș!*» răspunde copistul, golindu-și gura de acelaș conținut. Și în zilele de toamnă ploioasă, pe care le cântă poetul, în mirosul de câine al hainelor ude, aceste două voci și unice guturale sânt ca bătaia continuă a orologiului vieții de cancelarie.

Funcționarul cel mai armonizat cu acest cadru de vechituri sterile, din care este absentă orice preocupare de frăgezime și gust, miraculoasă pentru a face dintr'o atmosferă moartă o vietate, este acel biet funcționar înalt, și el ajuns pân'aci în uniforma lui de răsboiu, verzuie decolorată, palid și imobil la față, ca un strigoiu, din mustața căruia atârnă, curbă întotdeauna, mașaroana moale a unei țigări răsucite în degetele stacojii. O privire ieșită de soare, ca un tapet de hotel de provincie mică, albăstrește nedeslușit ochii lui învăluiți în pleoape veștede mari, de flanelă obosită. E un om în vârstă de 35, de 45, sau de 55 de ani, a căruia înălțime, intimidată de a fi prea mare, în raport cu salariul, pe când d-l director pentru 800 de lei pe lună, fără sporul de scumpete, poartă un trup pe jumătate cât al lui, se cocoșează artificial din spinare, din șolduri, din genunchi, din toate câte puțin. Picioarele lui, înfășurate de spirala moletierei militare, sânt ca acele scoici lungi de piatră, în care pare să fi locuit odinioară niște burghie, și dau naștere închipuirii că sânt confecționate deosebit, cu strungul, și înșurubate în gaura pie-

zișe a genunchiului. Infățișarea lui integrală îți dă impresia că a fost conservat sărat și că singura lui hrană a fost fumul de tutun, ca pentru plantele nordice ceța.

Titlurile de slujbă ale acestor funcționari variază cu scopul luxos de a da aceleiași însărcinări nume deosebite și din pedantul administrativ spirit fals de metodă, care desparte omogenitatea pe categorii și multiplică nula cu ea însăși. Gardienii-scriitori, gardienii telefoniști, inspectorii, subinspectorii, copiiștii, registratorii-arhivari sânt denumirile unuia și ale aceluiași lucru, plătit cu una și aceeaș leafă, indiferent de vârstă și de profesiunea inițială. Șeful biuroului e un zugrav de case, care și-a reluat meseria, scările, șablonul și bidineaua. Telefonistul de zi e un băiat de 18 ani, un aventurier juvenil, în costumul de matelot care i-a servit în echipajul unui vapor cu escală la Toulon. Telefonistul de noapte, o păpușe cu mustăți, cu capul de faianță, se bucură de farmecul unui nume de insectă sau de societate anonimă medicamentoasă, «Mandravela», frate cu negustorul dela răspântia Văcăreștilor cu șo-

seaua. El merge sărind ca un vrăbioi și te face să crezi că e purtat de niște picioare foarte scurte, a căror deschizătură măsoară un unghi egal, de o palmă. La telefonul, fixat în zidul cabinei, tălpile lui se înalță cu greutate pe vârful încălțăminteii, ca pantofii unei baletiste, și gura lui ridicată la nivel, cade din când în când din pâlnia aparatului, descu-rajată, ca să se ridice din nou, printr'un efort general al articulațiilor cu scârțiiitori, ca greu-țările unui ceasornic de părete. Toți aceștia compun cancelaria, care ține la zi și la oră socoteala prizonierilor marelui așezământ, în cifră mijlocie de șapte-opt sute indivizi; Hotelul Cod. Controlează cu rândul pa-chetele vizitatorilor, primesc și înmânează citații, transmit hârțiile, notează liberații, noii sosiți și morții.

Cât despre arhiva istorică a Văcăreștilor, construiți cândva și nu se prea știe de ce, mânăstire și reședință domnească, ea n'a existat și nu există. Și desigur că a tre-buit inventată. Caligrafiată de un pensionar al închisorii, plastograf de meserie și în afi-nități cu știința istoriei, — și încadrată în cabinetul directorului, ca un tablou, se poate

ceti, e adevărat, o cronică scurtă a Văcăreștilor, însă întemeiată pe singurul document al basmului, care trece din generație de pungași în generație de pungași, prin gura timpului și circulă în zidurile închisorii.

Un bilețel cu care se prezintă câte un condamnat de serviciu, de pe galeria cancelariei, îți cere, de obicei «până Sâmbătă, la leafă», două lingurițe de zahăr, trei lingurițe de cafea sau «suma de un pol». Iscălitura care termină textul, redactat în stilul subcomisar și grefă de ocol, merită singură sacrificiul cerut. Linia literei finale trece prin arabescuri studiate, se întoarce asupra-și de câteva ori, descrescând spre stânga și construiește sub numele solicitatorului un brandenburg întorochiat, ca la cheotoarea paltonului sau la buzunarele decorate cu arnici ale unui cojoc sau cioarec de gală.

Se zăresc figuri anonime în cârdul funcționarilor. Ici, unul poartă un cap fără ochi, ca statuile, lătăreț la bărbie; colo, celuilalt, de o frumusețe de coafor, întreținută luxos, i se frizează părul castaniu dealungul cărării cu un puf umflat și creț pe o sprinceană; conștiința că e irezistibil dă atitudinii lui, hră-

nită cu 225 de lei pe lună, călcătura monumentală a unui tambur major.

Fidelitatea față de pușcărie a acestor oameni, care vânează o situație, leneș compusă în timp, miră; dar miră și mai mult situația de gardian decât a funcționarilor, care câte odată pleacă răzbiți, după situații mai bune. Sânt gardieni cu câte 15 și 20 de ani de serviciu, cu câte 30 de ani sluiți zi cu zi, oră cu oră. Mult mai grea decât slujba propriu zisă, care consistă într'o amicitie cu toți hoții puși sub privegherea lui, în încuiarea și descuiarea ușilor, în comandarea curățeniei prin dormitoare și curți, e ofensa permanentă la care gardianul este supus din partea superiorilor lui, directorul, contabilul, primul-gardian, grefierul, arhivarul, agentul sanitar, supra-scribii, scribii, telefonistul, cu nevestele lor...



## RELATII

Un ofițer sosit la comandamentul gărzii, a plasat sentinelele desființate la venirea «politicilor» în penitenciar, dealungul sălii, unde se plimbă toată noaptea pașii de plumb, împiedicând lucrul și lectura. Ca să impresioneze, din timp în timp sentinela își manipulează încărcătorul cu zgomotul special, sau nasul i se zugrăvește turtit pe geamurile ferestrii.

O răceală complicată cu guturai intens și cu tuse, te ține în pat câte o zi întreagă. Seara, deținutul Ciobanu, întrebuințat de 5 ani la infirmerie, și care și-a pierdut oile în 1913, administrează cu mâinele lui de statuie un masagiu fenomenal și decorează spatele și pieptul cu rotogoale vinete de ventuze, ca și cum te-ar îmbrăca de bal mascat cu o piele de domino cafenie.

El povestește, apăsându-și plastic degetele mari pe sgârciuri, cum i s'a prăpădit măgarul, cum i s'au rătăcit berbecii și oile cum i-au căzut într'o râpă. Evocă mieii și târta, colindă în fiecare noapte peisajul lui sufletească într'o pâclă de praf.

Oaia Gherghina și berbecul Dascălu făceau parte din sufletul lui și-l păzeau culcați lângă el, ca niște câini. Mâncând niște căpătâni de varză, păscute într'o grădină de zarzavat, aceste mioare de credință s'au umflat și au murit cu ochii la el. A fost semnul dezastrului adevărat.

După pierderea târlei, Ciobanu a dat în nebunie și crezând că Diavolul, care pe vremuri mai fusese trimis în niște porci, i-au răpit avutul și poezia, el s'a pus să ucidă oamenii asemănători cu Dracul. O uitătură piezișă îi revela numaidecât prezența Necuratului în om și degetele lui, acum pricupte la masaj, se puneau pe beregata insului și o sfărâmau ca o țeavă goală de fluier.

— Mai încet, camarade Ciobanu! găfâia pacientul la mijlocul povestirii, înnăbușit cu pipăitul, care trăgând vinele cefii și cerbicea

genunchilor, ilustrau basmul sentimental repetat al fostului baci.

— Bine că mi-ați spus ! răspundea Ciobanu, ca să mă opresc. Intr'o zi, în spital, am strâns de gât un «prevenit», fără să mă gândesc... Să-mi faceți semn, de câte ori vă doare....

## VIZITĂ ACASĂ

Plecat în camionul automobil al închisorii pe la 10, însoțit de un gardian și o sentinelă, un soldat din Teleorman. Drumul a fost o sărbătoare solară, cu muzica vântului în spațiu și cu dansul solemn al copacilor, îmbrăcați în mătăsurii umflate, șuierătoare. Senzația libertății se compune la fiecare pas, pe toate străzile, dealungul cheiului, în Piață, invadată de miile de culori în mișcare, din toate piedicile, relevate cu injuriile și observațiile de filosofie mecanică ale șoferului, în fața mașinii. Căruțele țărănești care țin în deobște stânga, și valurile lor uriașe de colb înveselesc ca pe un copil jucăriile mobile. La răspântia Văcăreștilor cu gârla, într'o îmbulzeală imensă de animale, de roți și de oameni mici, așezați în căruțe, evenimentul emoționant, citit pe fețele martorilor în-

groziți, al amenințării de-a strivi sub tăvălugii roților duble de cauciuc carul plin de lume, al unor țărani cu căciuli și barișuri, a provocat rîsul și bucuria de pericol, în spectacolul vieții nereglementare, fără Director, fără gardian și fără clopot.

— În piață, în piața mare, am parcurs încet, un teatru vast de popor și mărfuri, țesute unul cu cealaltă ca într'un covor. Pătlăgele roșii, în movile și pardoseli, proaspete și noi, se întindeau în toată zarea pieții, ca niște grămezi de purpură, vândute cu cântarul de mână, pe trotuare, într'un iarmaroc pentru împărați din Orient. Harbuzii verzi, cu dungi întunecoase de aquarelă, și pepenii galbeni, cu coaja despicată simetric, păreau mitrele cu zmațuri și smaralde și capitonate cu velură, destinate Suveranilor veniți să-și facă un echipament pe măsură și să se întoarcă în patria lor, în faetoane pe două roți cu fân, trase de un cal. Castraveții, ca niște cârnați de satin, pătlăgelele vinete, îmbrăcate în faianță, cartofii în uniformă de postav, verzele de dantelă, dovlecii ca niște cobai, umpleau gheretele de scânduri, în adăpostul

căroră descureând barba pătrunjelului și cântăring pe pârgii de un cot catifeaua și lâna fasolelor verzi, negustoreau precupeții în șorturi albe, despărțiți de public printr'o tribună de morcovi cărămizii și ridichi carmine.

Scoborînd din mașină cu însoțitorii, unul cu pușca încărcată și celălalt beteag de un ochiu, cu ochiul încrețit în jurul unei sfori de mucii, am pus piciorul pe scara unei grefe. Am găsit acolo pe nevastă-mea. Un locotent în plină explozie de personalitate, ca legumele pe lângă care trecusem, își expunea, dela distanță, frecându-și coada mustăților, pozele plastice cu mâna pe șold, cu pieptul statuar, cu un dinte de aur, cu un zâmbet, ale bărbatului cu «fizic plăcut».

După o formalitate care a fost amânată, ca să fie săvârșită seara și un ordin dat în consecință sentineli, m'am dus cu simplitate acasă, unde am petrecut toată ziua, cu familia și cu câinii mei, consemnând soldatul într'o cameră cu o canapea, cu țigări și hrană. Ostenit, l-am găsit peste cinci minute pe bravul meu paznic, adormit după o întreagă noapte de gardă în penitenciar. E un sătean inteligent, de meserie rotar, încovoiat de 10

ani de arme și care a stat un an încheiat pe frontul cel mai primejdios al Moldovei.

Trei generații înconjurau marea familie. Bunicul, plugar muncitor și cuminte; fiul, literat și pușcăriaș; nepotul, chipeș englezesc; și acest tablou, în care s'a servit mâncarea unei femei tinere, și harnice, și paharul cu vin, a mișcat ca o cină de taină.

S'a bucurat Pussy, care nu-și recunoaște stăpânul bine decât acasă, în mobilierul propriu. A dansat frenetic Fetița, cei doi câini ai mei — și... a cântat gramofonul pastorale elvețiene și coruri de rugăciuni.

Când mi-a sosit pe seară, gardianul, căruia îi dădusem drumul, înlocuindu-i șapca penitenciarului cu o pălărie de acasă, ne-am întors cu camarazii mei, duși pe la casele lor și ei, în concediu de pușcărie, cu un popas, pentru o ultimă cinstire a gardienilor cu bere și mititei și alt popas în cortul de pânză al unui fotograf.

— Vizită a Directorului general însoțit de un pictor, căruia i-a luat mai târziu nevasta. Au stat în celulă un ceas. Nu mai văzusem pe acest «băiat bun» cu figura dulce și cu sufletul

lăptos, de la proces, când a depus împotriva unui deținut și a plâns intimidat în ședință. De trei ori mai grasă decât atunci, făptura lui plină ca o sedilă de caș, umple cu reliefuri grele și moi, atârinate, niște haine de o culoare de sac. Doi ochi mari cu expresia mălăiață a prunelor prea coapte, rivalizează în culoare cu călțăria neagră a unei bărbi de popă de țară, umflată pe fălci.

După o conversație, cu pauze imense, în care ne uitam unul la altul, ca să reînceapă întrebările sfârșite și să se repete, ca un căscat egal de foarfeci, aceleași răspunsuri, ne-am ales cu impresia că am stat o întreagă oră într'o baligă unsuroasă. Tot ce a rămas din istorisirile vizitatorului, care-i un artist, a fost episodul unui butoi cu vin fraudulos, excelent, pe care l-a cumpărat întreg cu 100 de lei...



## DOMNUL MINISTRU

— Poftiți că vă chiamă d-l Ministru!

Ieșim în grabă: din dreptul ușii, directorul și primul gardian ne arată cu brațul întins, la capătul sălii, pe d-l Ministru. Facem cincizeci de pași pân'acolo și ne primește cu o mână cordială Ministrul A., care în Consiliul de Miniștri a fost de două ori contra punerii noastre în libertate...

— Ce-ai făcut?

— Ca omul, domnule Ministru, am scris cu niște slove, pe niște hârtie.

— Bine, dar ce-ai scris?

— Orice-aș fi scris domnule Ministru...

— Ce talent! exclamă ministrul, întorcându-se către doi însoțitori ai lui, un arhitect și un pictor miniaturist, aduși pentru repararea celor două biserici ale închisorii. Ministrul își însoțește exclamația admirativă cu

gestul, schițat între gură și piept, al unei reclame de muștar.

Ministrul ne măsoară și tace, tace și ne măsoară, ne măsoară și tace. E un ministru puțin elocvent și fără vocabular. Ar începe o serie de întrebări, dar nimereste numai o vorbă dela început. Cât... Când... Adică... Pentru... Insfârșit, isbutește o întrebare întreagă:

— Cu cine mai ești?

— Cu cei câțiva camarazi, pe care-i vedeți plimbându-se pe lângă biserică. Ii auziți? tocmai confecționează acțiunea unui roman de aventuri.

— Țăla e Dumitru Teodorescu?

— Da, ăla, care a pomenit numele lui Fustel de Coulanges.

— Eminent băiat! zice, universitar, Ministrul Școlilor, încurcat în superlative.

— Foarte eminent! precizează D-l Ministru, după o pauză, în care a scotocit.

— Altfel, nu o duceți rău aici... Desigur scriți... Uite, eu am îmbătrânit... Ministrul scoate pălăria și-și arată părul alb.

— Suntem câte odată de invidiat...

— Ha-ha-ha! râse Ministrul. Măine in-

terviu negreșit la Consiliul de Miniștri, ca să vă dea drumul... Să știi că interviu... La vedere!

După strângeri de mâini, Ministrul și însoțitorii scoboară scara. Ministrul repetă, ca la o ieșire din scenă: Ce talent! Ce talent!

Imediat, toți reapar în curte, în dosul bisericii, din cerdac. Ministrul se întoarce către noi, arătând biserica:

— Aici poci să faci studii...

Punem mâna la gură și strigăm, ca să audă:

— Am prefera să le facem mai la vale...

Și imediat Ministrul, râzând și salutând cu mâna, mișcată ca o batistă:

— Negreșit!...

Ne înclinăm pe balustradă. Gardienii, directorul, Ion nebunul, nu mai pricep nimic. Nici noi nu ne prea batem capul.

## LEGĂTORUL DE CĂRȚI

Atelierul de tipografie și cartonaje al închisorii e vast și pustiu. O lumină de mizerie se distribuie, cu praful, printre mese și mașini. Presa de strâns, din mijlocul încăperii, și subalternele ei, teascuri mai mici, mașinile de cusut cu ață de oțel și cele de tăiat, par, cu câte un braț ridicat în aer, niște sentinele mute, cu pușcă.

Apropiindu-mă de o mașină, care amintea forma unei ghilotine — sub impresia umbrei din atelier, tăcerea sălii imense mi se păru că are utilitatea ei, că face parte intențională, cu dinții și cuțitele aparente, puse în serviciul ocult al închisorii, din procedură, coduri și principii. Și, cum, întorcându-mi capul spre sud, zării crucile cimitirului din dealul de peste drum, avui viziunea unei săli închizitoriale de tortură, în care se schilodesc fără

vaet picioarele, se laminează trupurile, se scurtează degetele și se scâlcie în toate măduarele ei, pentru ivirea secretului pe buze, ființa omenească naufragiată.

Distrat, căutai urme de sânge prin măse-lăria roților de transformat cadavrele în sfoară și sârmă și văzui podeaua vânătă și grasă de petrol. Un gândac îmbrăcat în piele neagră nouă își ducea sarcina vieții cu greutate, împiedicat în picioare rigide, ca limbile de ceasornic. Imprejurul unui șurub unsuros el părea meșterul mascat al acestui organ de mașină, pusă probabil în funcțiune de sforțările combinate ale unui întreg conclav de gângăni, slujitoare voinții administrative și Diavolului, împăratul insectelor.

Intr'o tinichea de lipit cu cocă, descoperii materia cerebrală a victimelor osândite la stoarcerea capului și a oaselor de măduvă. Lămpi atârinate de arcuri arătau că execu-țiunile au loc de preferință noaptea.

Dar silueta unui om în fundul sălii, mă aduse la realitate, cu un sentiment de plăcere. Omul lucra, cu spatele la mine, așezat pe un scaun la o masă, peste care sta cu luare aminte aplecat. Ceafa lui galbenă și slabă,

coatele lui cu coltuțe uscate, indicau tuberculoză. Il bat pe umeri și tresare, întorcând o față uimită spre mine:

— M'ați speriot! îmi zice lucrătorul cu o rostire afectată.

Acul lui împungea în cotoarele așezate la linie, ale unui vraf de cărți strânse cu șuruburi de lemn.

— Dumneata ești maestrul atelierului?

— Io.

— Deținut sau liber?

— Deținot.

Rostindu-și răspunsul, legătorul de cărți scoase un suspin de auto-compătimire, care dovedea cât se iubește. Un pesimism factice se zugrăvea pe figura lui artificializată și exotică. Gura i se deschidea englezește și fruntea lui încrețită de trei zbârcituri dese și scurte, ce-i ridicau sprâncenile ca pe firul unui șular, înodat la rădăcina părului și de nas, dădea ochilor aspectul că suportă cu încăpățânare lumina orbitoare a unui incendiu. Dinții lungi se strângeau oblic în jurul unui punct gol din față, ca la rozătoare, și, vorbind, maestrul legător părea că sugă o bonboană care-l silește să altereze silabele și să le dea o aparență de dialect.

— Cum ai ajuns aici? îl întreb.

— Pentru omor, răspuse cu gura închisă legătorul, și par'că vocea lui afectată spunea: borom-borom.

— Ai omorât ca să furi?

— No, den iobire. Vocea lui, împrumutând un timbru romantic rostește: No, birim-birim.

— Ți-ai ucis nevasta?

Legătorul ridică mânilor și împingându-și fața 'n palme, răspunde:

— Em iobit o fata, pe chere am prens-o cu altol.

Caut să-l mângâi, sfătuindu-l să-și modeze remușcărilor, cu gândul că l-a mânat o fatalitate, care uneori îți comandă să te scufunzi și să nimicești ce-ți este scump.

Preocuparea lui e alta:

— Minimol pedepsii e de cenci ani, afirmă legătorul de cărți cu pronunția lui, fără să-și descleșteze fălcile. Remușcarea încă nu se întâlnește cu sensibilitatea lui judiciară.

— Eu cred că o să te achite. E o crimă din gelozie.

— Der a fost premeditato. M'am dos co coțitul en bozonar la ea, hotorut să ispră-

vesc. I-am spus fetei: em fogodoiești co te indrepti? Și mi-a res en feță și m'a focut tompit.

— Atunci ai dat cu cuțitul.

— Coțit? oite, era cot brațol meo de long. Trei lovitori. Doue en pept și-a treia en spate. Oltima i-am dat-o dopăce căzose jos.

— Juraților o să le fie milă de dumneata, mă căsnesc să-i răspund fără scârbă.

— Dar mai eram și insorat...

Bruta se deslușise.

— Insurat cu o femeie, înjunghiai pe alta?

— No mai troiam enso co neveta. De cond am cunoscut-o pe «reposita», acum doi ani, n'am mai dat pe-acasă, no am mai avot, cu neveta nici o legotoră. Legătorul de cărți reducea legăturile soțului la o legătură de registru, și spiritul lui astfel luminat, n'avea nimic să-și reproșeze.

— In limbaj judecătoresc, e o faptă de scelerat, ceace ai făcut d-ta, observ legătorului de cărți, care pe-o voce căutată, de amintiri fericite, îmi spuse cu emoție:

— Eram on böiat detreabă. No m'ași fi potot oita com tai o goină... N'am avot vicii, no am fomat, n'am jocat corți.



— Iți plăceau însă femeile străine...

— No am fost vitios, no am fumat, repeta legătorul, obsedat de virtuțile cetățeanului nefumător.

Consolarea supremă a legătorului de cărți, în ceasul când asasinase, rămânea virtutea că nu fumase. Printr'o dispoziție de spirit, comună tuturor deținuților care au trăit în intimitatea îndelungată a crimei lor, legătorul de cărți pierduse noțiunea răspunderii lui principale și din tendința, poate inconștientă, de-a și-o micșora, se înfricoșa de gravitatea amănuntelor, fapta lui se diviza și subdiviza, pulverizată, teama începea să se manifesteze aiurea decât pe terenul crimei, judecata se schimonosise, raționamentul devenea inadmisibil și absurd.

— E en dosarul meo declarația onoi onchi al foetii, pe care mi-e roșine să v'o reproduc... Dar nu e adevorat, vo jor. Nici no se potea. Inchipoțiți-vo co așa fi encercat și co așa fi reoșit să-i leg foetii moinile la spate, com declară unchiul. Vo întreb: n'ar fi dat din picere? S'ar fi losat, dopă ce așa fi legat-o? Pentruco ajunsese o destrăbălată care se întindea co toți bărbații, am amenințat-o

— so mă scuzați — co voi cumpera on salam... Dar atot a fost, o amenințare... No é adevărat că ași fi făcut ceva cu el, no-i adevărat! răgi legătorul, ușurat de mărturisirea părții din crima lui, care îi apăsa mai greu cunoștința.

— La urma urmei ai ucis... Ești dator să-ți primești osânda cu resemnare... Te-ai simți bine, achitat de crimă?

Un fulger de speranță străbătu privirea legătorului de cărți.

— Credeți co mo achită și de acozarea cu salamol?

— De câtă vreme ești arestat?

— De doue loni... Regimol de-aci mo slobește, no dorm, am ajons on schelete... Mo gondesc la fetița mea de un an și jumătate.

— Mai ai și o fetiță? De ce nu te-ai gândit la ea înainte de asasinat?

— Și eram un böiat așa de bun... Coștigam 200 de lei pe zi... no aveam vițiuni, no jocam cărți, no fomam... Oite ce am ajons: nomai osol și pelea...

— Dar nevasta dumitale ce zice?

— De chestia cu salamol?

— De crimă, dobitocule! zbierai la legător.

De crimă, nătărăule! Nu de salam, nici de fumat, nici de calitățile tale monumentale. Ce zice nevastă-ta, că ai părăsit-o ca un măgar? Ce zice că te-ai înădit cu alta, ca un porc? Ce zice că ai trăit cu asta doi ani, fără să te mai îngrijești de casa ta, și că ai omorât-o? Ce zice nevastă-ta că ai ucis pe femeia care nu te iubea, pe care ai voit să o silești să te iubească? Spune-mi dobitocule, spune-mi canalie, spune-mi blestematule, ce zice nevastă-ta de asta?

Și, crescendo, lipii două palme pe figura lui îndulcită de o blândețe îngerească.

Legătorul s'a sculat în picioare, respectuos în fața ofensei.

— Ce so zico, so trăiți? Vine Joia și Dominica la penitenciar și-mi adoce de-ale moncorii. Și-a luat casă și ține pe fata repositatei la ea, zise legătorul de cărți, tremurându-i buza și bărbia de descurajare și plângând.

El credea că zicându-i pușcăriei penitenciar, închisoarea putea să pară o instituție de binefacere. Și, liniștindu-se, adause:

— Io cred c'o so-mi dea dromol...

## COMUNITATE

— Supărătoare în captivitatea noastră e promiscuitatea gravă a cârdului. Ne vedem acuzați laolaltă cu un soi de confrăți care n'au din profesiune decât porecla, și cu mulți necunoscuți de noi, puși să ne grupeze. Personagii tamponate de coada unui tren de marfă abjectă, născute în cârciumă, căzute dintr'o ladă ambulatorie de gunoaie, stârpituri poetice, tocite linguri vechi de lemn literare, vase grețoase, cu un smârc de conținut artistic pe fund. Un ibric soios purtător de barbă, o damigeană cu ochelari, etichetată bombastic. Avem senzația că sântem purtați, legați, fără să ne putem degaja, pe o căruță cu imondice, către un depou de fecale comun. Un miros va face explozie din butoiul cu noroaie grase, când i se va scoate astupușul anal.

Seriozități ridicule, voci pribege, cântate pe un ison milog, cerșetori mâncați de viermi, ciupiți de molii, canalizați de cârtițe, cu organele sufletești cuprinse sub colonii cenușii de raci de umezeală cuirasați, multipezi ca niște stele lungi.

Ființe fără creier, ca dopurile de plută, fără trup întreg, avortoni, schilozi. Unuia scund, cu gură de englezoaică bătrână, contractată într'un surâs permanent, i se cocoșează între doi ochi cu pleoape de găină, un nas de care ai vrea să tragi ca de mânerul de lemn al unui sertar cu șoareci. E autor delicat de feminități palpitate și desleagă într'o limbă odioasă problemele sufletești din căsniciile alambicate.

Altuia i s'a lipit de jghiabul gurii o perucă de barbă, prin rariștea căreia se văd, ca prin zăbrele, conturile unui cap, sărac de materiale. Glasul lui clocește lung până să sune și se arată ca din paie și țoale, trăgănat sufletește. E stricat de lecturi nemestecate, ismenit cu sinceritate, ca un pelerin învățat să mănânce din mirosul bucătăresei și rămas ticul de a se apleca unsuros la lucarna de la subsol. E critic de artă și nuvelist.

Critică muzica, pictura, tipărește volume și traduce. Deaceea și-a lăsat și călții. Toți pictorii sânt admirabili pentru capacitățile lui și toate tablourile admirabile, sau minunate sau foarte expresive, sau de-o artă... «cum foarte rar se întâlnește».

Altul e lung ca o sfoară, de care spânzură o pereche de ghetе cu jambiere — și înodat în 3-4 locuri moi. Merge sucit și — în acelaș timp jumătate de față și jumătate de profil. O cuvântare neînțeleasă, bâlbâită, care se rezolvă continuu în sunetele *hur, fulă, goaie, mistă*, amestecate înainte și îndărăt. Și aceste nenorocite cuvinte stropesc din articulațiile labiale un necurmat excrement bălos, de care trebuie să te ștergi pe ochi, pe haine, pe pălărie. E critic dramatic și Don Juan artistic, are puncte de vedere și... *cfonceptii*.

Ne-am rezervat o latrină. Ca și cum criticul ar purta în intestin un pulverizator, păretele, după trecerea lui, e stropit zilnic fin de sucii lui roșu. Individul e totdeauna palid. Seamănă sânge. Anusul lui e o floare ce-și pierde polenul lichid.

Venim la reportajiul politic, făcut de un zăbăuc puțin mai mare ca o broască, și care

ridică spre ascultători o privire diagonală de câine corcit și o frunte zbîrcită des. Salută ciung, trimițându-ți o guriță. Degetele nu ajung să prindă țigarea, picioarele nu se pot întinde să calce un pas întreg, broscoiul umblă în romb și se mișcă în trapez și unghi ascuțit. Cașicum buzele l-ar frige, gura lui se repetă în sorbituri rezezi și dese, ca în vârful unei lingurițe cu ceai fierbinte. Natura l-a făcut să ronțăie nuci și ghindă în vârful unui copac. Scrie și ține țara în curent cu gândirea politică a directorului C. F. R. și-a ajutorului de Primar.

Seara, scoaterea ciorapilor. Unul nu-i scoate niciodată. Ciorapii șchiopului sânt cei mai ostentativi, cu toate că șchiopul e și un mare crai, care afirmă că «nu poate fără femeie». Ciorapii lui, de două ori mai lungi ca laba piciorului, poartă petice, ca niște continente în cleiul sudorii și atârnă de căpătâiul patului, în vreme ce picioarele se bucură, cu noduri și incalculabile înmuguriri, de o libertate refuzată intelectualului lor posesor. Fața șchiopului exprimă atunci o bucurie de curmală care și-a evacuat sîmburele ce-o înțepa. Sânt cele mai fericite

momente ale vieții sale, în care ar primi cu satisfacție o scrisoare de dragoste, ca să o citească uscându-și tălpile și jucându-i pe călcâie baera jechoasă dela ismene. Când rămâne desbrăcat, ca să-și tocmească hainele lângă ciorapi, șchiopul pare un monstru marin ieșit cu coada între picioare pe uscat. Umblă; și e când mai înalt, când pe jumătate; dispărând și apărând printre paturi.

Șchiopul n'are rufe, are însă pasiuni. In afară de pasiunea sexului, patima cărților îl devoră, și a măsluirii. Felul cum își linge degetele înainte de-a distribui popii și așii, echivalează cu o ejaculare din zece pênise unghulate. Ochii i se strâng și spiritul lui devine zglobiu și turbulent, calamburul face apel la buna lui stare sufletească, monosilabe entuziaste scapă gâtlejului, acoperit de-o coajă verzuie de bube dulci — și câte o înjurătură. Șchiopul e proprietarul unei impertinențe de accente și mișcări, al unei ușurințe de-a intra în intimitatea răscăcărata a jucătorilor lui, comparabilă cu indisciplina porcului. Seara, el prăjește la sobă, pe o farfurie de fier, ceapă și cârnați



pentru mirosul delectat de fumul seului prost, al celor 15 conlocuitori.

Grupuri de câte trei-patru inși, atrași prin afinități, se desfac din total. Pe șoptite, ei își împărtășesc impresiile și stupiditățile, izolat, și la masă grupul se ceartă pe o frimitură de salam.

Bătrânul J. face «pipi» într'o sticlă, pe care o ține sub pat și din când în când o bagă în plapomă cu o destoinicie exemplară. El zice duios «pi-pi», cu nevinovăția puilor de vrabie fără fulgi și explică pentruce între sticla lui și sticlele de apă, din care beau oaspeții acestei menajerii, nu se poate face confuzie nicidecum. La rigoare, continuă să explice fără răutate, bătrânul, conținutul se poate cunoaște după gust.

\*

Bătrânul are un milion avere și-i avar ca un smochin uscat. Obișnuit să nu cheltuiască, el e rezervat și'n consumarea articolelor gratuite. Cuvântul *puțin* e singurul de care face risipă. El zice: m'am plimbat puțin, mă duc să iau puțin aer; să beau puțină apă: să citesc puțin, împrumută-mi cartea dumitale puțin. Poate că aerul să devie exigent și

apa să-i încarce conștiința cu o datorie pe care ar fi silit să o plătească. Milionul bătrânului s'a fâtat cu încetul, împuiat din economii fabuloase, aliat unui mic capital moștenit. Timp de 30 de ani redactor fidel la o foaie liberală, el a trăit «de ma plume» și teaurizând informațiile, articolele, într'o memorie monumentală, care știe englezește, franțuzește și nemțește, el a strâns mușuroi, alături de grămada aurului său, o întregă cultură de *Weltspiegel* și *Times*, fără să-și improvizeze opiniuni personale. Venitul banilor lui s'a adăugat an cu an la capital iar călătoriile anuale și le-a făcut pe socoteala Statului național-liberal. Bătrânul poliglot mai cunoaște chestiunile economice, chestia țărănească și cântă la pian ca o blondă cu ochii de safir. O juvenilitate comică scutură organele lui bine conservate. Pentru că e scump tutunul, el fumează două-trei țigări pe zi, frânte dintr'o singură țigare fără carton, preferând retezarea exactă, pe care o face cu un cuțit, ca să nu piardă niciun praf, dimineța. A fuma mai mult, e nesănătos. Acest principiu nu se aplică țigărilor căpătate, pe care higienistul le golește de fum cu un sălbatec apetit.

Subiectul lui idilic de conversație consistă în cele două operații ce i-au fost făcute nevestei sale, în Elveția, «din care una cezariană». Cuvântul cezarian îi împrumută par'că un prestigiu, de care-i conștient. El intră ca incident periodic în toate frazele lui. La vârsta de 70 de ani operația nevestei, o doamnă venerabilă cu ghetе bărbătești, ai căreia ochi din profil poartă două perdele păroase de piele cu ciucuri, lăsate până la pleopa inferioară, e o dată comparabilă cu civilizația egiptiană. Ca să economisească tălpile ghetelor sale bărbătești, doamna vine să-și vadă soțul o singură dată pe zi, pe la 4, între cele două mese, și calcă încet. E poate că și o nouă economie de mâncare. Insoțită de o fetișcană rumenă, purtătoarea unui coș acoperit, în care se găsesc mai multe șervete decât alimente, ea trece solemnă ca un cal de dric mascat și cu panașul negru în creștetul capului. Servitoarea se plânge căprarului din coridorul hotelului, că nu se satură niciodată; Doamna e scandalizată că servitoarele mănâncă mult, o intimitate pe care o destăinuiește zilnic soțului jignit.

— «Vous savez, ma dame est une femme

très instruite», afirmă soțul. El îi citește articolele sale în locul cafelei cu lapte, asupra petrolului și a porumbului, pe care doamna le găsește suculente — articole scrise dis de dimineată; căci culcându-se din motive de sănătate și consumație electrică, de vreme, bătrânii sunt foarte matinali. Dacă dorm, se cheltuiește lumina soarelui în deșert: «il faut en profiter».

Familia nu are copii. Soții au adoptat o nepoată, care nu se știe încă dacă va moșteni, întrucât testamentul depus la o Bancă își schimbă materia anual. Soția își administrează singură averea și soțul aparte averea lui. În vederea morții, ei s'au aranjat ca unul să moștenească pe celalt și cu fiecare an nou, el își freacă palmele, electrizat de o tinerețe nouă de o zi, constatând că a mai câștigat un an.

Bătrânul povestește cu plăcere, cum s'a îngrijit de mormântul lui și al nevestei, încă de mult, și cum a reușit, grație calității lui de «ziarist» să realizeze o economie de 7-8 mii de lei în paguba cimitirului israelit, plătind groapa în care va fi scoborît «numai» o mie de lei, reducere folosită și în străi-

nătate, întotdeauna, la tariful căilor ferate. Bilete gratuite, scrisori de recomandăție, omul nostru nu neglijează nimic ca să se instruiască, să vadă Roma, Parisul, Londra, Berlinul, Viena, localitățile de munte și termale, «toujours accompagné de ma femme».

Dimineața, bătrânul ziarist își face toaleta într'o cămașe scurtă și în chiloți până la genunchi; economie: doi coți de pânză. Câteva mișcări gimnastice — nu prea multe — și apoi se tunde... El se tunde după cum se linge câinele, singur. O lungă experiență i-a dezvoltat pipăitul în așa fel, încât la inspectarea cu buricul degetelor a capului, de jur împrejur, el descoperă firul care a putut crește peste noapte mai lung și, prinzându-l la ceafă și ținându-l cu mâna stângă pe loc, apropie cu mâna dreaptă foarfeca de punctul fixat, deschide foarfeca și taie. Taie puțin; numai atât cât trebuiește...

Pentru «cucoana» lui, bătrânul are cultul Madonei, recompensat printr'o autoritate severă. Făt bătrân, spiritul lui de un ramolism agreabil, dă târcoale de motan cu coada ridicată. Stăpâna placidă, tronează în mers

și pe scaun cu gravitatea unei divinități caricaturale. O parte din venerația soțului se datorește averii personale a soției.

Masa lui, pe care și-o plătește el, e de-o frugalitate păsărească. Laptele și-l însoțește pe la orele 11 dimineața cu zgârieturi de brânză, din care ciupește, pe subt un ziar, ca să nu ispitească vecinii, cu un vârf de linguriță. Cu mâncarea străină bătrânul intelectual e mult mai puțin indiferent. Așa, descoperind odată depus în balconul odăii lui, la răcoare, un castron cu mezeluri ce nu-i aparțineau, cu toate că erau orele 9 dimineața, când nu se mănâncă toba sau cârnații, el a devorat lacom în câteva minute un volum de carne, ca de două kilograme. Și când proprietarul pachetului găsindu-l înghițind cu frenezie, îi atrase delicat atenția că mezelurile fuseseră ale lui, bucuria pe care a încercat-o îi alterase într'atât echilibrul, încât bătrânul ziarist, jucând o isterie convulsivă a stomacului, de vreme îndelungată nesatisfăcut, răspunse bucuros și fericit: «Mais c'est bon, c'est délicieux».

În capul bătrânului se petrecuse un fenomen de semnalat. El știa că pachetul ve-

cinului fusese depozitat cu învoiala lui, decuseară, pe betonul balconului. Știa că pachetul din stânga, foarte voluminos, separat de bunurile lui mici, aparținea unui vecin. Nu știa însă ce se găsește în castronul acoperit cu pânză și ziare. Dimineața, când împins de curiozitate, ridicase acoperământul, spectacolul șuncii și al tobei provocă la el o eclipsă, o violentă obsesiune, incitată de aroma cărnurilor afumate și de dorința continuu înfrânată, de a se hrăni odată bine, și-i prinse ochii în farfurii. Gura i se deschise mașinal, brațele lui mașinal transportară, de pe balcon pe masă, castronul întreg, în care își scoborî mașinal o mână crispată. El făcea un salt, involuntar uriaș, dela habitatul lui la șuncă și tobă. Cu burta la pământ, el înghiți ca un șarpe, toate bucățile apetisante ale vecinului. Instinctul fu atât de puternic la acest căpcăun gentil, bine crescut și cu o educație de formă excesivă, încât la sfârșit, beat de satisfacție, economistul își șterse fără să-și dea seama gura unuroasă cu mâneca jachetei, un costum scump, de 120 de lei, făcut acum șeisprezece ani.

Faptul s'a petrecut ca în vis, un vis din

care, căzut apoi în amorțire și prudență, bătrânul nu s'a mai trezit niciodată, cu toate aluziile crude în circulație zilnic prin odaie în auzul lui.

Tot așa, hipnotizat, besmetic de flacăra unui rug de aur și bijuterii, omul cinstit o viață întreagă, sparge vitrina luxoasă și fură.

\*

Noaptea, lampa din mijlocul tavanului pune o vagă sinistră gălbinare pe pereții, vopsiți până la înălțimea omului, cu catran. Extremitățile vastei odăi fug departe, în două nopți interioare, în care nechiază șobolanii. Un fum greu de tutun prost și acru de mirosul mâncărilor, amestecate, în urma căruia picioarele prizonierilor oferă un desert gratuit, urzește atmosfera. Unul mai gândește la o aventură a lui, întins pe scândurile dure ale patului, aproape să adoarmă. Orchestra sforăiturilor e în preludiu. Vioara însoțește basul și câte o lovitură de trombon sau de tobă mare deșteaptă brusc pe concertist. Cineva se torturează să taie sub paltonul cel învelește, un buștean cu un fierăstrău uriaș. Unii vorbesc în somn, altul scrâșnește din măsele ca și cum rumegă sâmburi. Gura unuia



care își scoate dinții și doarme cu gingiile goale, face un zgomot plescăitor de sugaci, căruia îi scapă țâța și-i fug buzele ca să prindă bumbul din nou.

La ferestrele de sub tavan, armate cu bare perpendiculare de fier, viscolește. De patru zile, sunt momente de tăcere, în care ne surprindem cu toții ascultând talazele zăpezii, clătinate ca niște draperii de postav peste noi. Și fără să ne mirăm de tăcerea noastră, ne uităm unul la altul și înțelegem că fiecare din noi se gândește la ai lui... E unica singurătate trebuincioasă, de care ne folosim, această pauză adâncă în zgomotul zilei. Din când în când, vocea sentineli, smulsă din gură, de uragane, strigă sentineli următoare, ca într'o izbucnire nestăpânită de bucurie:

— Număruu șaaaptee biineee!...

Liniștite, ploșnițele, înțelese cu moartea, cu justiția, cu pușcăria și cu eternitatea, apar pe cearșafurile celor cu cearșafuri, ca să ospăteze. Consumatorul șuncilor vecinului le poate oferi, de noapte, un sânge mai gustos. Și deasupra celor 15 oameni adormiți laolaltă, nu se oprește nici o viziune alta decât a ploșniței suverane, stăpânitoarea

închisorii, și nu apare decât umbra palidă a celor trei grații locale: tifosul, variola și foamea, în zăbranice grele.

Dincolo, în firida spitalului, așteaptă să fie ridicate mâine șapte cadavre nude, ronțăite de șobolani.

## HOTUL ȘI VRABIA

Un condamnat din rândul celor, pe care Statul îi îmbracă în uniformă de zebra, ca să ispășescă un temperament rău orientat și-i hrănește în locuri păzite de ostași luați dela brazdă — cu scopul unic de a-și curăți păduchii, de a mătura închisoarea și odăile, în așteptarea sfârșitului osândeii, — un condamnat tânăr ținea în mâna lui groasă un pui de vrabie, căzut dintr'o turlă a bisericii, din cuib. Pe fața deținutului, aplecată spre convulsiunile aripilor puiului de vrabie, se zugrăvea o milă și o bunătate, pe lângă care surâsul suav al Giocondei părea o murdărie. Toată ființa lui, concentrată ca un elan într'un singur gest, se grupase în scânteile senine ale ochilor.

N'aș putea spune cine era sufletește mai inocent din cei doi copii, ocnașul și puiul de vrabie, în momentul când i-am descoperit.

— Săracul ! spune ocașul arătând biserica. A căzut din pacostea asta de casă. Se zbate și suferă și, căzând, uite că și-a strâmbat și grumazul.

Intr'adevăr puiul de vrabie, sta răstignit în palma lui, ca un bolnav care vrea să vadă lumea din targă și nu poate să-și ridice capul îndeajuns. Ochii puiului, negri și fixați cu tenacitate în ochii mei, nu puteau să exprime durerea cîrcelului ce-i încleștase mica făptură. Romanul acestui zburător care și-a rupt aripa în ziua când s'a bizuit să încerce unda aerului și a luminii cu ea, m'a emoționat și am rămas sub sentimentul meu de tristețe toată ziua. M'am gândit ce am putea face puiului de vrabie, ca să i se deslege mădularele și mi-am dat seama că nimic. Intervenția pipăitului omenesc era impracticabil și misterul durerii lui prea mare ca să cutezi a i-l cerceta.

## STOIAN DIMITROF

Am găsit într'o celulă pe asasinul lui Mihăileanu. După 18 ani de muncă în ocnă, individul prezintă o figură energică și în capul puternic o minte lucid agresivă. Scurt, rumen, cu o privire ca un sigiliu, Bulgarul macedonean pare, în costumul vărgat, de pușcăriaș, din care se impun o jiletcă cenușie și o cravată corect înodată, un Englez din colonii. De loc sfios, dimpotrivă concentrat ca un acid, el pare stăpânul pușcăriei și al societății și pentru fiecare categorie, condamnați, funcționari, oameni politici, el are o părere izvorâtă dintr'o lungă convorbire cu sine însuș. Se supără când un gazetar îl întreabă dacă munca silnică pe viață echivalează cu o perioadă de 25 de ani, răspunzând, că e de mirare să nu se cunoască cece trebuie în primul rând să intereseze un ziarist, administrația justiției...

Cineva găsește că Bulgarul are tip «lombrozian» și nu-și ascunde antipatia. Dimitrof spune, cu o satisfacție vindicativă:

— «Sunt victima patriei mele».

— Dar Statul d-tale nu face nimic pentru d-ta? întrebă alt ziarist, care pune obișnuit la contribuție registrul măturătorilor Primăriei, cassa sergenților de oraș, calitatea de agent acoperit al Siguranței Generale și subvențiile de critic dramatic al teatrelor particulare. Dimitrof răspunde:

— Să cerșesc țării mele ceva? Se poate? Imi câștig existența muncind: am învățat croitoria și sunt mulțumit. Ce-mi datorește mie Statul bulgar? In 1913 am evadat ca să mă duc pe front să-mi apăr patria și am fost prins: un fost lucrător al meu în atelierul central al penitenciarelor, m'a vândut: mă refugiasem în satul lui și era aproape să trec Dunărea. Drept răsplată, după această evaziune, am fost retrimis patru ani, la salină.

Stoian Dimitrof se joacă zâmbind cu anii, că și cum n'ar stăpâni numai închisoarea și toate ocele, dar și vecia.

## TREI IEZI

Două figuri discordante și simpatice ale pușcăriei, iezii castanii, cu spinările bălțate de o pată albă. Iși plimbă ziua întreagă printre răzoare picioarele păroase, terminate cu o spintecătură în părulabei, și urechile ascuțite cu vârfurile încovoiate în sus. Iezii țipă până la scăpătatul soarelui după o mamă nevăzută, ca și Iancu nebunul, care pe a lui a ucis-o. Ingrijește de ei un copil condamnat, pe care iezii îl cunosc. Câteștrei dorm noaptea în sala minorilor, într'un pat, ca niște frați, ca niște gemeni, copii de capricorn, ai aceluiaș țap vânăt, pământul, și ai aceleleași capre, cu ugerii plini de lumină, bălana pădure pestriță.

## VIATA IN OCNE

Mărăcineanu, e un sculptor în lemn fără educație specială dar de o precizie manuală uimitoare, condamnat la muncă silnică pe viață pentru a fi manifestat trăgând în judecătoria, care-i dăduseră o pedeapsă cu mult mai mică. Acul lui de oțel taie din abanos cutii de mânuși, tabacheri, țigărete și obiecte de birou, înfrumusețate cu chenare, volute și împletituri, întortochiate ca literele de capitol din vechile cărți bisericești.

Vinovăția lui Mărăcineanu a rămas nedemonstrată până în ziua de azi și singura dovadă a crimei săvârșite asupra unei bătrâne ar fi fost o cravată punctată, pe care un om oarecare, întâlnit în preajma imobilului, unde se petrecuse asasinatul, o purtă la cămașă, identică după mărturisirea inconsistentă a unui trecător, cu cravata lui Mărăci-



neanu. Era un timp, într'adevăr, de justiție romantică, moștenită de curțile marțiale, când un nasture vorbea mai bine decât o minte și o cravată putea să se lipsească de îndoială și de psihologie. Mărăcineanu a fost atât de sigur că în cele din urmă va fi achitat, încât verdictul de osândă la câțiva ani de ocnă l-a scos din fire, și nefericitul a tras câteva focuri în blazonul aristocratic al Inaltei Curți de Casație, care nu a voit să anuleze hotărîrea instanței osânditoare.

Sunt mii de secunde, în care un om își poate mărturisi isprăvile, fără greutate. Timp de o viață, osânditul a fost cercetat și în somn, ca să se surprindă o similitudine de quasi-afirmare. Concentrat în individul lui, resemnat, corect în purtări și migălos de cinstit, funcționarii numeroaselor penitenciare prin care trecuse, aveau despre deținutul lor convingerea integrală a nevinovăției, ca și toți ocnașii cu care a viețuit. Și când un vechi pușcăriaș jură pe ceva, el nu jură zadarnic. Totuși, dubitativul se înfățișa ca un sentiment corectiv în mintea și a celor care-l prețuiau mai exact: cine primește ideea întregă, fără izbucnire sau fără groază, că

un om nevinovat expiază păcatul unui asasin necunoscut?

I s'au întins toate cursele și a fost destrămat în toate firele lui. Inocența lui a rămas tuturor evidentă și toți directorii de închisori au ținut, pentru că sunt Români și pentru că Românii sunt esențialmente buni și adversari ai excesului, să răscumpere povara justiției printr'o pomană românească. Intervențiile pentru grațierea lui au fost nenumărate și probabil că numai însuflețirilor în atmosfera cărora a trăit, se datorește optimismul fundamental al lui Mărăcineanu, mai energic decât amărăciunea lui și tinerețea unui fizic de o putere de basm.

Mărăcineanu a făcut 18 ani din osândă, din care 7 în sare.

În timpul ocupațiunii germane, el a fost grațiat de generalul Mackensen, s'a însurat, are o soție italiancă acortă și un copil frumos. El a gustat libertatea doi ani de zile. După retragerea armatei de ocupație, Mărăcineanu a fost arestat și readus în închisoare sub acuzarea de lèse-patriotism, că nu trebuia să primească grația dela Nemți... El fusese pus în libertate la Doftana.

Se auzeau, povestește Mărăcineanu, împușcăturile tot mai apropiate ale războiului și soldații din gardă se îngrijorau că nimeni nu mai venea să-i schimbe. În urmă, soldații au plecat, au părăsit pușcăriile gardienii, funcționarii, o zi și o noapte, de a rămas ocna fără pază și deținuții au plecat și ei cu traista 'n spate, câte unul.

— Dumneata vii, Mărăcinene?... îl întrebau ocnașii. Dacă rămâi, te las cu bine. Mărăcineanu sta pe loc și nu-i venea să «fugă».

În ocne, condamnații tăind în stânci se opresc uneori și latră: hau-hau! ca niște câini și urlă ca lupii, de câte ori unul din ei face o glumă. În ocna veche a Doftanei, care-i un cavou, înainte de construirea «castelului», condamnații munceau și dormeau în sare și ieșiau numai de Paști și de Crăciun la lumina zilei, ca să-și vadă atunci rubezeniile. Mulți din ei au orbit.

Un preot vizitator, scoborît într'un lătrat general al ocnașilor, în salină, s'a rugat să fie scos, înspăimântat că a intrat în iad de viu.

Deținuții fumează tot ce întâlnesc, foi de cărți, scrisorile, rogojinile. Unul își fuma părul, învăluit în petice de ziar.

Deținuții aduși dela ocne, unde trăiesc laolaltă sau individualizați în celule, se tem de singurătate și au halucinații. Deținutul vede un câine cu clopoțel umblând prin celulă și dispărând la primul semn al crucii, sau o femeie care-l trage de picioare jos din pat; sau simte un genunchi că îl strivește prin pătură pe piept.

Unii au simțit genunchii Necuratului apăsându-i, de-a rândul, pe coșul pieptului, pe coaste și pe pânțele și s'au luptat să scape, rămânându-le între degete și părul sălbatic de maimuțoi sau de urs al monstrului care i-a călcat.

Intre condamnații Curților marțiale eră un căpitan de carieră, din cavalerie, osândit pe viață la ocnă pentru o lipsă imperfect stabilită, din cassă, de o sumă de zece mii de lei și câteva zeci de centime. Ofițer bogat, el lăsase la moșie o nevestă muzicantă și trei fete de o distinsă frumusețe. La ocnă, el a trăit în celulă cu trei bandiți dintre cei mai autentici. Unul, cu desăvârșire bestial, povesteà cum și-a violat fetele, la intervale, aducând elogii celei mai mici, în vocabularul lui, pentru sensualitatea ei: fetița aveà opt

ani! Fostul ofițer venindu-i să plângă și camarazii lui de celulă observându-i tristețea și descurajarea, l-au amenințat cu răngile de fier, dacă nu participă la veselia lor și dacă nu râde. Și fostul ofițer a râs... Să nu insistăm nici asupra consecințelor condamnării ofițerului, dar în treacăt putem face însemnarea că, grațiat, și pus în libertate, el și-a regăsit soția într'un balamuc, fetele prostituate pe trotuar și moșia vândută de cămătari...

Un miracol. Azi la ora 12 jum. Mărăcineanu, după 18 ani de temniță, a fost pus în libertate! A ieșit pe poartă escortat de boeri, de socialiști, de gazetari și de o ceată de deținuți, specialiști în buzunare și spargerii. E o bucurie generală, ca într'o zi frumoasă de Paști. Grațierea și libertatea lui Mărăcineanu coincid cu onomastica directorului Stănescu, Sf. Mihail, impresionat și el ca de un dar. Funcționarii, gardienii, deținuții, toți fac ovații celui liberat, care, copleșit de fericirea ce-l isbește, pășește strîmb, palid, concentrat în linia aspră a capului lui energie și cu profilul de bronz.

Peste un ceas va fi acasă lângă copilul lui,

lângă nevasta lui, o italiancă blondă, cu figura martirei Tatiana, ostenită de suferințe și care nu-l așteaptă... Mărăcineanu are numai 37 de ani și e de o rezistență fizică și morală de mare clasicism.

La 11 și 20 de minute nu se știă nimic. La 11 și jumătate intră automobilul Ministrului de justiție, trage în curte și din el coboară vreo 7 persoane, printre care Ministrul, procurorul general, Miculescu, un justițiar simpatic, și primul procuror. Directorul «dă raportul» pe cele trei trepte dela intrare și convoiul se îndreaptă spre celula lui Mărăcineanu, celula No. 20, fostă celulă politică timp de 6 luni.

— Mi-a purtat noroc, spune Mărăcineanu, mulțumit că celula a putut contribui cu o moleculă la schimbarea influențelor misterioase astrale. La urma urmei, în confuziunea esențială a înțelegerii noastre, pusă în fața spectacolului de taine al existenței, superstiția are drept la un loc și merită să fie respectată ca o credință.

Reprezentanții magistraturii n'au voit să-i dea drumul condamnatului fără o ceremonie. În curtea interioară a temniței au fost adunați în careu toți hoții și li s'a ținut un

discurs în care li s'a spus că «Societatea nu vrea moartea păcătosului, ci îndreptarea lui» și citindu-li-se decretul de grațiere, intercalat în discurs, măsura Regelui le-a fost prezentată ca o recompensă a purtărilor bune ale celui grațiat.

Inspăimântat de rigorile unui destin violent și tenace, inocența lui Mărăcineanu se transformase în frică de oameni și autorități.

Mărăcineanu și-a făcut bagajele într'o legătură. Un socialist, un tipograf inteligent, izbit de o criză de entuziasm infantil, trece printre picioarele oamenilor pe scară, ca să ajungă să-l felicite, întâiul. Directorul se oprește grav, primește urările de ziua lui, și, emoționat, își face un merit personal din grațierea fostului său pensionar.

Incerări de a cere grațierea lui Mărăcineanu, au fost des repetate. La fiecare vizită de magistrat, cu o tenacitate, în umilință, împietrită, deținutul s'a înfățișat cu pălăria în mână la poarta interioară; povestea problemei lui juridice a fost expusă cu o regularitate devenită monotonă, reexpusă, reluată, comentată, adăogită, prescurtată, după împrejurare. De 18 ani, Mărăcineanu își reedi-

tează «chestiunea», în sute și mii de exemplare grăite, cu o eleganță și acurateță de mașină de fabricat chibrituri și asupra lui Floratos, singurul lui comparativ în carne și oase, Mărăcineanu nu are decât o inferioritate: că nu știe să scrie memorii și «motive de casare», cu care cel din urmă a mobilat arhivele tuturor instanțelor pe unde a trecut: 36 de dosare în patru ani de arest preventiv: volumul Enciclopediei.

Unii ocnași pe viață se îndrăgostesc de femeile, de prin satele dimprejur, și pot dobândi libertatea să se vadă cu ele prin vecinătatea ocnei. Alții își dispută condamnații tineri, pentru tovărășia cărora intră în luptă. Condamnatului tânăr, i se oferă avantajile meseriei ce-o are fiecare deținut, e luat în celulă, învățat să meșteșugească. Sânt tovărășii care durează ani de zile și se sfârșesc cu divorțul... E momentul tragic, în care cel ce părăsește căsnicia își împarte cu cel ce rămâne, sculele și marfa lucrată. Un deținut a vroit să evadeze într'un sac, luat la spinare de un gardian, care-l denunțase, după primirea prețului de vehiculare...



## MARIA NICHIFOR

Pârîtă de către stăpânii ei, de furt, Olteanca Măria Nichifor, cu fire semeață de cucoană, a intrat în pușcărie gravidă. Fără dovezi dar din pricina presupunerii că tăcerea ei naturală de lacăt încuiat, era un început de dovadă, Măria s'a pomenit în mijlocul «secției femeilor» ca un mânz într'o cireadă de bivolițe mânjite cu nămol. Intrând, ea s'a dat un pas înapoi, strângând pumnul, ca și cum ar fi trebuit să lovească. Domol, gardianul a împins-o în curtea cu femei și ea s'a ferit să intre, ținându-se pe lângă uluci, ca pe malul strâmt al unei mocirle, în care pasul trebuie făcut cu băgare de seamă.

— Haide, apropie-te, mironosițo! au îndemnat-o femeile profesiei. Dacă nu ți-a fost rușine să furi, aici rușinea e de prisos. Ia stai colea și spune-ne cum ai făcut...

Incolțită de herghelia muierilor din curte, așezate la rând la curățitul fasolelor de păstaie, și al cărora fizic abject se succede între hibrid incolor și bestialitate pronunțată, Măria dete bocceaua gardienții. În legătură, ea strânsese portul gorjan cu năframa de borangic, care-i da Duminica un aer de împărăteasă, scoborită dintre căprioare și mistreți, în ziua slugilor din București. Și degetele ei începură să depene boabele de fasole din păstăi, ca niște metanii. Și s'au deșirat toate fasolele până s'au isprăvit și a sosit vremea verzei, a pătlăgelelor roșii, a murăturilor și la curățirea tuturor legumelor de iarnă Măria a luat cu inimă parte.

— Ai furat au ba, Mărio? întreba careva din când în când. Stăpânii tăi s'au plâns de niște haine.

— Țoale eu? Aleagă-se praful! blestema făcându-și cruce, Măria.

Și a trecut toată toamna. Și a trecut toată iarna. În primăvara anului următor, Măria dete născare unui prunc, cel dintâi prunc născut în temniță. Era de șapte luni închisă preventiv și nu fusese chemată la nici o înfățișare. Știrea că un fiu al omului a

văzut lumina zilei în închisoare, trecu prin sufletul celor opt sute de hoți prizonieri ai dreptății cu o emoție nemai încercată. Erau între ei tâlhari temuți, cu lanțuri de mâini și încătușați de picioare, târându-și de ani de zile, ca niște Prometei, sculați din stânca de sare și clătinați în mers, povara de fier. Spărgători feroși, asasini, pungași de buzunare, escroci, zlătari și găinari, în uniforma cu tichie și cu tunică vărgată, toți au simțit la venirea ciudată pe lume a unui copil fără vină, în mijlocul lor, o căldură în inimi, o topeală surâzătoare a încruntării lor și ființa lui ca un ajutor trimis de Dumnezeu.

Botezul s'a slujit după liturghie în biserica temniții, călugărească, și hoții, prezenți în unanimitate, au dat răspunsurile la ectenii, au cântat Axionul, Sfinte Dumnezeule și cu voci catifelate: Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pre noi. Singur preotul periferiei era un cetățean liber, venit la biserică din oraș; restul: corul, țârcovnicii, cititorii, canonarhii și publicul aveau dela un an închisoare până la munca silnică pe viață, toate calificările pravilei penale.

Darurile primite de copil au fost numeroase.

El a căpătat linguri de lemn scobite la ocnă, picioare de ouă cu încondeieri arse, metanii de păr de femeie bălană, mărgelile de miez de pâine, colorate cu scursoarea buranelor de pe acoperișurile vopsite. Mitică lăutarul i-a dăruit o vioară nouă cu sunetul bun, fabricată în cinstea lui, Mărăcineanu un țigaret și un sfeșnic iar un falsificator de bani, un ban de argint adevărat, agățat cu un ciucure de mărțișor, ca să-i poarte noroc.

Către Paști, Măria Nichifor, care căpătase drepturi în urma îndoielilor administrației că ar fi putut să fie vinovată, se putea preumbla prin curtea temniței cu pruncul la sân, ca o Madonă. Un respect îngrijorat pentru maternitatea ei, făcea cancelaria atentă și hoții la ivirea ei printre plantații, aveau o sfială care venea din instinct.

A trecut un an și jumătate și ar fi putut să treacă o viață dacă direcția temniței nu căuta, pe căile lungi ale ierarhiei, să aducă aminte arhivarilor care o uitaseră, că în pușcărie se găsea o femeie nejudcată și un copil fără mandat de arestare. Repede, de astă dată, Măria Nichifor fu citată, judecată și, în fața unui dosar gol, condamnată la 15 zile închi-

soare. Era într'adevăr greu de pus în libertate simplă o femeie bănuită de furt. Și, după condamnare, s'a putut afla că stăpânii își găsiseră boarfele furate, într'un dulap, în care, distrați, le puseseră într'o seară de dans.

Măria și-a ascultat verdictul de osândă cu ochii la țâța din care sugea cu poftă, plescăind, un mare dolofan de băiat, cu privirea adâncă albastră — și mulțumită că peste 15 zile va putea să-și poarte copilul din flori, dincolo de bolțile cu broaște și chei grele ale pușcăriei. Intr'a șaisprezecea zi, ea își luă rămas bun dela hoațe, dela hoți, sprijini copilul cu capul pe un umăr cusut cu figuri de mătase, își reluă bocceaua cu năframa și se îndreptă spre cancelarie.

— N'a venit încă mandatul de punere în libertate, femeie! îi zise funcționarul. Mai stai că trebuie să vie. Măria mai stete un ceas, mai stete un prânz.

— N'a mai venit, cum îi spuseși?

— Incă n'a venit.

Și mai stete o cină și mai stete o zi și mai stete douăsprezece zile, când copilul, care i-se îmbolnăvisese, muri. In a treisprezecea zi, pruncul ieși singur, dus de căruța morților,

trasă de un cal, la cimitir — și Măria rămase cu bocceaui ei și cu darurile copilului în temnița închisă. A cincisprezecea zi sosi și mandatul. Ea mai fusese uitată odată.

Pe poarta cea mare dinafară a temniței, Măria Nichifor șovăi să iasă, palidă, nepuțincoasă să facă pasul de tot. Și se opri dinaintea zidurilor cu turle de sentinele, de-asupra cărora se ridicau celelalte turle ale bisericii și mai sus turla mare a cerului alb de toamnă. Peste drum, mai departe, se vedea cimitirul. În dreapta, în jos, scobora drumul la oraș... Capitala.

## UN SOCIALIST

Sânt pe o sală cu ziaristi, în cinci celule, cinci socialiști. Unul e croitor, natură vătămată, voce aspră de cuțit știrbit în sticlă, ins în apogeu de stupiditate, îmbrăcat «mai bine» decât ceilalți, după un jurnal mexican, cu pantalonii lărgindu-se ca o pâlnie pe ghetе. Are ochi urduroși, gura uscată ca o pilă și se simte președintele societății viitoare. Pensiunea închisorii și condamnarea politică l-au aristocratizat și au dat acestei calfe cu acul și cu mașina de călcat, un dispreț suveran pentru tot ce-l înconjoară. E sentențios și infailibil. I se cuvin toate drepturile și și-le reclamă. Societatea viitoare îi pare în funcție de croitorie, cu sclavi intelectuali. Un profesor are să-i curețe ghetele, un bancher îi va spăla ciorapii, iar un director de minister are să-i poarte sufertașul dela depoul social la nevastă și înapoi.

Troțchi e după părerea lui un tovarăș care lucrează la mașina de cusut, iar Lenin unul care dă croitorului ață. Revoluția însă i-a deșteptat sufletul și l-a învățat să excludă cu desăvârșire din societatea viitoare înghinerii, chimiștii, pictorii, scriitorii, gramatica și abecedarul, putregaiuri. Revoluția va inventa științe noi și va renunța la cultura de pân'acum, burgheză. Istoria nu există, căci laudă isprăvile popoarelor, ale oamenilor politici și împăraților; ori ce-i aia popor, de vreme ce toate popoarele sânt rude și ce-i aia om politic și rege, când adevărul se compune din tovarăși? Astronomia se ocupă cu stelele și planeteii, când proletariatul cere opt ore de lucru și două, trei Duminici pe săptămână. Chimia servește la fabricarea pastelor de dinți, a parfumelor, a pudrei și a săpunurilor, a culorilor de zugrăvit tablouri, covoare, articole prin care stăpânește capitalismul. Școlile fac burghezi, bibliotecile îi întrețin, cărțile... prea multe cărți!... O singură carte există: «Capitalul» lui Marx, care-i însă prea gros de citit și Bazele social-democrației, tradusă de tov. Gherea și publicată într'un extras de 25 bani. Filosofie, economie, poli-



tică, finanțe, drept, istorie, religie, toate acestea s'au suprimat odată cu capitalismul. Dreptul e unul, al proletariatului, al croitorului. Religia? noi sântem atei. O să ne batem joc de Dumnezeu ca de un animal primitiv și pe popi îi vom pune la jug și la spălatul privăților social-democrate. Pentru ca să nu se redeștepte niscai apucături burgheze în societatea noastră viitoare, vom arde tot ce s'a scris și tipărit în regimul capitalist. Căci atunci adevărul va fi unul singur, al Statului, al statului socialist. Destrăbălarea de azi cu credințe contradictorii și obiceiuri va înceta. Va fi o credință tip și un obicei model, un costum rațional și o încălțăminte rațională. Moda, adio modă! Mi-e scârbă de varietate: într'o internațională exactă toți oamenii vor fi și la fizic și la moral, absolut la fel.

Vom suprima, între altele, și muzica burgheză și téatrul burghez, care nu mai au nici un rost. Afară de imnul Internaționalei nu văd ce-a dat muzica omenirii. Cât privește teatrul, întemeiat pe luptă, pe averi, pe ranguri, pe psihologii, pe conflicte, el rămâne o amintire parșivă. Conflictele, deși nu vor mai

exista, se vor regula în fața tribunalului corporațiilor, compus dintr'un tovarăș magazinier, cu tovarășele soții. Cine va trage o palmă unui fost burghez va bine merita dela Internațională, iar proletarii între dâșii nu vor ști să se ia la palme pentru că sunt frați și egali, și nu vor ajunge cu degetele la obrazul tovarășului, brațele și mâinele lor fiind de o lungime egală.

Croitorul meu are un drum drept de urmat și-l parcurge iute. El mai ține de societatea burgheză prin aceia că-l servește în închisoare o slugă, că a învățat să joace șah la închisoare, și că-l hrănește partidul, pentru care a suferit, strigând la o întrunire: «Trăiască revoluția socială» și atât.

Croitorul e croitor. Un guvern, a știut să facă însă dintr'o calfă un reformator, a identificat creierul lui idiot cu o idee, la izbânda căreia lucrează inteligențe alese, condamându-l la șapte ani de muncă silnică în calitate de socialist.

## PĂDUCHII POETULUI

Suavul poet al brațelor întinse din întineric la lumină pentru culegerea buchetelor impalpabile de rouă și zăpadă seleară; cântărețul tuturor corindoanelor, al vălurilor delicate, pe cari le desfășoară azurul; sufletul de rubin și ametist purta întotdeauna o neagră pomadă, sub unghiile voluminoase, câteva luni o cămașe, dormea întotdeauna și luni întregi îmbrăcat, încălțat cu aceeaș pereche de ghete și cu aceeași ciorapi. Intotdeauna ființa lui exala un miros tare de lături cu ardei și-ți închipuiai cu groază regiunea lui anală, ca un peisaj deranjat în unda lui cleioasă, de mișcările profunde ale mormolocilor misterioși. Intotdeauna dinții lui au fost negri ca abanosul, cu rădăcinile sempitern îngropate în mâzga groasă, și verde ca un mucigai, a

fostelor alimente, măcinate cu câțiva ani înainte. Carnațiunea de ivoriu a poetului gingaș al ceții și al capelurilor lui Watteau și Fragonard întotdeauna a puțit a hoit și a saci cu viermi. Pantalonii lui au atârnat întotdeauna în noroi, ruți pe margini ca o țoală: lăbărțați din fese ca o traistă. Și s'a remarcat cu oroare fructul abundent al pântecului, constipat de lene câte două săptămâni, deșertat în calâpuri compacte de câte 10 kgr. câte cinci și șase calâpuri în porcelanul latrinii. Erau ca niște masse mari de smochine pietrificate, cărămizii, fără forma clasică, lenitivă; căzute ca dintr'o gaură de cuptor și din sfincterul rupt. Intre tovarășii de promiscuitate, tovarășia merge până la latrină. Toate acestea au fost întotdeauna și mai toată lumea care a cunoscut această privighetoare nocturnă a artei poetice și pe acest bijutier de acurateți cristaline, le cunoaște. Dar poetul, să aibă păduchi, nimeni n'ar fi cutezat să afirme.

Fuseseră, este drept, bănuielile din iarna trecută, când confrății aceluiaș dormitor evitau patul lui, o saltea grasă, acoperită cu o pătură pătată, ca niște drumeți cari

nu vor să se odihnească în mămăliga unei ba-  
legi ospitaliere. Se șoptea că poetul se  
scarpină 'n sân, se scarpină 'n cap, și co-  
legii se fereau de sânii și de capul lui fru-  
mos, îmbrăcat cu plete splendide.

Directorul a chemat în cancelarie trei  
camarazi și le-a ținut următoarea cuvântare:

— Domnilor, mă vedeți sfios în fața d-voa-  
stră, dar dacă v'am rugat să veniți aci, este  
ca să vă fac atenți asupra halului de mur-  
dărie în care se găsește unul din colegii  
d-voastră. E vorba de d-l Coleg care-i plin de  
păduchi și care a umplut de păduchi pe...  
servitorul dela celule. I s'a căutat în pat  
și în pat s'au găsit păduchi. Ca să-mi  
evit neplăcerea de a comunica direct cole-  
gului d-voastră, — Directorul apăsa drăcește  
pe acest cuvânt de «coleg» — că trebuie să se  
spele și, ca să nu se nască vreo susceptibili-  
tate profesională la d-voastră, din faptul că-l  
chem la respectarea regulamentului, care în  
lipsa unei concepții personale în materie  
de curățenie interzice păduchii, vă rog pe dv.  
să interveniți ca d-l Coleg să ia o baie,  
să-și trimită așternutul la etuvă, să-și cu-  
rețe celula. Ii pot da rufe noi, așternut

nou, pătură nouă și, dacă nu are — după câte văd — și haine noi.

Când i s'au transmis dorințele directorului, poetul s'a supărat pe colegi, ca pe niște instigatori. Dar cum la dorințele directorului s'au adăugat recomandațiile lor, foarte expresive și amenințătoare, poetul de safir, de azur și de argintul lunii s'a supus. Câțiva gardieni i-au transportat păduchii la baie și la etuvă.

Poetul s'a întors dela etuvă întinerit cu 10 ani: tocmai timpul de când trupul lui nu se mai spălase.

## MARIN GUREȘOIU

De câteva zile, camaradul bolnav doarme în celulă singur, fără supravegherea servitorului, un băețandru achitat de Curtea cu Jurați. Crizele lui pot izbucni în mijlocul nopții, lipsite de asistența altei puteri decât a lacătului exterior dela ușă. Lampa cu petrol stă toată noaptea aprinsă, deasupra patului bolnavului, iar vecinul lui, de care îl despart numai scândurile cu intervale luminoase ale unui dreptunghi în zid, fost vreodată un leagăn de ușă, se teme de singurătatea vecinului și de pericolul unui incendiu.

Marin Gureșoiu a fost convins să doarmă la el lângă sobă, la căldură bună. El a primit propunerea cu bucurie. Și-a luat păturile subsuoară și, escortat de patru camarazi, s'a îndreptat prin întunericul curții

către odăi. Pe drum, Gureșoiu a fost instruit pentru eventualitatea unei crize. El avu atunci o dezamăgire, făcută să înțeleagă cu atât mai puțin cu cât concepea boala mai greu. Se opri prin întuneric și întoarse capul către gazda lui de peste noapte, pe care o vedea aparent sănătoasă. Ideia că e bolnav de un beteșug curios, cu întoarcerea ochilor pe alb, cu bolborosiri și inconștiență, îl mira mai întâiu, apoi puse stăpânire pe creierul lui. Din momentul acesta bolnavul îi apăru în continuă criză. Ajungând la ușa lui, Gureșoiu, țăran din Vlașca, îndesat ca un brotac și purtând un cap ridicol, urât și amuzant, ca de pui de câine, pe mutra căruia se desinează strânsă și diformată prin concentrare, caracteristicile viitoare ale du-lăilor ciobănești, avu o ezitare neremarcată exact. Tocmai i se spunea:

— Dacă vezi că-i vine rău, nu te speria, întoarce-te cu spatele la el.

Acest îndemn sfârși prin a înmuia cu totul echilibrul lui Gureșoiu, care se simți clătinat, la fizic și la moral. Gura lui de plugar mut, se fortificase într'o tăcere dură. Ochii i se încruntaseră, subt fruntea lui mică,



turtită pe linia părului tuns cu mașina. Nu îndrăsnea să-și arate nici frica, nici curiozitatea de a se lămuri asupra răului descris, și intră cu bolnavul în odaie. Lacătul fu închis definitiv cu cheia gardianului, în belciugele ușii.

— Noapte bună, Marin Gureșoiu!

— Sărut mâna! bombăni el, cu un accent de înjurătură.

De-acum Gureșoiu știa că va rămâne până a doua zi între patru ochi cu bolnavul, și din spusele generale pricepuse rău, că în timpul nopții se va întâmpla neapărat fenomenul inexplicabil, pe care căuta să și-l imagineze. Se întreba cum va fi? o luptă cu el, o muncă lungă și silită, o spargere de lucruri prin odaie? Nu știa. Agitat de această problemă gravă, Gureșoiu, își așternu fără inimă păturile lângă sobă, cuprins de o sudoare rece și își urmări tovarășul de odaie cu o atenție minuțioasă. Acesta își desveli patul cu liniște, se desbracă și vrând să-și facă toaleta, îi spuse lui Gureșoiu, terorizat:

— Tu întoarce-te cu spatele, că vreau să mă spăl...

Gureșoiu nu mai auzise că un om se

spală când se culcă și crezu că începe criza. El n'avu decât puterea să-l întrebe pe cel ce se pregătea de spălat, cu lacrimile în ochi:

— Domnule, sărut mâna, nu-mi dai voie, te rog, să fac o țigare?

Tremurându-i degetele, Gureșoiu răsuci tutun într'o foiță, cu ochii mai mult la bolnav, decât la degetele lui paralizate în tabachere și, gata să urle, îndată ce va fi sigur că a început criza. Oftând adânc, el trase din țigare suspine mari de fum, în vreme ce își imagina că se petrec, în spatele lui întors, scenele unei formidabile nebunii.

Sgomotul apei din lighean îl sperie, și toată pielea lui îngheță brobonată. Pocnetul săpunului alunecat pe scânduri, i se păru odată ca o detunătură de pușcă și a doua oară ca unghiile unui țap ce s'ar fi pus să sară prin odaie. În tăcerea de după baie, trecură prin capul lui Gureșoiu toate nălucile câte se puteau singure naște, din împreunarea variată a întunericului cu lumina și mintea lui înțelese că e la mijloc o diavolie înspăimântătoare.

Dar Gureșoiu ședea așa cu fața la părete și nu avu nici curajul să-și arunce

mucul de țigare ce-i sfârîi pe buze și pe care-l sugrumă între degete, păstrându-l frecat în palma închisă, ca o muscă.

Un sgomot nou. Râcăiau par'că picioarele patului podeaua. Gazda se culcase. O gھیاță nouă se coji pe spinarea lui Gureșoiu. Apoi auzi foile unei cărți răsucindu-se și după o altă pauză, își auzi vocea lui răgușită, ca venind dinlăuntrul sobii, îndrăsnind să întrebe:

— Pot să mă întorc, sărut mâna?

Distrat de lectură și uitând de noul său musafir, patronul nu auzi întrebarea. O tăcere de cavou se instalează în odaie, în care inima lui Gureșoiu bătea ca un clopot. Atunci, el își făcu proiectul să se întoarcă, și își împărți proiectul în mai multe părți: va scoate întâiu o mână pa care și-o strivea sub șale, apoi, încet, un picior amorțit, apoi va sgărca piciorul ca să se ridice și numai după ce se va fi sculat pe vine va executa ultima parte din proiect, întorcându-și capul, ca să vadă. I se părea că boierul stă mut în spatele lui, gata să-l pocnească 'n cap cu un lemn, pe care-l ținea, pe semne, ridicat: asta e criza. Și se vârî repede până

la frunte sub pătură, ca un puiu sub cloșca lui. Și mai stete așa câtva timp și iar își amărungi proiectul.

Când isbuti să se scoale pe vine, răzimat de soba caldă, Gureșoiu găsi pe cititor culcat în dosul unei cărți în care se aprofundase și-l privi o secundă, pitit în problema lui. Punctele cari continuau să tulbure mintea lui Gureșoiu, erau îndeosebi două: cum se arată boala gazdei și când începe criza; a început și bolnavul se găsește în plină aiureală sau va începe mai târziu? Și dacă a început? când a început și ce fel de momente vor urma de aci înainte? Spiritul lui Gureșoiu se găsea nepregătit la complicațiile neprevăzute ce trebuiau să aibă loc și simțurile falsificate de fantezie erau halucinate.

Mișcarea unui picior ce-i amortise trezi pe cititor din lectură și-l făcu să-și scoată pieziș o parte a obrazului din carte.

Era ceasul deciziv. Gureșoiu, fără să-l slăbească din ochi și țintind singurul ochi ce se vedea al boierului, se întări din toate mădularele și își dete drumul în sus; frecându-și spinarea de sobă. Privirea lui exprima

teroarea uriașe a unui iepure încolțit. Gureșoiu ar fi voit să se deschidă soba ca să fugă deandaratele pe coș. Ochiul fix al celui din pat, împăienjenit de imaginile paginii pe care o citea, contempla fără să vadă, orientat către Gureșoiu. Acesta pipăi pe la spate rezistența ușii, din părete. De sigur că acum criza începuse și el se putea aștepta la cele mai monstruoase forme ale boalei, pe care nu voia să le cunoască, neputincios, ca un copil care-și mărturisește înfrângerea prin lacrimi. Gureșoiu începu să plângă și să se roage, inconștient de zădărnicia rugăminții lui. Lacătul ușii fusese încuiat de temnicer de două ceasuri.

— Lăsați-mă, sărut mâna, să-l chem pe Oancea! zise Gureșoiu.

— Ai înebunit mă, Marine? întrebă stăpânul.

— Mi-e frică, sărut mâna. Lăsați-mă să-l chem pe Oancea că n'o să-mi mai fie frică.

— Ce Oancea, mă?

În loc să răspundă, Gureșoiu deschizându-și ochii și mai tare, amuți cu gura căscată și un leșin îi moleși picioarele. S'ar fi zis că ființa lui se desumfla ca un balon

care se strânge, așa se cocoloși deodată în colțul sobii, stupefiat. Buzele lui voră să articuleze ceva, oprite de înec. Bolnavul dăduse cartea la o parte și își arătase toată figura. Gureșoiu nu-l mai recunoștea. Va să zică, boala consista în transformarea omului într'alt om, un om necunoscut, cu care el nu se mai putea înțelege. Va să zică, atacul bolii însemna strămutarea în trupuri noi a bolnavului și metamorfozarea lui dealungul nopții va fi infinită. Mereu se va culca în pat unul, ca să se ridice din așternut un altul. Această magie sinistră îi apăru în toată fantastica ei putere, atunci când boierul înțelegând spaima servitorului, isbucni într'un mare hohot de râs. Râsul lui îi păru atât de hidos, încât Gureșoiu, disperat și pe jumătate nebun, se vârî sub pătură, singurul lui refugiu, și dispăru cu iuțeala unui șobolan, zguduit de gemetele unui plâns, deslănțuit ca o cataractă.

Cochet, cu toate crizele lui, manifestate odată pe lună, bolnavul obișnuia ca, la culcare, să-și puie, în toate serile, mustățile într'un bandaj agățat de urechi.

Geamăralia Leticiu

## A L F O N S O

Alfonso, deținut politic, s'a făcut culpabil de fapt, prin nimic alta decât prin temperamentul lui de îngâmfată impertinență, amestecată cu o mare lașitate. El se umflă și îngălbenește în aceeaș secundă, plânge și scrâșnește din măsele, amenință și cere iertare.

Ordonanța de dare în judecată îl arată tocmai pe el, cel chemat la o situație socială și politică, pregătită încă din scutece și oala de noapte cu blazon, «nedemn și slugarnic, cu spinarea veșnic încovoiată». Procurorul a avut, fără să-și dea seama, o expresie croită pe măsură. Pentru ce un necunoscut, martor în proces face cu mâna pe cruce depoziția, care nu erà de cadrul procesului, că l-a văzut repezindu-se din pragul unui teatru strălucit de becuri electrice, ca să deschidă ușa unui

cupeu cu autorități? Pentru ce tocmai la acuzat o asemenea mărturie stranie, pare adevărată?

Personagiul a fost achitat pentru aceleași motive, răsturnate, pentru care alții au fost osândiți.

După achitare, Alfonso a dat o reprezentare de triumf. A luat un automobil și a parcurs singur pe canapeaua mașinei, calea Victoriei toată, distribuind saluturi inutile, provocând luarea aminte a trecătorilor șic, gesticulând, demonstrând:

— Eram nevinovat! Uitați-vă la mine! Sunt Alfonso!

Entuziasmul lui Alfonso a indispus și pe indiferenți.

Jubileul a durat dela Poștă la Șosea și înapoi, neîmpărtășit. O sângheroasă umilință pentru orgoliul autorului. El înțelege să se umilească singur, socotindu-și bucuriile și expansiunile ca o probă de artă politică în conduita vieții, însă în patru ochi.

El înțelege să-și silească muma, o mumă excepțională și o nefericită bătrână — să urce scara Doamnelor de onoare, ca să i se închidă ușa de un fecior tot atât de trufaș



tiraniei fiului teribil și adorat, ei se rostogolesc ca doi porci în pat, în patul odăii rechiziționate de autorități pentru deținuții lor. Acolo trăiesc cei doi porumbei toată ziua, toată noaptea, columba stând în pat și cerând farfuria cu cârnați, columbul fumând țigările și aruncând mucerile pe jos. Dar Alfonso se ațâță și se simte ofensat când hotelierul îi aduce aminte că e prizonier. Atunci el se dedă unui scandal înfiorător. Orgoliul micșorat de luni de zile în promiscuități rușinoase, se răsbună și răsbunarea lui Alfonso e sgomotoasă.

O slăbiciune surprinsă determină la Alfonso o prăbușire, de care se apără vociferând, îndată ce sunt mai mulți spectatori de față. În prezența unuia singur, care face o aluzie oblică și sigură, Alfonso abdică, arătând ce poate mistui el alături de un om căruia îi datorește vreuna din spetezele fațadei sale.

El s'a născut cabotin și parazit. Cu o naturalitate perfectă, mănâncă la masa tuturor și cere să fie servit. Joacă pentru ca să câștige parale și calculează ce a câștigat. Trăiește cu femeile de moravuri, fără să dispue de bani și mai ales cu moravurile fe-

meilor; și intrând în linia lui sufletească să nu se supere dacă e înșelat, el glumește.

Alfonso deține monopolul tuturor informațiilor și relațiilor. O veste adusă pe altă cale decât canalul lui, îl aruncă în agonie morală; el se crede atacat, învins și desființat — și, evident știrile străine nu pot să fie adevărate. Lui totdeauna lumea îi eră închipuit favorabilă, cu el fenomenul vieții se petrecea excepțional. Și aveà vești pentru gura mare și informații pentru șoptit la ureche, pe care le debită individual tuturor. Câte o știre sau observație te priveà personal, și-o încredințà ceremonios: ó intrigă, o porcărie.

Indiscret ca o muscă, Alfonso se îmbolnăveà când doi camarazi găseau oportun să vorbească la o parte. Ochii lui se rotunjeau de invidie; nările i se umflau. Scos din fire, te așteptà singur și, nebun, te întrebà brusc:

— Ce și-a spus Ionescu? Spune drept.

Perplexitate. Răspunsul potrivit la această injoncțiune îl rușină cumplit și Alfonso sufererà ca o insectă străpunsă și fixată cu ac, în jurul căruia îi înnoată picioarele. Erà cu neputință ca Alfonso să bănuie că se poate

vorbì fără el, altfel decât împotriva lui. El se credeà făcând parte din 'toate cuvintele, ca aerul, și se muncea să reducă toate convorbirile la stricta lui individualitate, să izoleze pe camarazi, să-i puie să joace într'o intrigă vastă, ca niște mosoare, depărtate, ce s'ar depănà pentru îngroșarea unui singur fir. Ii erà ciudă că-ți mângâiai câinele, că te întrețineai într'un colț de odaie cu nevasta, fără participarea lui.

Ceeace compensează această natură e o facilitate de hazuri, un torent de giumbușuri, un talent reproductiv senzațional. Seara, Alfonso, imită cu brio pe unul din camarazi sau vorbeà ca Maiorescu, ca I. Lahovary, ca Alex. Marghiloman. Acest băiat, înzestrat cu toate resursele pentru a distrà o societate continuă și numeroasă, e totuș tuturor antipatic. Figurile de teatru care operează și pun în mare ilaritate o întreagă adunare se sfărâmă lesne, la o mișcare a sufletului, care trece prin splendidul decor al verbiajului ca o gânGANIE murdară.

Alfonso nu-și poate menține în opinia celui care împărtășește viața cu el, o fizionomie stabilă; dela o zi la alta, impresia nu durează,

nu se suprapune în sensul ei propriu. Broderiile lui dispar dela o cusătură la alta. Ai senzația că umbli pe un teren de făină. Ii făgăduiești ceva și e primul om care îți înlesnește obiecțiunea:

— Trebuie într'adevăr să mă țin de cuvânt? Probabil că nu.

I se aduc lui Alfonso acuzații publice de felul acesta: a insultat armata, a insultat pe Rege, a calomniat pe Regina. Nu-i acuzat de o critică adăpostită de o judecată, de o idee. Nu! Se zice: Alfonso a insultat pe Regină. Și cine zice, știe cum ar fi putut Alfonso să o insulte. Din lichelism, din nevoia de a se arătă spiritual, din pricina unei trăncăneli ușoare.

Alfonso dovedește că nu a insultat armata, nici țara, nici Coroana. Aduce documente din care se vede că el nu a fost atât de vinovat cum s'a spus. Ce-are aface! nu-l crede nimeni, enervează genul lui, nu culpa lui. Nu gluma supără, dar sentimentul că gluma e a lui. Un martor a afirmat că Alfonso e capabil de «orice», fără dreptate materială, dar cu o justificare intențională minunată, fără să fi fost întrebat asupra capacităților morale ale

acuzatului. A fost o izbucnire naturală. Și nu seriozitatea atrage pe oameni. Nu! dar sentimentul că un om anume poate într'o împrejurare dată să fie concordant cu exigențele ei.

Alfonso e un nenorocit. Tezaure de scânteii ies pe coșul lui și totuș crezi că focul lui nu arde și coșul lui scoate fum fără vatră. El nu-și va schimba niciodată situația, căreia îi e predestinat, de a amuză, pe secundar, lăsând în urmă un depozit de plictis gros.

## DEGETUL

În camionul automobil s'a petrecut un accident. Un gardian erà transportat dela gară la penitenciar. Stând în picioare, rezimat în interiorul camionului, gardianul fumà privind cerul albastru. Verigheta însã, dela mână, i se agăță de mașină, prinsă într'un interval de scânduri, îi fu zmucită brusc și părăsi degetul, desbrăcat și de carne ca de o teacă. Degetul rămase în verighetă și verigheta în automobil. Leșinat, gardianul e dus din drum la spital.

Istorisind accidentul și dând amănuntul că scheletul degetului a rămas intact, șoferul scoase din buzunar un petic de hârtie în care erà înfășurat un deget cu verighetă. Asistenții impresionati au întors capul. Unii sunt palizi, alții scupă. Aspectul unui deget al cărui os s'a descălțat de carne cu

violență, enervează și doare într'adevăr, iar ideea că obiectul accidentului poate fi purtat în buzunarul dela jiletcă, înfășurat în hârtie de ziar, e stranie și macabră. Trebuie adaus, pentru obținerea efectului, șoferul, un om bătrân și slab, neras de câteva zile, cu ochii cenușii, cu straele murdare, liniștit în manipularea corpului delict; ca și cum ar fi explicat, desfășurând și înfășurând la loc îmbrăcămintea moartă a unui deget viu, purtat în buzunarul de la ceasornic, modelul nou al unui șurub cumpărat pentru garaj.



## GREVĂ DE OCNAȘI

Doi oameni expediați aci din Ocnele Mari, ca șefi de revoltă, ca de-aci să fie trimiși în pedeapsă disciplinară de trei luni la Doftana, s'au baricadat într'o celulă și refuză să iasă. Doftana e o închisoare celulară, cu celulele zidite în sare și de unde, după câteva luni, un condamnat nu mai poate ieși decât cu picioarele înainte.

Se apropie ora de plecare. Ofițerul aduce garda și cere telefonic avizul comandantului de corp, care-i răspunde prin vocea generalului comandant să se puie la ordinele direcției. În fața gangului interior al temniței armata pare adunată pentru asediul unei fortărețe. Sosește din oraș directorul, cu pălăria tare. Exercițiul funcțiunii într'un moment atâta de grav îi cere autoritate și directorul trimite să i se aducă șapca neagră cu tresele de aur, pe care o pune cu ceremo-



nialul de gesturi și atitudini al unui prelat. Figura lui exprimă o energie gata să izbucnească. După un moment de tăcere, la care asistă ziaristii, socialiștii și soldații, recules directorul rostește, dând comanda și cuvântul istoric:

— Morți sau vii trebuie să iasă!

Simte că-i lipsesc prestigiului său un cal arab și un steag de mătase albastră cu albine de aur — dar neavând nici armăsar, nici drapel, înaintează la atac, dând năvală pe jos.

Ce s'a petrecut în temniță? Hoții ridicați pe gardurile căzărnilor respective, au huiduit pe director. Un zgomot de lanțuri se apropie; camionul automobil care va transporta pe cei doi ocași, trage în fața gangului. Iese directorul victorios, care adresează parola:

— Vă rog, domnilor retrageți-vă.

Dar socialiștii Diaconescu și Himson au fost prinși în temnița interioară și trântiți la gherlă pentru a fi instigat pe ocași să refuze de a părăsi închisoarea. Gherla va dura 25 de zile, dictată dela Direcția Generală, și ea coincide cu ziua în care primii deputați socialiști intră, aleși fără candidatură, în Parlamentul românesc.

## UN PROIECT DE ZIAR

Floratos expune «planul financiar» al unui proiect de ziar, care consistă în a câștiga cât mai mulți cititori, pierzând cât mai multe parale.

Să-i dăm cuvântul în materie de specialitate:

— Fiecare exemplar al tuturor numerelor va purtă un bon. Sunt 365 de numere pe an?

— Desigur, și din când în când chiar 366.

— Perfect. Acum: Plătește cititorul 25 de bani de foaie?

— Certamente, prețul foilor fiind acum 25 de bani.

— Mă urmărești cu atenție, nu este așa?

— Cu cea mai încordată atenție.

— Ei bine, la finele anului, cititorul îmi aduce 365 de bonuri, și-i restitui de 365 de ori câte 25 de bani, adică tocmai atât cât a

plătit el ziarul, plus 5% dobândă — în total 97 de lei. Iată combinația!

Floratos a înebunit. Geniul lui financiar a descoperit tocmai nasturele de încheiat pantalonii.

— Vezi dumneata, domnule Floratos, prețul unui abonament e astăzi de 60 de lei anual, iar dumneata ca administrator, vinzi cu 17 bani foaia pe care peste un an vei plăti-o 25, ceea ce nu înțeleg de fel, dar ceea ce nu mai înțeleg absolut de fel, este că mai plătești și o «dobândă». Eu găsesc mult mai comod și mult mai odihnitor să nu scoți nici un ziar. Pune, un redactor în balconul hotelului Continental și roagă-l să arunce pe fereastră câte un milion de lei în ziua de Paști. Vei avea mângâierea că ai făcut ca și cum ai fi scos și un număr în culori.

Dacă ăsta ți-e proiectul financiar, o să-mi dai voie să te felicit cu rezervă.

— Bine, dar e admirabil! răspuse totuși Floratos.

Atunci s'a propus un ziar în 48 până la 120 de pagini cartonat zilnic cu marochin flexibil, purtând pe cotor numele încrustat cu aur al cumpărătorului. Acesta va fi obligat

să plătească chioșcarului prețul ziarului într'o monedă de 25 de bani, la care va primi un rest de 1,40 plus o pereche de ghete. Iarna ghetele vor fi ambalate într'o pereche de șoșoni sau galoși rusești.

Cine va adună primăvara la redacție zece perechi de șoșoni tociți, va primi o vilă la Sinaia cu mobilierul complet și menajeră tânără plătită pe 12 ani.

Cu acest proiect tirajul ziarului va crește sigur și va depăși tot ce se poate închipui. Toată chestiunea este să știi cu câteva zile mai înainte, numele cititorilor care vor cumpără succesiv gazete, ca să le fie imprimat cu aur pe scoarțele de marochin flexibil.

Ca să câștige averi fabuloase, omul devine inventiv.

## PETRE GATUI

A murit în spitalul penitenciarului țăranul Petre Gatui după un efort de energie remarcabil: 14 zile de post integral, fără pâine și fără apă.

Registrul închisorii cuprinde următoarele date:

«Născut în Sofia — Bulgaria. Etate: 58 ani, căsătorit, soția în viață împreună cu 7 copii. Domiciliați în județul Ilfov, comuna Grădinari. Părinți: Ilie și Ileana, morți. De naționalitate bulgar, supus român. Decedat în spitalul închisorii Văcărești pe ziua de 9 Maiu 1919, ora 13,30 de melancolie».

Melancolia defunctului s'a manifestat din momentul depunerii lui. A șasea zi s'a raportat spitalului că un om dela rezervă își dă pâinea de pomană și refuză să se hrănească. Spitalul a căutat să se convingă:

— Am auzit că nu vrei să mănânci.

— Nu vreau să mănânc; de ce m'ați închis iar?

— Când ai mai fost închis?

— Un an și jumătate înaintea războiului am stat în arest preventiv și nemții m'au pus în libertate.

— Ce-ai făcut?

— Imi omorâsem soacra, care mă supăra.

— Dacă nu mănânci, dacă nu bei, ai să cazi la pat și ai să mori.

— Atât aștept și eu.

— În ultimele lui zile, povestește agentul sanitar Rădulescu, care l-a studiat până ce și-a dat duhul, Petre Gatui puțea îngrozitor... Știți... mațele alea fără sucuri, stomacul ăla care se usca, explica științificește agentul sanitar, gesticulând ca un fiziolog și silindu-se să se facă înțeles ca un savant vulgarizator.

## PROCESUL ZIARIȘTILOR

Un epizod caracteristic a fost instituit în procesul ziariștilor de avocatul «Ștefan Antim», un nume derivat din Wexler. E un om inteligent și cinic, negricios ca un țigan, cu gura umflată subț o mustață țepoasă, tunsă și rară ca o perie de unghii, uzată la lustruitul mașinii de gătit.

Argument: «Am fost lăsat în teritoriul ocupat pentru a servi Statul român, mobilizat la Siguranța generală».

Un avocat a precizat sarcinile date clientului său de către Siguranța generală mai bine, documentându-se cu un certificat special, emanație a ministrului de interne, pe care l-a depus confidențial, fără să-l citească, pe masa Curții. Curtea ia cunoștință de misteriosul act, cercetează fizionomia lui Antim cu surpriză, căutând par'că să con-

frunte trăsăturile senzaționale de agent provocator, cu modelul în carne și oase: puturoasă carne, puturoase oase.

Certificatul e înapoiat, strâns pe cele patru muchi ale hârtiei și dispare în buzunarul fericitului proprietar, care își păstrează fără să se uite nici în dreapta, nici în stânga, o atitudine de vită înjunghiată însă asigurată. Textul confidențial impune președintelui, un colonel incult și incolor. Președintele se scoală și îl salută. Ochii camarazilor îl ard în spate și în ceafă, pe Wexler. El iese din sală cu capul plecat, ca un câine țărănesc, legat subt căruță și cu ochii închiși.

Wexler Antim a scris, după mărturia lui, articole care concordau cu campaniile duse de presa guvernului, în Moldova.

El a fost primul ziarist care a scris și a publicat în teritoriul ocupat, și fondatorul primei gazete apărute. La câteva ceasuri după ocuparea Capitalei el s'a înfățișat nu se știe unde și s'a instalat în redacția ziarului «Bukarester Tagblatt», care în primele timpuri a apărut în două limbi cu textul identic. Antim Wexler a recrutat și primul personal al ziarului, și directorul succesor



Seltzer, care a «fugit» în streinătate nu se știe cu ce sprijin, la înapoierea trupelor, și s'a întors mai târziu nesupărat de niciun fel de cercetare judiciară, a fost o emanație a lui. El a insistat luni de zile pe lângă redactorii și colaboratorii succesivi, ai gazetei, să ia contact cu foaia, cu o camaraderie tenace, a cărei origină suspectă apare abia în proces. Agentul provocator trebuia să-și justifice însărcinarea.

În proces, Wexler Antim s'a bucurat de menajamente stranii. Atunci când trebuia să fie arestat cel dintâiu, numele lui apare în dosar pe la finele lui Ianuarie, la trei luni după arestarea redactorilor și a colaboratorilor teatrali sau literari externi, și cu totul evaziv, cu prilejul unei declarații laco-nice, de trei rânduri. Numele lui fusese de atâtea ori citat de unii din cei «instruiți», încât nu se putea ca personagiul să fie absolut înlăturat, măcar de formă, din proces. El n'a fost nici un moment arestat și la judecată s'a prezentat cu liniștea și libertatea unui agent în funcțiune, poate adus până la ușa Curții cu automobilul chiar al Siguranței.

Instrucția procesului a fost o comedie, ca

tot procesul. Niciodată, nici un prevenit n'a fost întrebat de articolele pe care le-a scris și cu ce nume semnase. Certitudinea cu care instructorul a afirmat în rechizitoriu, amplificând acuzația din ordonanța de urmărire: faptul de a fi lucrat cu inamicul și nimic mai mult, cu învinuiri de doctrină politică, nesprijinită de niciun articol în dosare — proprietatea articolelor și a pseudonimelor, se întemeiau pe informații în afară de dosar și informatorul fusese agentul Antim Wexler, avocat.

Singura circumstanță, de care s'au folosit cei mai mulți implicați, intenționat introdusă în interogatoriu, pentru a li se întinde tuturor o punte de trecere, atârna de o întrebare și un răspuns.

— Ai scris ? sună întrebarea.

— N'am scris, a răspuns marea majoritate. Cum în acest proces nu s'a găsit nici un cocuzat, care să tăgăduiască afirmațiile avantajoase și să dea mărturie contrarie, majoritatea, adică toți care au tăgăduit, au fost achitați.

Intr'un elan de lichelie, care la unii a mers până la lacrimă, n'au lipsit nici aceia care

au manifestat viguroase sentimente filo-antantiste, gata să cânte în ședință, marșul englezesc cu cimpoiul scoțian.

Au fost condamnați 5 ziařiști. Ei au răspuns:

— Am scris! Și s'au justificat.

— De ce ați spus că ați scris, dragă? reproșă o autoritate.

— Pentrucă nu putem minți, au răspuns condamnații.

Curtea, în proces, a osândit sinceritatea și adevărul.

## PROCESUL SOCIALIȘTILOR

Din ziua de 13 Decembrie 1918 când au fost uciși cu mitraliera vreo 60 după unii, peste o sută după alții, și aruncați în depozit prin curțile și gangurile din dosul Teatrului Național, socialiștii, aleși dintre șefi, fură arestați, fură duși la poliție și bătuți la exterminare. Barba lui Moscovici și spinarea aceluiași, picioarele și coloana vertebrală a tovarășilor Frimu, mort de pe urmele bătăii primite pe șale și rărunchi, și Cristescu, plus mădularele numeroase ale comitetului executiv, au fost îndelung îngrijite la Spitalul Văcăreștilor, ca să-și recapete plastica pierdută.

Socialiștii au cunoscut atunci faza de propagandă revoltată și starea de spirit ostilă necesară. Totul în guvernul liberal era consacrat putred și abuziv.

Vizita socialiștilor ardeleni Flueraș și Jumanca a fost primită la închisoare cu o ridicare răsboinică de brațe, iar auzul ministrului de justiție Buzdugan, venit într-o târziu ca să se asigure de starea sanitară a închisorii, avu de suportat o mitralie furtunoasă de grindină sistem Marx.

Faza intrase, e adevărat, cel puțin din partea guvernului, într-o transformare care nu întârziă să rodească. Deja se făcuse propunerea ca doi socialiști să încapă în guvern, onoare pe care șefii au refuzat-o. Din spital, ei fură mutați în sala antropometrică, din curtea personalului, pentru ca două zile mai târziu să fie așezați într-o încăpere și mai agreabilă, în biourile direcțiunii, evacuate brusc.

Duși la curtea marțială între baionete, pentru cercetări, socialiștii cântau în cor la ieșire și la intrare, cântece revoluționare.

Socialiștii fură aduși la hotelul nostru din Capitală, fiind hotărâtă data procesului lor. Păziți de o gardă numeroasă, ca garnizoana unei cetăți, puși în imposibilitate de a comunica, fie cu ziaștii, fie cu familiile; primind merindele cu autorizația de fiecă far-

furie, a ofițerului comandant al etajului lor, din mâna jandarmilor înghesuiți în mansardă; escortați individual pe săli, de câte doi și trei jandarmi cu baioneta la armele încărcate; porniți dela hotel la Curte în interiorul unui cordon puternic de arme, socialiștii erau obiectul unei severități, care cu ziaristii, aproape liberi și în timpul procesului cu desăvârșire liberi, nu se practicase.

După câteva ședințe, doi socialiști, Cristescu și Bălineanu căzură bolnavi... Se făcuse înțelegerea între guvern și partid.

La întrebările ziaristilor, puse dela o ferastră la alta, peste curtea dintre galeriile hotelului:

— Ce aveți?

Cristescu răspundeà, zămisbind cuvinte:

— «Comedită». In câteva zile suntem liberi!..

La una din ședințe, procurorul regal propuse disjungerea procesului. Autorii principali fură scoși din cauză și lăsați în proces numai complicii, care se văzură condamnați la 8, 7 și 5 ani de muncă silnică.

Guvernul adoptând târziu procedeele ami-

cale impuse de situația socialistă internațională, a isbutit — cum era de așteptat — să înmoaie mișcarea și să arunce peste membrii comitetului executiv umbră și suspiciune. Cristescu e acum zilnic la Ministerul de Interne și vine în inspecție la închisoare în automobilul Ministerului. Disidenții sunt gata să primească orice loc în minister, cu riscul de a părăsi chiar partidul, în calitatea lor de disidenți. În sânul partidului se remarcă o obosire a flamurii roșii și o trecere către un socialism cu două culori suplimentare. Programul alcătuit de congresul recent, a fost complimentat ca o operă pacifică, de către însuși guvernul care a împușcat manifestația din 13 Decembrie.

Perspectivile celei mai bune colaborări, se deschid pe zi ce trece, mai mult. Se repetă manevra din prima mișcare socialistă înăbușită prin procedee de colaborare. Însă numai pe jumătate. Colaborarea e numai o speranță socialistă excitată de guvern.....

## MITICĂ LAUTARUL

Un țigan tânăr, croit cu o demnitate fizică solemnă, de amforă înaltă, care se risipește, ca un vas de cioburi lipite, la contactul cu apa fiartă, îndată ce te însuflețește mila de el. Dacă ar fi rămas mut și cu mâna stângă înțepenită din naștere sub bărbie, Mitică ar fi un invalid admirabil. Profesează dintre hoții, pe cea mai disprețuită, după găinărie: Mitică e borfaș. Pândește hainele și rufele întinse pe frânghie și fuge cu ele în brațe, pe nerăsuflăte..... până la Văcărești. Recidivist multiplu, rentabilitatea specialității lui e mediocră. Banii pe care îi capătă din vânzarea unei părechi de ghete furate ar putea să fie câștigați văxuind-o o singură dată. Recidiva lui, mai mult pasională decât tâlhărească, se naște și se consumă a doua zi după punerea în libertate, după



o condamnare de doi ani, și chiar pe drumul de ieșire dintre penitenciar și oraș. Când vede un crac de pantalon, o mânecă sau un cearșaf, Mitică își pierde și amintirea și echilibrul, se repede, înșfacă și fuge. Până pe seară se întoarce de unde plecase, la penitenciar.

Acest ridicul devastator al ordinii sociale are însă un dar muzical dumnezeiesc. El se deosibește de profesioniștii zgomotului prin totala lui inconștiență artistică, de vițel naiv și de copac. Vioara face parte din mădulările lui, ca somnul și ca pofta de mâncare. Țiganul cerșește cu ea, înzestrat de neputința lui sublimă, sporul de pâine, redusă la porție reglementară și ciugulită de condeiu contabilității, trebuincios animalului său înfometat și elastic.

Plouă. Cântărețul e desculț în stofa rece a pământului ud, și cântă. Ochii lui neliniștiți, se așteaptă din dreapta și stânga la ivirea regulamentului, care nu-i dă voie. Capul lui joacă din resortul gâtului, necurmat, de jurîmprejurul curții plantate cu porumbi înalți. Și în punctul de întretăiere al sentimentelor zbuțumate de nesiguranță, arcușul

se taie cu suspinul viorii. Lăuta lui, scapă intuiții și preștiințe și ți se pare uneori că au clipit ochii de piatră ai lumii necunoscute și că o secunđă au rămas deschiși.

Arcușul destrămat cuprinde la atingerea lui cu coardele informe, improvizate din zdrențe de sfoară, silința, stilul și amărăciunea unei biblioteci. Primul gardian apare: totul se face ghem — și suspinele și fulgerii și lumea — și țiganul se ascunde tremurând, cu vioara, sub zeghea vărgată a Statului uniformist.

Când, insensibil, pașii primului gardian, ajung până la urechea lui beată de emoții, vioara îi stă sub bărbie. Cântecul se încheie brusc cu agonia viorii, trântită de un stâlp de piatră și despăcată în țândări și surcele. Primul gardian e antimuzical, ca și regulamentul închisorii, care concepe exercițiul muzicii ca un viciu, ca o pederastie a sufletului, ca o evadare nepermisă din zidurile temniții, grele.

Țiganul își contemplă trist cenușa viorii și cu câteva palme puternic ștampilate pe figură, se depărtează lent, și deja preocupat să-și fabrice o nouă vioară. Ca vechii

artiști, pe care vocația îi făcea ingineri și industriași, ca Leonardo Da Vinci, Mitică lăutarul își construiește singur uneltele cu briceagul, din câteva scândurele. Deobicei, o cutie de țigări de foi dăruiată de un fumător și o ramură de salcie îi ajung ca să înjghebe vioara și arcușul. În buzele lor, el orânduiește firele unei șuvițe de păr, din coada calului palid, bolnav, care trage, din spital, căruța morților la morgă. Vioara lui de două șchioape, arcușul lui de o palmă, sunt proporționate pe statura unei pisici.

A doua zi, se apropie Mitică din nou cu subsuoara zeghii umflată și scoate iarăș din sân cutia lui cu bijuterii abstracte. Mătăsurii moi se deapănă dintr'însa, furtuni de stele se iscă, dansuri de fluturi și icoane cerești se învârtesc în jurul magului, care le farmecă și le stăpânește. El ghicește conținutul fiecărei muzici pe care o aude urechea lui inspirată, fredonată pentru întâia oară.

Îi fluieri o arie, o uvertură, un motiv, încă la începutul ei nesigur, și lăutarul Mitică a și reconstituit întregul, pe care-l cântă cu o intuiție impecabilă. Ne uităm la figura lui netulburată, la mâinile lui, care se joacă și fac

miracole fără să știe, și încercăm un sentiment de absurditate complicată și râdem, loviți de o ilaritate divină. Țiganul nici nu bănuiește că a descoperit pe Wagner, că a inventat pe Beethoven, că a refăcut pe Gounod, cu degetele lui triviale, care-și permit luxul vulgar de a fura ismenele de pe garduri și de-a sparge dulapurile cu fracuri.

Auzul țiganului știe să desfacă sunetul, să pulverizeze tonul, să oprească din ființa lui de polen brut numai atâta cât îi trebuie pe coarde; știe să amestece aromele ultime ale unei note cu nuanțele degradate ale alteia, cu măestria simplă și cu simplitatea incultă și delicată a păianjenului, faur de giuvaiere pentru muște... Mângâierea velurii, licărirea aurului, străluciiul cristalelor, trec rând pe rând și combinate pe strunele de cârpă ale meșterului Mitică...

Un singur gardian îi acordă artistului protecția lui, magazinerul Stegaru, un Oltean care poartă 'n inima lui, străină de meserie, orchestra Jiului tumultos. În «Magazia cu efecte», în care lucrează câteva ore pe zi, Stegaru se închide cu Mitică pe dinlăuntru cu cârligul, și făcându-și socotelile cu creio-

nul, înmuiat pe alocurea în gură, ascultă lăuta, ale căreia sunete mai înalte, străbat din când în când afară, ca din fundul unui cavou, în care s'a deșteptat vecinicia...

Când va ieși, peste alt an, din pușcărie, în care zace de un an și jumătate, Mitică lăutarul n'o să aibă nici haine negre nici ghete de lac, ca să apară în localurile unde muzica se plătește; și nici vioară. Sufletul lui încovoiat între două îmboldiri opuse, va trece de partea furtului de boarfe și patru zile Mitică țiganul va purta pălărie și pantofi de ciocoi, ca un țigan aristocrat. Poliția va pune mâna pe el încă odată și o dată mai mult el va fi judecat de niște domni cu încălțămintele cumpărate și în costum de comandă.

— Ce-ai făcut mă țigane? De ce ești închis?

— Ia, pentru niște haine, boierule. M'a pârît unul, care le-a furat.....

Puțini la număr sunt hoții care să-și mărturisească vina.

Cei mai mulți au intrat în temniță din întâmplare. Mai toți au fost pârâți că au

furat, de unul care umblă în libertate. Dacă această imagine a martiriului lor de deținuți vine din tendința obișnuită de a desființa sau micșora cauza detențiunii, răspândind-o printr'o neostenită reclamă și un permanent afiș, sunt foarte numeroase cazurile când imaginea e justă. Judele de ocol suferă tot atât de tendința de a osândi pe nevinovați ca și hoții de a se socoti condamnați pe nedrept. Inchisorile ospitalizează mulți inocenți și cu aproximații evidente inocente. Cel mai lesnicios act este să ții luni întregi și ani întregi oamenii luați dela treburile lor, în închisoare, pentru ca la judecată să le dai o osândă de 15 zile, foarte des mult mai mică decât «prevența». Cine ce răspundere are că răpește muncii și datoriilor pe un cetățean?

Cine controlează? Ce organ de supraveghere a felului cum se judecă sau se păstrează în temniță un prevenit, există? Nici unul. Dacă presa se ocupă de aceste stiluri, personagiile de Stat înfierează și vorbesc de calomnie, presa e numită tulburătoare a ordinii de Stat și tratată cu termenul rușinos de revoluționară. Și unele guverne cer

unui judecător nou să-și înscrie în carnetul activității lui pentru avansare, cât mai numeroase condamnări. Când nenorocitul de magistrat nu are sprijin politic, și pentruca ordinea socială să nu fie câtuș de puțin tulburată și toate acțiunile să se acorde, condamnările cad, în orașe, asupra oamenilor de muncă și la țară, în conflictele dintre proprietar și țăran de preferință asupra celui din urmă. Procedând într'altfel, magistratul care a intrat în carieră cu o doză de visuri și cu o conștiință neștirbită de amestecul în politică prematur, se vede mutat din locul lui la plângerea primului negustor de vinuri alegător din parohia județeană.

— Să-ți fac un cântec boierule, propune țiganul.

— Fă-mi un cântec!

Mitică țiganul e un băiat de 18 sau 20 de ani, voinic și frumos, cu o gură puturoasă de usturoiu, gătită cu mărgăritare. Are în temniță o reputație de «dingău» și propune cui i-a cântat de mai multe ori, plăcerile pe cari pipăitu-i labial expert se recomandă că știe să le procure în schimbul unei hârtii de 5 lei. Se povestește mai mult despre

viciul îndoit al lăutarului Mitică. Buzele lui spurcate și limba lui negricioasă printre dinții de fildeș, cad uneori în rugăciune în fața unui hoț care le-a plăcut, cerând cu pasiune să fie lăsate să guste din fructul întăritat al bărbăției.

Sensualitatea țiganului este primită. În temnița plină de scrâșnirea surdă a stăpânirii de sine silite, tinerețile oneste ale atâtor flăcăi cu organele puternice, a căror crâncenă virilitate de brută prizonieră, respiră printre gratii sudoarea ardeiată, adusă de vânt din închisoarea femeilor, pot fi fără greutate seduse de ochii galbeni de șarpe ai ticălosului lăutar, când mai ales ele se găsesc singure într'un loc ascuns cu flacăra lor desmierdătoare. Impotriva rigorilor administrației, care pedepsesc fără cruțare pederastia și masturbarea întovărășită; împotriva corecțiilor aspre; împotriva bastonadei și a izolării îndelungate în beciuri, pervertită prin răzbunările juridice ale societății și răsculată, natura izbutește să-și cucerească drepturile ei, de multe ori cu efracție și violență. S'a petrecut cazul acelui minor evreu, urât ca un diavol, roșu ca un



țap și murdar, violat tocmai la reînființarea Palestinei de potența exuberantă a unei brute creștine, spre indignarea și ofensa pre-venitului Alcalay, un ortodox din Israel, arestat, mijlocitor de grâne, chel și buzat, care numără în permanență boabele mari ale unui șir de metanii, purtate cu mâna la spate, deasupra feselor groase.

## O VIZITĂ CU OCHELARI

O vizită a unui ins cu ochelari și moletiere, în figura căruia, construită — s'ar fi zis — din cârpe lipite, se recunoaște par'că un individ care-și complică stupiditatea cu titlul de scriitor. Mă întâmpină pe galeria cancelariei cu niște ochi rotunzi de Pierrot jigărit. Prima mișcare este să fug.

— Pe lângă că am dorit să vă cunosc, am venit să vă fac și o rugămintă, zise.

Odată un asemenea vizitator, un poet cu fizionomie de cal, mi-a cerut parale...!

— Am venit să vă cer o colecție completă din revista d-voastră, zise personagiul.

Am avut senzația interioară că ochii mei și atitudinea mea întreagă exprimă o alienație mintală subită. Nu-mi venea să cred că am auzit bine. Venise pe jos ca să-mi ceară în pușcărie colecția unei reviste. Mă

uitam la uimitorul meu vizitator cu te-  
roare, cu admirație și cu ură.

— Și ce vrei să faci cu ea?

Insul lăsă ochii în jos, cu o pudoare ju-  
cată și răspunse cu buzele înbălate de un  
suris caramel.

— O să vedeți când o apărea... Imi tre-  
buieșc niște... Am căutat la Academie și  
nu sunt toate numerile... Lipsesc.

Când «o apărea». Prin urmare individul vrea  
să scoată o «lucrare». Individul «prepară» ceva  
și vrea să administreze elogii. O nevoie  
greu stăpânită mă împingea să-l rog să se  
puie de-a bușile jos și să-i dau cu picioa-  
rele în cap. Simții că îngălbinesc.

«Retrăgându-se», individul, ostenit de dru-  
mul prin arșiță, făcut pe jos, și pe care  
acuma îl va face înapoi, are un cuvânt po-  
trivit cu împrejurarea:

— Mă iertați că v'am deranjat...

## PICTORUL ȘTEFAN LUCHIAN

Un actual ministru plenipotențiar bogat e un amator de artă de merit. Acum vreo 16 ani, pictorul Luchian, găsindu-se «fără franc», viitorul domn, ministru numai de justiție, i-a înlesnit lucrul, punându-l să-i zugrăvească apartamentul.....

Să nu ne închipuim că artistica Excelență cerea, aprinsă de o pasiune medievală, de Papă sau Doge, fresce sau picturi adevărate pentru pereții domiciliului său. Nu; Luchian trebuia să execute o simplă lucrare de chivuță, șablonând o friză și trăgând câteva linii simetrice peste spoială.

În mijlocul travaliului său, care consista, credem, și din curățirea parchetelor, după ce zugrăveala fusese efectuată, Luchian fu lovit de paralizie și silit la răstignirea pe pat. El scrisese estetului său mecenat, ru-

gându-l să-i plătească cei 300 de lei cât i se cuvenea pentru cheltuelile bidinelei.

Generosul protector îi răspunse că a fost nevoit să dea cei 300 de lei zugravului care a continuat opera întreruptă.

Au mai trecut șapte ani. Excelența sa luă cunoștință, într'o zi, cu adâncă revoltă și compasiune puternică, de situația lui Luchian, care zăcea, tot paralytic. Acest om trebuia ajutat și de grabă. Nu poate să fie lăsat un artist victimă nepăsării sau ferocității epocii. Sufletul viitorului ministru plenipotențiar se simțea culpabil de indiferența lui involuntară de până atunci, față de artist, și se scuza de distracția în care trăise, ca de o crimă. Acest act odios din partea unei conștiințe artistice, care admiră frumosul ca pe un element eminent cultural, trebuia reparat numaidecât. Ministrul căzu pe gânduri, medită mult, și ieși din reveria lui cu un pachet subsuoară.

În chiar ziua aceea, Luchian primea printr'un servitor pachetul și o scrisoare dela Excelența Sa.

Servitorul îi puse artistului pachetul în pat și îi dete în mâinile slabe scrisoarea.

Luchian încercă să despoaie de hârtie pachetul.

Degetele lui pipăiră, nesigure și curioase, niște stofă, și apoi desfăcură scrisoarea.

— Domnule Luchian, îi scria Ministrul. În nefericirea care te lovește, m'am gândit la d-ta, că ești lipsit de mijloace și datoria mi-a poruncit să te ajut. Îți trimit aci alăturat o păreche de haine nu prea uzate. Te rog, folosește-te de ele, și nu te socoti prea obligat. Al d-tale: V. A.

Excelența Sa trimitea cele mai intime ale sale daruri, ofrandă artistului sărac și omagiu artei picturale; ceva rupt din ființa lui: pantalonii, în cari jucaseră sânii caritabilelor sale buci.

Se înțelege că aducătorul primi îndată și nădragii și scrisoarea ministrului în cap, plus o imprecăție vulgară, în care se vorbea retrospectiv, în vederea unei reinstalări, de pântecul ce lepădase României un așa ministru plenipotențiar.

## PICTURA LUI LUCHIAN

Am abordat astăseară cu Floratos un punct jenant în profesia de publicist, întâlnită cu cariera lui de amator de tablouri, și eliminat cu îndărătnicie până azi, din conversația cu el: punctul Luchian.

Intr'unul din ultimele numere ale unei reviste, consacrat artistului, mort în urma emoțiilor provocate de un judecător de instrucție, care în urma plângerii lui Floratos privitoare la autenticitatea contestată a unui tablou—«Flori galbene»—iscălit Luchian, voia să aresteze pe pictor, paralic de nouă ani în pat și pe scaun, fusese, cum se zice, înjurat Floratos. Nu uitasem articolul morții lui Luchian iar Floratos își aducea aminte de el. Din timp în timp, el vorbea de articol, elogios. Alteori, câte un vechi număr al revistei apărea din întâmplare, bine vizibil, pe o masă, pe

un dulap. Situația era delicată. Floratos aștepta explicații.

Fără să se vorbească de revistă, discuția porni dela pictură. Floratos credea să fie un cunoscător plastic expert.

Povestirea tabloului contestat s'a intercalat dela sine și cu desvoltările ei juridice și artistice, a ocupat întreaga seară. În dreptatea pe care și-o arogă argumentând în materia proprietății artistice a operii de artă, Floratos e ajutat cu o parțialitate voită, de oaspeți.

Deci, i s'a oferit de către negustorul Pascu Finkelstein lui Floratos, un tablou de Luchian, pe care l-a plătit 3000 lei. Toți pictorii cari îl frecventau — Floratos era cel mai frecventat om politic, după Take Ionescu — au admirat tabloul. Floratos și-a dat însă seama — afirmă el — neinspirat de nimeni, că între tabloul lui Luchian și tablourile pictorului Cornescu sunt asemănări izbitoare. Se știe că ucenicul Cornescu a fost legat de aproape de Luchian și că i-a servit adeseori de șevalet. Chemat, Cornescu a afirmat că tabloul era de Luchian. Chemați, alți pictori au afirmat că tabloul lui Luchian era de Cornescu. Atunci Floratos chemă pe



negustorul Pascu, îi arată asemănările și Pascu afirmă că într'adevăr tabloul era de Cornescu. Conform unei învoeli anticipate, Pascu își reia tabloul rămânând să numere cumpărătorului cei 3.000 de lei cu care fusese plătit. Cumpărătorul așteaptă, telefonează, trimite vorbă, somează. Peste două săptămâni, Floratos depune plângere împotriva lui Pascu, nu a lui Luchian — aceasta e apărarea lui Floratos — și judecătorul numește o expertiză, pe care Floratos o și plătește cu 300 de lei, ceace nu mai vine în apărarea lui. Ce s'a mai făcut el nu știe, căci Verzea, directorul general al poștelor, închis și el acum în acelaș penitenciar cu Floratos, subț o acuzare mai gravă, ceace vine de astă dată în apărarea lui, a pus să-l aresteze și de atunci contactul lui cu lumea încetează.

Prin urmare, F. nu e vinovat de nimic din cele ce s'au petrecut cu Luchian; el a depus o plângere de escrocherie și fals contra lui Pascu Finkelstein. Ce interesant sună atari substantive în atare împrejurare!

Că lucrurile s'au întâmplat exact așa, pare plauzibil. Inșă Floratos nu l-a socotit pe Luchian inocent de fals și escrocherie; ceace

reiese din argumentarea lui generală, privitoare la un caz de escrocherie, la care ar participa și autorul eventual al unui tablou. El nu primește ca întemeiat răspunsul că paternitatea unei opere de artă, împotriva ori cărei expertize, o mărturisește irefutabil declarația autorului interogat. Luchian, odată, întrebat de mine, despre tablou, mi-a răspuns că tabloul e de el. Alt criteriu nu există pentru autentificarea unei lucrări, atâta timp cât autorul trăiește. Controversa începe după moarte, ca în chestia Rodin, de actualitate acum la Paris. Poți să crezi pe pictor sau nu, e însă absurd să nu-l crezi pe cuvânt. Floratos pune chestia pe terenul Dreptului și al Cumpărătorului, pe când în speță ea se pune pe terenul artei. Cumpărătorul, presupus artist în gusturi, își plătește plăcerea de a avea un tablou, indiferent cine l-a iscălit și indiferent de preț.

Dar cum stă lucrul cu negustorul de tablouri, care îl cumpără ca să-l revândă (și să câștige 1000%) se întreabă F? Tot așa, exact ca la amatorul de artă, care sub sugestia familiei și a cunoscuților ajunge să nu-i mai placă tabloul și cade în consi-

derente secundare, de autenticitate, ș. a. m. d.

Iarăși ceea ce jignește principiile de drept ale lui F. e paternitatea incontestabilă a operii de artă executată sub supravegherea, indicațiile și intervenirea finală a artistului. Cornescu era un auxiliar al lui Luchian, care îi ducea mâna pe trei sferturi paralizată. Ucenicul umplea unele spații cu culorile compuse după ordin, sprijinea propria mână a maestrului pentru schițarea unui efect.

Lumina unui znop întreg de albăstrele era obținută, la sfârșitul lucrării, cu adaosul unui singur punct de culoare. Acest impalpabil zbenghi, de dimensiunile unui ochi de șarpe, trebuia frământat pe paletă de însăș mână maestrului și transportat în tablou de însuș pipăitul lui. Ca să-l capete, între sfortare și neant, pictorul își încrunta puterile ca natura, care scrișnind profund și dramatic din toate epocile și materialele-i brute, izbutește să puie pe aripa unui fluture aproape microscopic, un sfert de centimiligram de țărână sețenară. Și ca să-și ducă pensula până în dreptul peticului de pictură ales și ca să poată

împunge odată, cu pensula pânza, artistul avea nevoie de biruința cumplită, de o secundă, asupra neființei și răstignirii.

Autenticitatea operei de artă nu mai trebuiește stabilită juridic.

— Vine un moment, spune Floratos, când colaborarea auxiliarului crește pe cât scade a maestrului. De cine-i tabloul astfel lucrat?

Incontestabil că de maestrul, care a priveghiat lucrul auxiliarului, a primit să fie iscălit el în colțul tabloului și afirmă — afirmă mai ales — că tabloul e opera lui. Și dacă mâna lui bâjbâie, ochiul potrivește și măsoară culoarea. Luchian era mai ales un colorist și atâta timp cât a mai putut împinge pensula între patru petale, purtată de mâna ucenicului și lovită de maestru în coadă, pentru nimerirea efectului căutat, pictura semnată cu numele lui era pictura lui. Principiile de drept autorizau pe judecătorul de instrucție să facă abstracție de mărturisirea artistului și să caute să deosibească în conștiința lui o parte de individualitate condamnată, supusă expertizei și sustrasă proprietății artistice. Luchian nu va fi crezut

când va confirma că tabloul e de el, și vor trebui crezuți negustorii, amatorii de artă, deputații, senatorii, directorii și secretarii generali.

Să presupunem că după moartea lui Luchian, care și-a însușit paternitatea tabloului contestat, se documentează că a mințit: ce-i de făcut? Răspuns: să te îndoiești de valoarea expertizei, ale cărei motive nu le cunoști și să te menții cu orice risc la recunoașterea artistului. Dreptul se bagă în toate bucatele, indiferent dacă le face grețoase. Independent de profitul mai mare sau mai mic al negusturilor de tablouri și de caracterul de marfă, pe care îl capătă opera de artă în momentele vânzării, ceea ce se cere să fie ținut în seamă e scopul final al vânzării: iubirea de artă, plăcerea ultimului cumpărător de a-și odihni ochii pe un tablou, pe care cumpărătorul l-a găsit conform cu gusturile sale. Plăcerea estetică e un scop final. Plăcerea estetică e convențională în toată arta; ea prețuiește numai întrucât o încerci.

Tangent pe punct a venit în discuție proprietatea indefinită a unui tablou, care vândut de artist sub imperiul necesității cu

100 lei, se vinde peste 15 ani cu o sută de mii de lei. Artistul sărac, vede cum simplii paraziți ai picturii se înavuțesc cu opera lui dată pe nimic. Ce-i rămâne artistului? Gloria, se răspunde. El nu are nici un drept asupra unei proprietăți, care se vinde cu prețuri fantastice din pricina semnăturii? Pierde el orice legătură materială cu invenția lui, brevetată cu numele lui și numai cu el?

— El e în cazul unui proprietar care și-a vândut locul, fără să știe că un cumpărător va descoperi săpându-l, o mină de aur. Exact. Inșă traficul cu lucrările de artă e organizat după cele mai stricte reguli ale exploatării prin asasinat. Negustorul cu «flair» monopolizează toată opera unui artist din anii de mizerie, o teaurizează, o ține ascunsă, și-i dă drumul cu ajutorul presei și al tuturor mijloacelor de cari dispune un cămătar profesionist.

Artistul în plină vogă se vede cenzurat pe piață de propria lui operă trecută, pe care exploatatorul o debitează la intervale în prăvălia lui. Inșă dobânda la capitalul investit în tablouri cine o plătește, întrebă avocatul? Recunoașteți că relațiile dintre

artist și cumpărător sunt dezordonate și că ele trebuiesc supuse unui contract, care până azi nu există nicăiri.

Asupra acestei ultime chestiuni nu ne-am putut înțelege nicidecum.

† P. P. CARP

Eri a murit Petre Carp la vârsta de vre-o 80 de ani, bolnav și sleit. Omul despre care s'a spus că este cel mai cinstit, ca un suprem elogiu, și un caracter, moare cum a și trăit, absent din țara lui și, detaliu simetric, în momentul în care opusul lui, Take Ionescu, a intrat în țară cu o soție tânără la braț. Dela victoria aliaților, Petre Carp n'a produs decât o judecată, și aceea strict verbală și intimă strict, că «Victoria nu-i așa de apropiată cât se pare; dimpotrivă». A venit guvernul Coandă, urmat de guvernul Brătianu. În București, au funcționat Curțile marțiale și teroarea. A urmat prigoana, arestarea, condamnarea partizanilor părerilor lui sau ai unei părți din programul carpist, de politică externă. Bătrânul dela Țibănești, retras la moșie, a ră-



mas indiferent. Se spune și rămâne de controlat, că Petre Carp a cerut două audiențe la Rege, care i-ar fi fost refuzate, și că în cele din urmă i-a adresat Regelui o scrisoare, asumându-și toată răspunderea politicii din teritoriul ocupat. Istoria, dacă nu va avea altceva de făcut, va elucida această problemă a finalului vieții omului reputat «de caracter».

Ai vrea să lauzi pe unchiașul care și-a încheiat toate actele politice cu așezarea monoclului agresivă, în fereastra frunții, și cu o glumă; și care în 60 de ani de viață politică a fost autorul unui singur rol și al câtorva discursuri și episcopul unei reverii politice eterne între Clemenceau și Platon. Dumnezeu să-l ierte, dacă a greșit.

## NOAPTEA IN INCHISOARE

In tăcerea de după miezul nopții, păzită de nemișcarea bolții cerești se aude glasul de piculină al cucuvăii și oftatul chiuit al simpaticului huhurez, care se înscrie în grafica auzului cu o broderie aurie pe un câmp de catifea. Din caerul negru al nopții, se desprind, ca niște fire și șuvițe peștrițe, țânțari și fluturi, grăbiți să danseze până la moarte în jurul unei proaste lămpi de petrol. Un fluture îmbrăcat ca o panteră, așteaptă pe părete, cu aripile strânse și pare o emanație locală, în mimetism cu desenul și culoarea costumului condamnaților. Noaptea este întreruptă de vociferările violente ale unui deținut, la orele 3, nebun sau înebunit.

După o ceremonie întreagă de sentinele, de gardieni, de flacări mișcătoare, nebunul a fost scos din sala comună și transportat

la gherlă, pe cât se pare, de unde i se aude vocea — un tenor puternic — cântând par'că imnul acestei nopți extraordinare, prima noapte fără ploaie, desfășurată ca o perdea de aur, deasupra lumii și a pridvorului celular.

## REVOLUȚIA SOCIALĂ

Răspândindu-se știrea că partidul socialist are de gând să manifesteze în număr mare sub zidurile Văcăreștilor, închisoarea a fost transformată astăzi, până la 3 d. a. în fortăreață puternic apărată. Încă de azi noapte, mai multe companii de armată și de vânători de munte, au luat în stăpânire terenul, pentru o luptă sângeroasă. Mai mulți ofițeri, un procuror, un comisar regal, directorul general — simpaticul și perfidul Ionescu-Marița — au și luat masa de prânz în curtea penitenciarului. Instrucții severe au fost date. Circulația, din închisoare în curtea personalului, a fost oprită și interzise deasemeni au fost și vizitele la vorbitor. Era să se oprească și împărțirea pâinilor în penitenciar.

Totul luase expresia de gravitate a unei ore solemne. Ofițerii inferiori se prezintau,

după scurte dispariții, șefilor, raportând în poziție, evenimentele secunde. Gardienii umblau meditativi, ca niște berze cu șapcă; în cuprinsul autorității lor copacii păreau profund preocupați, scrutând impenetrabila mască a directorului, care cu chipiul oficial în cap și cu mâinile la spate, măsura trotuarul interior.

Se pregătea de atac întreg personalul. Armata era rețrașată între ziduri. Mitralierele fură puse la punct. Procurorul își repeta mental somația, de care avea să atârne viața sau moartea valurilor socialiste. Directorul a fost surprins în privată, repetând câteva mișcări patetice, din frunte, din brațe și din mușchii picioarelor, pe care nu le putea executa dinaintea autorităților adunate.

Ziarele deținuților politici fuseseră supuse fericitei măsuri de a fi oprite în cancelarie. Sentinelele înaintate pândeau mișcările inamicului. Portarul închisorii respingea scurt pe oricine voia să intre, pentru ca nu cumva în pălăria nevestelor să se introducă tunuri și în fustele lor cete revoluționare.

Așteptarea fu lungă. Dela 8 ore dimineța

până la 12. Zarea se întindea liniștită în dogoarea fertilă a soarelui fierbinte. Apărătorii ordinii și ai citadelei, încercau sentimentul decepției celei mai grele și al nemilosului ridicul. La 12<sup>1</sup>/<sub>2</sub>—1 toți paznicii Statului se așezară la masă, unde mâhnirea lor căuta compensații în inima paharelor și 'n blidurile concave.

Toată ziua n'a venit nimeni. Valoarea ostășească n'avu să se măsoare decât cu plictisul. Soldații intonară în cor: «Țațo nu te supăra». Porțile închisorii fură deschise vizitatorilor. Ziarele se distribuie. Nici un dușman, nici un revoluționar, nici un picior de bolșevic. Inchisoarea își recăpătă pe la 4, fizionomia obișnuită și toată lumea, militară și civilă, a râs, trebuindu-i un concret, de Domnul Director.

## CURȚILE MARȚIALE

Romeo Grigorescu e numele unui locotenent arestat, nepot al generalului Eremia Grigorescu, dela Mărășești. Fiind mobilizat la Cartierul general și venind în București, avu un diferend banal cu un căpitan, dela Comenduirea pieții, pentru o femeie. Căpitanul îl ia cu el la comenduire, îl dă în judecată pentru insulta superiorului, pasibilă de 5 ani de închisoare, și-l arestează la închisoarea militară, unde stă 60 de zile și este achitat, pe motivul că la data insultelor era demobilizat și prin urmare civil: Unchiul lui, generalul, îl demobilizase cu efect retroactiv. Achitatul e pus în libertate și pregătindu-se să plece la țară, la moșia tatălui său, fratele generalului, nepotul e arestat din nou, pentru... fals.

In ce consista falsul?

Înainte de insulta superiorului, locotenentul dăduse ordonaței sale un concediu de 4 zile, iscăbind un bilet de voie fără ștampilă. Soldatul, întors la serviciu cu o întârziere de 14 zile, e arestat. Căpitanul insultat, dela comenduire, află că ordonanța locotenentului Grigorescu e la închisoarea militară, îi cercetează biletul și se duce la Curtea marțială, arătând că fiind demobilizat la data biletului și prin urmare civil și data biletului, așezându-se între data demobilizării antedatate și data insultei, locotenentul nu avea dreptul să semneze un bilet de voie unui soldat...

P. S. — Generalul Eremia Grigorescu s'a prezentat personal la Curtea marțială în ședință, la judecarea nepotului său și juriul militar a putut înregistra pentru sine, cel mai injurios rechizitoriu de bună cuvîință și inteligență, pe care un acuzat nu l-a auzit niciodată.

— Germanul Badt, un broscoi cu ochelari, e ținut în prevenție de 7 luni, acuzat că a fost văzut în Zeppelinul care venea noaptea să bombardeze Capitala...



— Băcanul Zografi, un Albanez, a fost ținut arestat pentru că la intrarea trupelor de ocupație în București a salutat cu pălăria.

— Un atentat la viața unui general. Jandarmul X din batalionul din București a fost victima acestei acuzații, extrem de gravă pentru un militar, în urma denunțului chiar al generalului. Jandarmul, în timpul opririi trenului în care călătorea și un general, a ieșit pe peron și în așteptarea pornirii din nou a locomotivei — era în epoca întârzierilor, din lipsă de combustibil — a început a se distra prin vecinătatea gării, trăgând cu pușca.

La judecată, jandarmul recunoaște a fi tras în gară, cu pușca, însă nu într'un general, ci într'o cioară.

— O fată s'a certat cu un flăcău «pe vremea nemților». Trei luni prevenție. La proces, fata e achitată.

## PLUTONIERUL

Custodele închisorii militare era un luptător de profesie, fioros, uriaș, Sonda, care cu un pumn putea să spargă zidul. Indiferent, el bătea pe toți deținuții, cel puțin odată, la sosire. Dacă deținutul avea spectatori, Sonda lua cu sine pe deținut, ca un păiajen o muscă, îl târa într'o odaie depărtată și acolo tăbăra pe el, cu pumnii și cu varga. Cei de jos înțelegeau îndată situația, după torentul de urlete ce se auzea, și intra într'înșii o spaimă de moarte.

Intr'o seară, luptătorul Sonda s'a înscris la luptele dela Alhambra, unde un atlet mai puternic decât el, l-a făcut de rușine. Revenind trist la cazarmă, s'a sculat de cu noapte și a bătut, ca să se răzbune, zece deținuți, cum ar fi mâncat un birjar zece mititei. Dintre alte fapte de arme ale cele-

brului bătauş, se citează o ucidere din bătaie și nebunia unui deținut bulgar, căruia i-au sărit mințile sub pumnul lui Sonda.

Plângerile împotriva lui înmulțindu-se la exces, Comenduirea a delegat, ca să-și achite conștiința, un maior pentru anchetă. Anchetatorul se înfățișează însoțit de Sonda prin toate sălile închisorii. Răspunsul deținuților a fost invariabil, ca și întrebarea maiorului.

Întrebarea maiorului: Cum? Se bate aci?

Răspunsul deținuților: Vai, d-le maior! dar cine să bată?

Maiorul a plecat din închisoare, și mai încredințat decât trebuie să fie un magistrat militar, că arestații calomniază.

Deținuții sunt în orice caz niște biete brute lașe.

Intr'o sală, erau închiși 86 deținuți, din care numai 12, culcați transversal și gură lângă gură, puteau să doarmă în paturi. Ceilalți, pe un spațiu extrem de redus, se distribuiau, lipiți unii de alții, pe sub cele 2 paturi din odaie și pe jos, jumătate din trupul unuia culcat pe jumătate din trupul vecinilor. Celor 86 deținuți le era interzis să părăsească odaia,

închiși cum erau cu lacătul pe dinafară. O singură dată aveau îngăduință să iasă câte unul, între sentinele, dimineața, și după ieșirea fiecăruia, până la întoarcerea lui, lacătul era din nou încuiat. Ceremonia dura câteva ore și niciodată nu ajungeau cei 86 de arestați de toate vârstele să se evacueze în latrină. Cismele și bocancii multora serveau în odaie, grele dimineața, ca niște ciubere, pline.

Făcându-se scandal de către socialiști, tratamentul celor 86 deținuți ajunse la urechile plictisite ale autorității militare, care orându-i o anchetă, anunțată evident, din vreme. Camera fu repede decongestionată, arestații fură distribuiți câte mai puțini de odaie. La sosirea unui colonel, totul era în ordine relativă.

Socialiștii deținuți, indignați, săriră înaintea colonelului.

— Domnule colonel, în camera aceasta am fost până ieri 86.

Colonelul ia notă și întreabă pe unul din cei 86, mutat acum într'altă odaie:

— Câți erați ieri în odaie?

Intimidat, deținutul încă privind-l în

ochi pe Sonda, pe care nu era sigur dacă cifra lui îl va satisface.

— Eram... eram... patruzeci...

Un socialist: Nu-i adevărat. Eram 86!

Colonelul se adresează altui deținut, care stăpânit de aceeași lașitate dar încurajat puțin de negarea socialistului, răspunde, adăogând zece.

— Am fost cincizeci... d-le colonel.

Socialistul: Vă afirm d-le colonel, că au fost 86.

Atunci colonelul se întoarse către un al treilea deținut, un negustor, care mai speredște numărul deținuților din odaia din ajun.

— Eram, d-le colonel... vreo 60, vreo... 70...

Și cum deținutul voia să continue și amenința să se urce până la cifră, colonelul, contrariat, întoarse spatele și se depărtă, lăsând restul nerezolvat.

Sonda obișnuia să supuie pe toți noii veniți, întâi unui interogatoriu și pe urmă corecțiunii cu pumnul. La sosirea socialistilor la închisoarea militară el procedează la fel și socialiștii îi atrag atenția că interogatoriul e treaba judecătorilor de instrucție.

Autorizat, fără de dovadă, să procedeze după cum l-o tăia capul, Sonda răspunde:

— Aici se face adevărata instrucție și cine vine aici vine ca să fie bătut... Crucea și Dumnezeuul mă-ti de socialist.

În sfârșit, plângerile curgând cu miile la autoritatea militară, luptătorul Sonda e scos din slujbă și «retrogradat», numindu-se în funcția de grefier la Curtea marțială... Acolo, într'o seară, a așteptat până la orele 8½ când se goliră toate cabinetele parchetului și în deplină siguranță că nu-l aude nimeni, a luat cu sine doi țărani deținuți, i-a băgat în privată și pe un spațiu de trei metri pătrați i-a bătut pe amândoi, până i-a leșinat.

Să fie Sonda un pervers înăscut, care nu poate trăi, ca un Neron devenit plutonier, decât în spectacolul schilodirilor și în vaetul suferinții? Să fie un caz de sugestie colectivă?

L-am cunoscut pe Sonda. Un om puțin la trup și slab, politicoș afară din cale, cu vocea sfioasă, blând și prietenos. Răsfoia o carte de versuri și avea preferințele literare cele mai delicate...

În 1913, la întoarcerea trupelor din Bulgaria, am fost adus să scriu un șir de ar-

ticole împotriva unui colonel, întemeiat pe mărturiile, impresionante prin culoare de adevăr, ale unui întreg tren de soldați, ale cărora nume și adrese fuseseră cu de-a-măruntul consemnate în caetul meu de buzunar.

Chemat la Parchet, mi s'a cerut numele informatorilor, pe care am refuzat să-l comunic. Pus față 'n față cu colonelul, oribil de brutalizat — în numele drepturilor și al omenirii — mi-a venit să mă spânzur. Colonelul plângea și mă găseam dinaintea celui mai blând și părintesc om de treabă. Nu știam ce să fac. Am voit să-i sărut mâna. M'aș fi băgat cinci ani slugă la el fără simbric, numai să pot să-l împac. Nu fusesem niciodată într'o stare sufletească atât de contradictorie și acest eveniment a constituit primul meu mare desgust de presă și de meseria de preslaș....

Colonelului i-a fost de-ajuns cea mai ieftină dintre compensații și cea mai stupidă, după o calomnie abjectă: o desmințire.

Dar am căutat și eu o compensație morală, umblând timp de 2 luni, în tot județul Argeș, de unde erau soldații, ca să

găsesc pe câțiva din ei. Privirea lor fusese atât de înflăcărată, accentul lor atât de veridic, tempo narațiunii atât de logic în plastica lor povestire de suferinți îndurate, încât aveam dreptul să le fac cel puțin imputarea că s'au servit dolosiv de măștile tragediei.

Toate numele și toate adresele fuseseră false...



## SCENĂ LA JILAVA

Se anunță inspecția unui general și deținuții sunt puși pe două rânduri ca să-l primească. Deținuții socialiști se grupaseră laolaltă. Generalul apare în capul frontului care izbucnește la sfârșitul liniei într'un imn de bună sosire. Generalul e mulțumit. Înaintează salutând și surâde. O închisoare atât de disciplinată, cu deținuți atât de bucuroși de vizita lui, îl măgulește. El încetinează pasul și se oprește în dreptul fiecăruia.

Deodată însă generalul pălește și ochii lui încruntați se îndreaptă către corul dela coada coloanei. Urechile lui aud tot mai distinct cuvintele imnului cântat; se supără, dă ordine; maiorul comandant al închisorii se grăbește să se scuze, primește cu amărăciune un potop de insulte, gesticulează de disperare.

Liniștiți, socialiștii cântau în onoarea generalului inspector, «Internaționala».

## B U B I

După reprezintația de adio, dată într'o seară de Duminică, strălucita trupă zilnic ovaționată frenetic, s'a retras în viața privată, prin apartamentele ce înconjoară ciroul și fac un singur corp cu el. E o curte îngustă, cu strâmtori, circulară, gâtuită între colțurile ieșite ale edificiului și gardul împrejmuitor și subt învelitorile treptate, de pagodă, cu streășini adânci, căsniciile personalului, cu ferestrele joase, par niște cuiburi de cârțițe și șobolani, în care un meșter păianjen ar fi introdus, pe fire, lumina...

Rațele își leagă mîngă pântecului ca niște crapi ieșiți pe uscat. Gâștele populează cu mișcări de preotese curtea de noroi și gunoi pe lângă uși, pardosită cu bolovani rotunzi ca pepenii stricați.

Câteva găini urmăresc, ciugulind pămân-

tul, liniile unui desen imaginar și bucuroase că au descoperit un tezaur, acolo unde nu se găsește nimic, zgârie cu entuziasm pământul cuminte, pe când ochiul subit inspirat al lebezilor de ogradă se surprinde contemplând deacurmezișul, cu o atenție mistică, cerul în care se ascunde Dumnezeu, deasupra cercului vopsit cu catran și terminat cu un minaret pitic. Contemplarea intermitentă a găștii sfârșește repede printr'o aplecare pe burtă, urmată de aruncarea instantanee a unui scuipat mocirlos și de o fericită bătaie din pene. E stilul ei de-a-și exprima impresiile, primite cu gâtul ridicat în ipoteză.

Trei porci tineri murdari, din care unul creț, cu o simpatică privire de voie bună, în capul lui satiric, rătăcesc de jur împrejurul templului cu paiate, cu coada înodată strâns deasupra ochiului fesei și cu cheotoare, ca sfoara unui pachet de cârnățarie.

Ilustra călăreață de școală înaltă, care a recoltat dealungul stagiunii urale, cât zece deputați, când cu un picior pe șeaua calului și cu celalt în vânt, zbură pe subt ochii lungiți ca niște migdale ai elevilor din galerie; cuceritoarea de inimi, abia înveștmân-

tată într'o fustă diafană, cu zeci de volane și petale, umflată ca o crizantemă, trece acum drumul în papuci și broboadă, purtând pe farfurie o bucată de brânză, cumpărată din colț. Seducătoarea călăreață și baletistă e cocoșată, are un nas zbârcit, un păr aspru ca fânul și trei copii...

Dela fereastra de hotel, care ne servește de închisoare, urmărim viața familiilor tăbărite de jurîmprejurul cercului, ca într'un bazin cu apă deplasarea mormolocilor și a vioaielor lipitori.

Fiecare membru al familiei, amestecată acum cu găștele, cu tapajul bariton al rațelor, cu basul porcilor și cu găinile, e un număr cunoscut din circ. Stareța căsniciei din față, e băbuța cea mică, o domnișoară de un cot, cu bărbia ceva mai ridicată dela pământ ca a unui rățoi. Figurează deobicei la spectacol, într'un șir de șapte «liliputani», bărbați și femei, o scenă pastorală elvețiană, însoțită de doina vacilor și de refrenul ei gutural. Mi-aduc aminte de o atitudine a trupei, în care băbuța bătând ușor din palme, cu brațele înclinate deasupra capului, ridica și piciorul într'o schiță de dans pe loc. Acum

o cunosc în aspectul ei gospodăresc zdrențuit. Ea conduce întreaga gospodărie, cu o autoritate evidentă. E o persoană harnică, nervoasă și sîcîită, ca o vrabie în neîncetat neastâmpăr. Invârtită pe creștetul craniului, aparent prin păinjenișul părului pleșuvit, ea nu poartă o cosiță mai groasă decât coada porcului ce se fudulește cu această mustață de carne de-asupra buzei anale. Cochetăria contrastând cu șorțul soios o reține dimineața câte puțin la oglindă, pentru ca d-șoara să-și vâre sub cosița capului o turtă mică de păr străin bălai, încălцитă ca perina de călcâi a unui papuc.

Sculată de dimineață, d-șoara iese cu un pumn de grăunțe în poala ei cât un buzunar și hrănește animalele, printre cari se pierde ca o pasăre clocitoare. Ea poate intra în cotețul găinilor ca un cocoș, fără să-și plece capul. Infășurată într'un șorț lung, rigidă pe șolduri și pe umeri, grasă sub bărbie, d-șoara pare un copil artificial, în vârstă de 40 de ani, care se mișcă grație unui resort întors odată pe zi.

Sub comanda ei se găsește, afară de animalele bătăturii și de o servitoare cu gles-

nele groase și cu pielea picioarelor roșie ca sfecla, un cățel, un copilandru de cățel. E un pui stângaci vânăt și gălbui, de dulău de neam prost. Capul mare și fălcos a luat-o înaintea trupului cu cel puțin două luni, așa că puiul de câine și-l poartă cu oarecare greutate, îngrijorat de echilibru și cu o seriozitate comică, ridicat pe încheietura gâtului. El pare îmbrăcat până la umeri ca la circ, cu un cap artificial, de câteva ori mai voluminos decât capul lui adevărat.

Intre cățel și d-șoara pitică e o alianță și un conflict permanent, care umple toată ziua cu manifestările lor. Încă neobișnuit cu paza regulilor de bunăcuviință și încrezător cu naivitatea unui neofit în libera funcțiune a organelor sale, cățelul își depune uleiurile pe covoarele din casă. De mai multe ori pe zi, se aude stridența glasului ascuțit de fluier, în care se zbat alternativ pitpalacul și ocarina, și când îți ridici ochii de pe carte și te uiți într'acolo, îl vezi părăsind odaia cu o grabă scâlcie, cu un pas întrerupt de insuficiența picioarelor, prea strâmbe pentru fugă, sărind și urmărit de nuiua cu un

băț de chibrit a d-șoarei, care apare în ușe cu ochelari. Nuiua se agită fără să-l lovească, amenințătoare în aer, ca bagheta de polcă a unui șef de orchestră. Cățelul însă a înțeles că nuiua nu-i un obiect de desfătare și închipuindu-și că-l ustură, dacă-l ajunge, se simte obligat să puie efectul înaintea cauzei și țipă cât îl rabdă gura, căznindu-se să treacă pragul ușii cu cea mai mare viteză pe care i-o permite corpul caricatural. Ca să i se modifice rassa, cățelandrul a suferit operația tăierii cozii și a urechilor și pare deghizat într'o formă grotescă, mijlocie între pasăre, pește și cornuț.

Duminica, domnișoara, îmbrăcată cu haine noi, stă pe un scaun scurt, cu spată, într'adins construit pentru d-sa și citește, sub gutuiul înflorit, o carte nemțească. Toți ai casei au plecat de acasă: dresorul de cai, călăreața de înaltă școală, baletistele și clownul August, un domn înalt, blond, grav ca un inginer, ocupat în timpul săptămânii de vacanță cu țesălatul porcilor ce vor intra mai adânc în sânul familiei, sub formă de cârnați și cărnuri afumate pentru iarnă.

Vasele stau șterse în dulapuri, furculițele în cutia lor, servitoarea a plecat și ea la plimbare. Singură domnișoara și cățelul, ghemuit la picioarele ei, încălțate cu pantofi albi de copil, sunt în casă. Ușa dela bucătărie e închisă, ca și dulapurile. Păsările și porcii sunt în coșe. Domnișoara se bucură de o stăpânire integrală a domiciliului și are orgoliul unui camerist de jurnă, care se plimbă în zilele de sărbătoare, pe coridoarele Băncii Naționale.

Figura ei curată exprimă o satisfacție cinstită. Mai citește puțin, se mai uită puțin la pomi, toți înfloriți, la liliacul albastru peste garduri și când câinele, ireverentios, își plimbă botul ca o mașină de tuns în jurul șezutului, cu piciorul ridicat la umăr, ca să-și prindă purecii și să-i toace pe loc, domnișoara se apleacă, îi scoate capul, de urechi, din intimele lui preocupări și muștrându-l cu degetul, gros cât un bob de ghindă, ca un preot protestant, îi vorbește românește:

— Bubi, de tce nu stai fromos?



## FLAȘNETARU ;

Cât mi-e de drag bătrânul flașnetar și aduce flașnetă, sicriul, subț fereastra mea mă salută și cântă. Intre flașnetă veche și flașnetarul bătrân și repertoriul lui, compus din șase arii, pe care nimeni nu le mai cunoaște, s'a întemeiat o solidaritate, ca și cum s'au născut gemeni împreună. Aceeaș culoare îi îmbracă pe câteși trei. Pălăria bătrânului e roșcată ca flașnetă, și flașnetă lui e cenușie ca pălăria, cele șase cântece s'au descompus ca forma hainelor, ca încălțăminte; un material ciudat, uniform, a rezultat din transformarea lentă și din pătrunderea unora cu celelalte a lemnului flașneteii, a tovalului ciubotelor, a pielei flașnetarului. Singuri ochii foarte albaștri ai bătrânului pun două pete de mozaic în acest grup de vechituri turnat ca dintr'o bucată de fontă.

Cântecele flaşnetei s'au uzat în concordanţă cu lemnul, marşul se aseamănă cu valsul şi mazurca aduce cu romanţa, aşa cum ajunge de seamănă leiţi într'o coabitare îndelungată baba cu moşul şi cu ei amândoi pisoii, şi cum se identifică după o logodnă depărtată, când unul din soţi a şi murit, inelul căsniciei cu degetul ce-l poartă...

Vehiculul cu care îşi împinge unchiaşul flaşneta, e o împărechere totuşi eterogenă de organe. Roţile au slujit cândva unui cărucior de copil, care poate că de atunci a ajuns general sau ministru şi poate chiar să se fi întors în ţărână... Legată cu o frânghie ce şi-a schimbat consistenţa, pe postamentul înform al roatelor şi dedesubtul flaşnetei, zace pântecul unui fost violoncel, cu gâtul rupt acum o sută de ani. În compunerea monstruosului instrument — o căruţă care cântă — bătrânul a cugetat că o vioară moartă poate da sonorităţi unei flaşnete în agonie.

Muzicalitatea flaşnetei a rămas ca nişte voci de tinichele aruncate, de sticle ce se sparg, de amnare scăpărătoare, de chei multe, de scârţâiri de uşi — şi toate aceste glasuri împărechiate se urzesc unele cu altele, într'o

armonie, la ale căreia semi-tonuri strâmbe, se adaugă tonuri noi, care nu aparțin nici unei game vii și par suvenirea ultra-terestră a unor ființe de mult defuncte, scheletele imateriale ale unor vibrațiuni dispărute din zgomotul lumii, unde totuș de la veac la veac, trecute de pe o vioară pe alta, cântecele se mențin și se păstrează, ca niște diamante exacte.

Flașnetarul face înconjurul orașului într'o săptămână și diminețile de Sâmbăta, când sosește cu barba lui afumată de mohârcă și surâde balconului meu, de unde îi va sbura tainul, înfășurat în hârtie, ca un fluture alb, el pare că vine de departe, din Italia cu monumente cenușii ca și flașneta, din Napoli, din Venezia, din Roma, unde poate că a cântat în ajun sub fereastra unui prelat din Vatican. Intre el și mine, care-l privesc învârtind manivela lui cu imnuri în putrefacție, s'a legat o prietenie mută, în care vorbește mai expresiv și mai adânc decât cuvintele cele mai bine găsite, limba peltică a flașnetai, într'un stil de monumente risipite. El mă cunoaște poate, de treizeci de ani, ca un tovarăș cu care am trăit, mi-a zîmbit la toate

ferestrele pe unde m'am mutat, și acum la închisoare, ca un Dumnezeu cu barba albă, egal de bun pentru toți argații lui pământeni.

Deasupra flașnetei, în colivie, stă bo-sumflat un cobay cu ochii rotunzi și negri ca două mărgăritare. Lângă el cutia cu noroace, din care iese pentru spiritele neliniștite un bilet tipărit, galben, verde sau alb, după sexul și după vârsta cercetătorului, ispitit de intențiile misterioase ale destinului. Ce a putut înfrăți muzica și norocul în mintea bătrânului flașnetar?

Plecat cu ploile toamnei și cu cocorii, retras departe, poate schimbat în Moș Crăciun, ca să pregătească, poate, jucăriile copiilor, de iarnă, bătrânul meu se întorcea odată cu rândunelele, acelaș de anul trecut, cu aceeaș trăsurică și acelaș repertoriu. Zâmbetul lui surâdea ca și cum nu ne văzusem din ajun. Il așteptaseră caișii ca să înflorească subt binecuvântarea cântecelor lui, vechi ca psaltirea. Il așteptam eu cu ochii în fășiile albastre ale azurului... arborate la toate etajele cerului ca să-l primească.

Anul trecut au înflorit grădinile fără ca flașnetarul să fi venit. A trecut vara toată.

A trecut toată toamna, au plecat berzele, s'au scuturat penele copacilor în așteptarea lui. Și s'au întors rândunelele încă odată. Și au înflorit caișii, salcâmi, fără povestirea lui de bine, și sărbătorile Paștilor au trecut iarăș fără s'audă flașneta, deasupra căreia sta pitit un cobay alb cu capul roșu și cu ochii de mărgăritar.....

## CUIBUL RÂNDUNICII

Când omul va îngrămădi atâta știință încât să nu-i mai rămâie inteligenții lui nici un mister, cum va mai primi el să trăiască, să se supue și să aștepte desfășurarea și finalul unei vieți de mainainte cunoscute?

Omul are norocul că găsește la fiecare veac drumul și după ce a dat în direcția unei singure erori toată cultura pe care inteligența lui putea să o producă, adoptă cu ușurință alta, croiește un drum nou, după o descoperire, sau se întoarce la altul, părăsit demult, cu alte speranțe. Omul are norocul că poate greși cât mai des fără părere de rău, cu neadormitul vis de o perfecțiune actuală și viitoare. Omul are norocul că se distrează, că face războaie pentru o idee — el crede — pentru un instinct; că muncește mai mult decât cercetează și că moare în definitiv la

timp, aducând câte foarte puține firimituri, într'o mie de ani, din marele necunoscut.

Credința cu care rândunica își construiește cuibul sub streășina mea, din noroiul de peste drum, aglutinat cu paie, aduce aminte de casna oamenilor de a-și zidi palate și de a dura proprietăți, din care nu se alege nimic. O prăjină lungă va sfărâma cuibul într'o zi, când stăpânul casei își va da seama că piatra dela intrare se acoperă cu scuipatul cui-bului din dreptul ei. Dacă ar ști rânduneaua că munca ei va fi sfărâmată, că puii-i vor fi doborâți, nu s'ar mai iubi, n'ar mai cloci ouăle, ci singuratică în mijlocul unei lumi de profunde și definitive singurătăți, ar aștepta pe crucea bisericii să pice de slăbiciune și ne-putință, protestând împotriva naturii, care se joacă de-a zburătoarele, prin greva tu-turor organelor ei. Dacă ar ști de moarte și de viața căreia își pregătește odrasla, îngră-dită de instinctele și de viața pisicii, rându-nica n'ar mai străbate zările către zonele calde, nu și-ar mai osteni aripile, n'ar mai prinde muștele și fluturii aerului trandafiriu, n'ar mai culege din zbor, căzând amenință-toare și primejduită, bobul de apă cu care se

adapă din unda marilor lacuri, ciupite în liniștea zilei de ciocul dibaci.

Dar natura se zbeguie cu făpturile ei până la capăt. Le închide, ca niște cutii frumoase și le deosibește conținutul, așa încât să nu poată comunica ființă cu ființă, despărțind zburătoarele între ele și pe ele de celelalte ființe și așezând în constituția fundamentală a vieții împotrivirea speciilor, agravată de dușmănia individuală.

Chiar între oameni, câți se aseamănă între dânșii ca să se poată înțelege? Câți vorbesc pe deantregul aceeași limbă? Unul singur își cunoaște limba lui și nimeni nu i-o poate în totul pricepe. O carte ar ajunge în toată lumea căci tot ce se poate gândi despre lume încapă într'o singură carte. Nu! Mii de cărți nu deslușesc din tine nici începutul.

Mii de rândunele construiesc în fiecare primăvară, ca Dumnezeu, din lut și scuipat, acelaș cuib, fără să știe nimic și milioane de oameni improvizează cu speranța înjumatătită, că poate să mai fie ceva...



## TRIFOIUL

Am un ghiyeci cu trifoi în fereastră. În capătul firelor lungi, pe care un miracol le ține în picioare, se deschid câte trei foi de fir, ca niște umbrele.

Il păstrez în geam trifoiul, căci mai bine decât altă plantă, îl văd zilnic trăind. Dimineața firele lui se apleacă și rămân aplecate către soare. Seara, firele sunt drepte și foile s'au întors, cu o încântătoare pudoare. Le văd închizându-se și deschizându-se și această acțiune neînsemnată a unei plante nespus de gingașe, ce-și strânge ființa în fața umbrei și pare că doarme noaptea odată cu pasărilor, cu albinile și cu vacile albe, farmecă și turbură.

Ce ești tu și cum ne-am întâlnit ca să-mi dai mie senzația pe care spiritul o respinge, că cineva te-a făcut și pe tine și pe mine și

că în fața unui fir diafan de iarbă cărțile și inteligența trebuie să capituleze?

Cum te bucuri tu, ca și mine, de lumină și te întristezi de întuneric? Ce ai tu, care nu mă cunoști și nici nu poți să știi dacă sunt, cu mine, care te privesc cu uimire și necaz fără să te înțeleg? Ce cauți tu pe lume și ce căutăm noi amândoi?

Cărturarul te numește plantă și-ți zice ție trifoi—și mie om. Și mai mult nimic.

Fiecare cu numărul lui.

## TORTURA

Toți copiii fură, cum fură câinii, mâțele, maimuțele, căroră instinctul de proprietate, produs de civilizație, li-i necunoscut. Eu când furam câteodată un pumn de zahăr sau câteva bonboane, se deslănțuia în mine și peste mine o întreagă dramă, ca o cataractă, și niciodată n'am fost mai nefericit ca după realizarea unui act, care îmi făgăduise o plăcere. Dulcețurile furate îmi ardeau mâna în care le țineam ascunse în buzunare și preocuparea mea tenace, consista în a duce la loc ceeace dosisem, pândind momentul de a nu fi surprins în vinovăția mea îndoită.

Sensițiile, scrupulele încercate cu bonboanele, au rămas la maturitate în ce privește femeia. O iubești, te învierșunezi, și în ceasul când îți aparține, te-ai întristat. Ai mistuit-o.

E ceva care îți turbură toate plăcerile presupuse, pe cale de a fi realizate; ceva inex-

plicabil, ca și cum pe lespedeă sufletului, așternută pentru mulțumire și odihnă, o mână satanică a gravat sentința, pe care o citești de câte ori vrei să te așezi cu o carte sau cu o amantă: «tu nu ai acest drept».

Ce neam nesfârșit de sclavi îngenunche în tine, când vrei să te bucuri? Din ce iobăgie seculară apare azi sufletul tău, când vrei să-l împărtășești cu o mulțumire? Te-ai născut solidar cu sentimentul că ai numai datorii și că trebuie să le suporti pe cele mai grele, cu atât mai docil cu cât jertfa se prevede mai grea.

Tu nu vei fi nici bogat nici sus așezat, pare să dăscălească o voce interioară. Tu vei purta jugul unei conștiințe de rob și vei robi, fără a te plânge, familiei tale, femeii tale, copiilor tăi, și mai ales unui trecut, pe care nu-l cunoști, ivit în idei și sentimente; nu din plăcere nici din neplăcere, dar pentru că așa trebuie să fie. Duminica ta nu va fi Duminică, căci atunci vei fi chemat la o muncă mai aspră. Grădina ta nu va fi o grădină parfumată și un așternut delicat de culori, pentru că nu vei avea timpul să vezi și să simți.

pentrucă ai urzit azurul, pentrucă ai făcut caprele și copacii și ți-ai distribuit ființa în toate semințele și în toate ființele, cu cari fără voia mea mă simt legat, fie că știi tu sau nu știi. Mă rog Ție Doamne, să nu mai fiu eu însumi.

## GÂNGĂNIILE

Noaptea năvălesc în lumina lămpii mii de insecte, pe care o mână invizibilă pare că le aruncă pe fereastră, ca niște confeti. Vin din ceruri, din cuiburile lui luminoase, sau sunt ele înșile stelele, ale căror stoluri adânci trec în vârtej multicolore pe deasupra noastră neîncetat?

Insectele zboară și ies, ori și cum, din întunericul care le fabrică și le dă drumul ca unor imense valuri de sămânță de mister. Din tiparele lor până în lampa mea arzătoare, în a căreia dogoare aripile impalpabile, de pulbere dantelată diafană, se topesc în scrumuri de aur, ele s'au țesut din cele mai fine și mai provizorii materiale din câte a descoperit natura și fiecare e lucrată ca o bijuterie de geniu. Smaltului verzui și transparent, catifelei cărămizii, pieilor ce le alcătuiesc, unse cu

lacul capricios al pensulei aeriene, artistul din întuneric le-a adaus câte un corset de mătase, câteva fire nervoase ale picioarelor și elitrelor și în toate aceste compoziții microscopice a pus esența și mai ușoară și mai tainică, a unui suflet de sine stătător, care le îngăduie să se înalțe, să se miște, să se poarte dintr'un loc într'altul, să-și aleagă flacăra ce le va mistui.

Trei fluturi de aceeaș mărime, tăiați cu foarfeca după un patron identic într'un atlas de o culoare necunoscută, stau ca trei triunghiuri echilaterale pe perețele meu. Capul lor e o minune. În puful palid mărunț și bogat ce-l acoperă, sticlește ca două rubine, focul sumbru, cu amintiri de metal, al ochilor desinați în orbita lor auriferă cu preciziunea și amănunțimea florilor de câmp. Cei trei fluturi stau ca niște echere. Câte trei dungi brune și în zigzag le acoperă transversal aripile, largi la bază, iar stofa lor poartă în țesutul ei linii de relief imperceptibil, sute de raze geometrice întâlnite în punctul ascuțit ce ascunde capul, ca un vârful.

Noaptea îmi trimite mai întâiu câte un model din fiecare zburătoare, pe care apoi îl

repetă. Cele mai frumoase sunt și cele mai puține. Intr'o ninsoare de țânțari, de sute din acești purici înaripați, care intră pe fereastră sărind, sunt numai trei fluturi de aur și numai două imponderabile mărunte libelule....

Risipirea nopții risipește și insectele care, îngânându-se noaptea cu ziua, se duc la cuiburile lor necunoscute, strânse în împărăția lor miraculoasă la un apel. Și, noaptea viitoare altele le înlocuiesc, alte forme, alte culori, alte temperamente, dela domnița de ghiață încremenită ca o fantomă în mantaua-i albăstruie în ungher, până la găngania nebună, în luptă cu umbra ei pe tavan.

În timpul zilei insectele zburătoare sunt mai puține și poezia părăsește spațiul, ca să lase să bâzâie musca.

Poezia obscură și lină a nopții priește mai mult păstrării intacte a comorilor mișcătoare. Ziua aparține insectelor încălțate și căpușii devorante. Specii noi, uimitoare, inventate instantaneu împuiază văzduhul și iarba. Unele imită racul, altele contrafac în proporții infinitezimale atitudinea păunilor, rapiditatea cailor, grația lebezilor cenușii, săritura broaștelor în rugă de ploaie.



Dar în mijlocul horelor de fluturi încinse în jurul lămpii, apare, să-și expuie plosca infectă de sânge, ploșnița, matroana cu șoldurile umflate, țața pușcăriei. Târțița ei trivială e mistuită însă în focul lumânării cu care am următit-o de aproape: facla adevărului arzător.

## DANABASY

Danabasy a fost condamnat de un fost prieten, la un an și jumătate închisoare pentru o schiță de palmă. Prietenul era de profesie judecător. A fost aproape numai o intenție de palmă, căci l-a atins în diagonală; fostul prieten refuzase martorii trimiși pentru cererea unei, cum se zice, satisfacții. Prietenul e un maniac și titlul lui de căpetenie l-a constituit o închisoare de câteva luni dată de nemți, care au găsit mijlocul să-l facă, sub ocupație, glorios. Există oameni liniștiți, care n'au păcătuit împotriva fricii de moarte cu nimic și care își asumă și meritele florilor de pe mormântul Eroului Necunoscut.

Fostul prieten fiind la cenzura scrisorilor la poștă deveni un rafinat al spionajului, pe care îl descoperea și la muște, și își începu

cariera de dictator profetic denunțându-și colegii. El a «prins» o carte poștală a lui Danabasy, mobilizat și el la cenzura scrisorilor, carte în care se pomenea de o doamnă X. Danabasy fu pârît în toată forma și arestat. La percheziție, s'a găsit asupra lui un carnet cu inițiale, cu adrese și cu o cifră de bani înscrisă în dreptul fiecărui rând: dovadă certă a spionajului. Era însă o listă de numele prescurtate și adresele câtorva persoane, profesioniste sau amatoare, însoțite de tariful respectiv... Danabasy se vede a fi fost un Juan cu contabilitate în regulă și care dintr'o noapte consacrată poeziei reținea costul, lăsând altora, mai prozaici, colecționarea adevăratelor corpuri delictive, bucle de păr și panglici dela cămășile de noapte. Prietenul, în aplicarea instinctului său subit de agent și detectiv diletant, dăduse un greș lamentabil, răscumpărat mai târziu prin revenirea la judecătorie, unde s'a petrecut răzbunarea tardivă a celui condamnat la un an și jumătate de închisoare pentru o palmă.

Danabasy pentru schița lui de palmă a fost chiar arestat și ținut șapte zile în închi-

soare preventivă până azi. Capul nippon cu ochelari, adus între baionete, pe o lapoviță imensă și galoșii plini cu noroi dau atitudinii lui un aer de stampă, în care personagiul și-a pierdut uneltele de bambuz și undița, într'un lac măsliniu.

## IONAȘ

Ionaș era amantul unei soții cu consimțământul bărbatului, un om de felicitat. Prin zând-o cu un al treilea, Ionaș bătu soțului telegrama următoare: «Venez vite. Elle nous trompe». Fidelitatea dublă era atinsă grav.

Altădată, Ionaș era ministru, și fu primit în gara Buzău de câteva personaje oficiale. Stând în mijlocul lor, pe peron, și primind raportul situației, Excelența era preocupată de o problemă decorativă, în care se adâncise. Cu bastonul, ministrul lărga porțiunile unui scuipat mare, ce-i zăcea la picioare, construind împrejur, din materia componentă, un peisagiu de arabescuri.

Nu se știe al cui era scuipatul pe care importantul factor al Statului îl întindea cu vârful bastonului. Dacă el isvorîse convulsionat cu degetele din nasul cleios al unui

frânar, ministrul conservator își arăta astfel și preferințele pentru democrație, pe care de obicei și le-a ascuns. Dacă, ceace se crede, gălușca de pe peron aparținuse persoanei sale, atunci insistența de a frământa-o după ce a pierdut-o, dovedea admirația pentru frumusețea operilor proprii, un gust estetic și regretul de a lăsa în urmă, în prada hazardului, provincial, o perlă lichidă, produsă de stridia gurii Excelenței sale.

## GINECOLOGIE

Cazul unei familii. Tatăl de 60 de ani, are un fiu însurat și o fiică măritată, și locuiesc astfel trei familii împreună. Nevasta fiului și fiica bătrânului, dau anual naștere câte unui copil. Dar mai face copii și nevasta bătrânului, mama fiului însurat și a fiicei măritate. Cam în aceeaș lună sunt în aceeaș casă trei familii cari nasc: mama face surori și frați pentru copiii ei; unchi și mătuși pentru copiii copiilor ei. Unchii au aceeaș vârstă cu nepoții și uneori sunt cu câteva zile mai tineri.

A se urmări lanțul de rudenii...

## UN VIZITATOR DE MARE LITERATURĂ

Și Miercuri o vizită cumplită. Un tânăr cu pleoapele înodate de o ușoară conjunctivită, care-i pune în jurul ochilor două cercuri de jumări. Față leproasă, păr mare, unsuros, de culoare dubioasă, dat pe ceafă. Din când în când, floaca frontală se lasă pe ochi ca o perdeă, ceea ce nu displace tânărului estet, care și-o așează la loc, scuturându-și capul de jos în sus, fără să puie mâna, ca un acrobat care mănâncă o plăcintă cu mâinile la spate, din tavă direct. Ca să-și reia părul atitudinea comandată, tânărul face o mișcare, ca de refuz, bruscă, mai întâiu de fakir care se concentrează, însoțită de o tremurătură a umerilor, apoi capul și-l repede în sus ca un înotător care spintecă valurile: valurile sunt pletele lui ce-și restabilesc astfel direcția spicului. Detaliu odios, gura plină de frumuseți,



de formule și de dinți stricați a tânărului vizitator, pute ca și cum ar vorbi o brânză stricată, aninată. Ghicești în gingia putredă a vizitatorului abcese în funcțiune și un stomac fără intestine, în care fermentează armonia fecalelor, începând din înghițitoare.

A venit să mă vadă pentrucă nu mă văzuse de mult și în ajunul unei călătorii pe care o întreprinde. Admiră, recunoaște, sprijină și comentează cu un spirit critic ambarasat de etichete, în articole publicate sub un titlu general care începe cu «Noi...». Însă băiatul nu vrea să-și piardă independența artistică și intelectuală și te tratează pe ici, pe colo cu o democratică egalitate. Poate că numai atitudinea ta rău interpretată, posomorită, de victimă disperată, îl împiedică să-ți ofere un «mă», să-ți dea cu «tu» ca dela monument la monument, împietrite în aceeaș glorie împreună. Suportă, cu o politeță mărită, bagajul de boarfe ce ți se descarcă în cap din cufărul cu sdrerțe al tânărului tău coleg de imortalitate. În precocitatea lor filosofică, fesele lui să tot aibă 20 de ani. Dar uneori o injurie vulgară ți se strânge în

gură ca o flegmă de tuse pe care abia o împiedici să scape... Idolii, îți zici cu scârbă, trebuie să fie răbdători, și rabzi. Rabzi până ce vizitatorul binevoeste să-și isprăvească repertoriul.

Starea mea sufletească e ca de cerb prins într'un coteț de găini. Cu neputință să mă mișc, aștept, și toată activitatea mea se rezumă în gestul de a fumà, de a-mi mângâia fundul pălăriei așezată pe genunchi.

Intreb uneori:

— E noroi? Sau alteori:

— A plouat ieri și în București? Și tânărul răspunde cu întrebarea îngrozitoare:

— Ce ați mai scris?

Odată, acest camarad pe terenul muzelor, mi-a adus la hotel, unde eram întîile luni închis, o serie de «portrete» ca să mi le citească și între ele se găsea și portretul meu, cu care ar fi voit să înceapă.

— Pân'aci! am răcnit — și tulburarea mea ațâțată a făcut atunci un gest desnădăjduit, de acar în primejdie de a fi călcat de tren, de o elocvență, pe care autorul portretului meu moral și literar nu a înțeles-o, dar căreia i s'a supus. O singură linie din

portret și aș fi făcut o crimă. Cracii criticului admirativ ar fi ieșit agitându-se dela etajul al doilea pe fereastră.

Povestind sentimente de contradicție și de exasperare în care te pune o asemenea situație, ai senzația că ai căzut într'un butoiu cu clei, din care nu mai poți ieși cu nici o opintire. Ești mâzgălit și mortificat.

## BALABAN

Noaptea și dimineața s'au petrecut de veghe în zguduirile cu zgomot ale ocnașului Balaban, un «viețăș» nebun. Celula lui, pe o galerie în continuare cu galeria celulelor politice, galeriile sunt despărțite cu o ușă ușoară de magazie care nu se încuie nicio-odată.

Ieri, Balaban ceruse directorului general pe un ton imperativ să fie strămutat la ocnă, de unde a fost scos fără voia lui. S'a plâns de mîncarea din penitenciar, provocând din partea directorului general răspunsul desconcertant: N'ăi vrea să-ți dau pui fripți?

Până astă noapte, Balaban s'a mărginit să-și manifesteze nebunia prin cântece în mijlocul nopții. Balaban e un Hercule tânăr și mărunțel, cu mușchii umflați, ca niște

saci cu nisip, la pulpe, la umeri, la brațe. O linie formidabilă conturează trupu-i de taur, terminat printr'un cap de Napoléon, cu ochii albaștri, închiși în litera exotică a sprincenelor negre.

Intenționat sau sincer — medicul crede că Balaban e un farsor — la orele 12 noaptea, după un somn liniștit, repertoriul lui ciudat începe să se desfășoare. Cântece cu ison bisericesc, urmate brusc de un fluierat de gară, urmat de monoloage. Uneori, Balaban apostrofează în întunericul celulei pe cineva, pe care-l dă afară cu strigătul: «Pleacă, îți zic! du-te, du-te!» răstit cu o voce afectată de actor de provincie, și această scenă dintre un ocnaș nebun și marele întuneric durează câte un sfert de oră, după care începe cântecul:

«Nu pot crede nu pot crede

Nici nu eeeste de crezut...».

și urmează un ropot de aplauze bătute cu palme ca de fier.

Vecinul de celulă al lui Balaban, un inginer cadaveric, al căruia cap transparent, cu ochelari, plutește pe sfoara interminabilă a unui trup imens, răsucit ca un cearșaf ce se stoarce, te gândești că trebuie să fie în agonie.

Pe la orele 3 din noapte, trezit și el, Iancu, nebunul reputat al temniței, intră de la gratiile spitalului, într'o polemică violentă cu Balaban, care prin întunericul nopții, tăcută ca un cimitir, îl așteaptă să-și termine toate frazele, ca să răspundă și el revoltat, până la capăt. Intre cei doi nebuni atenția pune o înțelegere tragicomică, aceea de a urma o luptă verbală disciplinată. Injurăturilor pornite din spital ca un torent, Balaban le răspunde ca o umbră istorică: «Ciineee... ești tuuu...?»

Spre dimineață, armat cu capacul de fier al privății celulare, Balaban întetește loviturile până atunci rare, cu care încerca rezistența ușii.

Pe la 5 ușa cedează. Arma nebunului a prăvălit-o și Balaban iese pe galerie. Sentinelele fug, gardienii fug! Balaban scoboară scara răcnind, circulă gesticulând prin curte și făcându-se deschiderea temniței întregi, hoții se grămădesc în perspectiva spațiului și-l urmăresc. Balaban se întoarce, sparge ușa altei celule, zmucește și rupe din rama de piatră a balconului paraclisului grilajul decorativ de fier. El strigă pe socialiști, pe ziariști, cari se

Puterea fără margini a lui Balaban e numai fizică. Privirea care-i rezistă îl intimidează. Ieșindu-i înaintea nebunului Iancu, hotărât să-l înjunghie cu un briceag de scobit urechile și dinții, Balaban e apucat de groază.

În sfârșit, hoții se hotărăsc să-l astâmpere pe Balaban, în momentul când nebunul răzimat de umerii unui copil, pe care-l mângâia, începuse să-l amenințe cu o privire încruntată. Eroul zilei e banditul Lache, vestitul șef de bandă, care după 18 ani de ocnă a fost adus să-și sfârșească osânda de 20 de ani aci. Lache e un țigan mărunț, stropit cu găuri de vărsat, nervos și slab, cu o căciulă mare, al căreia moț e vârât cu o eleganță specială înăuntru. Agerimea de maimuță a ochilor lui și mersul lui cu călcătura felină, pe vârful degetelor, ca și cum încheietura călcâiului i-ar sta în mijlocul tălpii, aduc aminte lupul și hiena. Darul lui de comandă îl face ascultat și stăpân asupra tuturor hoților care îl privesc cu admirația terorizată a tinerilor începători, pe poetul mare încă în viață trecând pe bulevard. Lache ia deodată atitudinea

tigrului ridicat în două picioare ca să sară, urcă scara iute, iese înaintea lui Balaban, care în plină vociferare se oprește speriat, holbează ochii și, paralizat, se lasă apucat de mână și strâns de tălpile de fier subțire ale banditului Lache.

Stăpânit, Balaban îl urmează pe scări, e scos din curte. Atunci reînvie bărbăția soldaților și gardienilor, care apar cu funii. Se apropie hoții și socialiștii. Balaban e răstignit pe pământ, spre cea mai mare părere de rău și a lui Lache, silit să-și arate autoritatea, și a celorlalți hoți de carieră. Nebunul Iancu strigă: In lanțuri! La gherlă! Hoții, adresându-se socialiștilor și ziaristilor, clatină din cap.

— N'are, bietul, cu d-voastră nimica. Urăște pe gardieni.

Un lanț leagă un braț de un picior al lui Balaban, închis la gherlă, unde în așteptarea curierului care îl va transporta în patria lui plăcută, la ocnă, el și-a sfâșiat hainele și își întinde lanțul pe mușchii goi de hercule despuiat.

Socialistul Bogdan care protestează și când e soare și când nu e, și când îi e bine și când



fi e rău, se supăraseră teribil că Balaban nu-l lăsa să doarmă și îi amenința existența. Acum, el se revoltă de ce Balaban e în lanțuri. Logică de tapițer.

Primul gardian, Negoită, i-a răspuns:

— Atunci să-i dăm drumul prin curte.

— Mă opun! a replicat Bogdan.

Balaban a asasinat lent, cu rari lovituri de cuțit și cu progresive strangulări, o bătrână călugăriță, care refuza să-i spuie unde ținea banii ascunși.

Iar ca să poată pătrunde în chilie, a imitat noaptea vocea și sgârșitul pisicii, deasupra pragului ușii...



## HAINELE DOMNULUI DIRECTOR

D-l director e un bărbat mijlociu, negru la față, cu pielea albăstrie, ruptă și dreasă peste tot, ca un ciorap cârpit cu ghemuri deosebite. Pe obraji, pe bărbie, pe lângă buze, masca lui prezintă găuri reprizate pe dedesubt, sau nodurile superficiale ale unei înseilături grosolane, executată cu un ac prea mare și cu un bumbac prea gros de o mână nepricepută. Fața lui pare îmbrăcată într'un tricou cu două găuri pentru ochii permanent înflăcărați. Pleoapele poartă rând pe rând umflătura vânătă și roșie a unei invizibile țepi de viespe, cu care s'a luptat peste noapte în timpul unui vis urît de blefarită. Intr'adevăr, dimineața d-l director se deșteaptă fără să fi avut simptome de cu seara, cu privirea îndoită, un ochi normal și celalt scoborît către nară, ceea ce dă capului o atitudine de ochitor fără pușcă.

Ceafa d-lui director, mai totdeauna supurează, dintr'o plagă neagră cu conturul neregulat de mocirlă, și trandafirie în mijloc, ca și cum ar fi primit deasupra gulerului lustruit dela cămașe, flegma cu miez, sfâșiata din plămânul unui tuberculos. Dar acest cap, acoperit cu mitra directorială — șapcă neagră cu trese de aur pe catifea vișinie și cu două chei încrucișate pe frunte — e conștient de importanța lui și semet. Mătura unei mustăți aspre se zbirlește cu vârfurile în sus, deasupra buzelor violete, proeminente, prin umezeala cărora organul gros și posomorît al d-lui director grăiește. Acest organ rostește înjurătura cu o înlesnire care-i aproape o politeță. D-l director știe că e o persoană energică și o mână de fier.

O întreagă carieră de pușcărie se boltește ca o zare în perspectiva trecutului pe care l-a străbătut până la treapta superioară, de unde acum comandă fulgerii ca un zeu, grad cu grad, tresă cu tresă: «Sunt Directorul Unei Instituțiuni», repetă el ca un ecou al destinului, de câte ori i se pare că nu s'ar ști îndeajuns cât e de însemnat rolul lui social. Și această declarație o face de două

ori pe zi, cu pălărie sau cu șapcă, în apartamentele deținuților săi, ajutându-se cu gestul mâinii drepte, la ale căreia degete strălucesc inelele mari cât bobul de măslină și mai cu seamă unul cu inima neagră, înconjurată de briliante și de proporțiile unui lacăt de pușculiță.

D-l director e însă cochet. Costume cenușii, costume cernite și bleu-marin îi mângâie trupul fălos. Croitoria de sub direcția asasinului Dimitroff e în permanență ocupată, ca și cismăria închisorii, cu împodobirea personalității sale, pășind majestuos în încălțăminte subțire, galbenă sau neagră. În mijlocul curții, pavată cu bazalt, ființa lui se contemplează singuratică în obiecte și își zice, privind clopotnița, legătoria de cărți, birourile, brutăria și dincolo de ziduri: «Toate acestea sunt ale mele. Cum aș face să mi se simtă autoritatea și puterea și mai mult?» Din când în când un deținut se strecoară cu căciula în mână prin fața lui și la fiecare marcă de respect, bărbia lui de stăpânitor se ridică puțin.

E în costumul lui gri. D-l director se măsoară cu mulțumire și își scutură mâneca

hainei inutil, de o umbră, își alungă o cută. Cele două degete ale mâinii drepte prind marginile manșetei și acordat cu acest gest, întregu-i corp se mișcă rigid și face o piruetă. În cracul stâng al pantalonului se rotunjește greu, atributul virilității, ca un mușchi suplimentar, acoperit în interior cu mătasa cămășii de culoarea foii de porumb, vizibilă la guler și piept.

Domnul director pleacă în oraș. E seară. Își pune cu migală mânușile de ață cenușie, interesat, la fiecare deget, de forma splendidă pe care o capătă încălțat, frecându-le cu un lung masaj satisfăcut, dela rădăcină la vârfuri, și beat de plăcere, ca și cum s'ar masturba la cinci organe deodată, înrădăcinate ca bananele pe un singur ciorchin.

În inima lui, d-l director își zice orgolios: «Cine ar fi crezut să ajung ce sunt?» Și în spiritul lui triumfător și fermecat se tolesc Napoleon, Bismark și Regele, ca niște stârpituri.

## O FATĂ PLÂNGE

A mai înebunit în închisoare o fată bătută la comisar. În spațiul tăcut al închisorii, în faza de liniște și nemișcare, nebunia fetii izbucnește într'o plângere tristă de agonie, care, fără tranziție, devine cântec melancolic târăgănat, strigăt de ajutor! ajutor! ca și cum în celula în care e închisă și unde sfâșiindu-și hainele, virginala-i pudoare a rămas cu totul goală, ar locui patru ființe cu patru naturi și patru voci deosebite. Viziuni de groază se succed cu viziuni simpatice cari atrag în feluri atenția nebunei.

După cântec, fata pare să fie o țărancă. În vocea ei se străvede câmpul, cântă cio-cârliă, trec boii și carele și praful dureros al satelor pustii.

Trebuie aflat de ce a fost dusă la poliție, de ce și de către cine bătută și de ce închisă la Văcărești, această femeie tânără, despărțită pe vecie de câmpul ei și de oameni, prin brutalitatea fără răspundere a unui funcționar.

## PRUNCII

Am văzut azi un copil de 9 ani, condamnat la 15 zile închisoare pentru crima inocentă de a fi poftit la o cutie de rahat și de a fi furat-o. S'a găsit un negustor destul de legalist ca să-l denunțe și o autoritate destul de senină, ca să-l aresteze și să-l osândească.

Consecință: copilul a fost sedus de către un individ de 40 de ani, un Bulgar, cedând foamei, pe care Bulgarul i-a astâmpărat-o cu o bucată de brânză. Actul s'a petrecut de câteva zile. Copilul s'a sfiit până azi să se plângă. Anusul lui e cu desăvârșire rupt și o gangrenă s'a declarat în punctul violentat.

E un copil naiv și cuminte, pe care Codul, răzbunătorul prestigiului social, a ținut să-l amelioreze. La gherlă, unde a fost izolat Bulgarul, ar trebui aruncat în fiare și negustorul de rahat.



## O INCERCARE DE EVADARE

Pe la orele 9 seara, după închiderea temniței, la 8, când nu mai sunt liberi până la 10 decât deținuții politici, o goană de picioare face auzul atent și un ropot are loc într'un colț al curții personalului către primul gardian. Se disting cuvintele: fiare, să vie garda, evadare, dintr'un ghem de murmure. O lună curată albește pereții de var printre petele gălbui ale arborilor goi, după o ploaie care a curs trei zile și trei nopți dintr'un cer plumburiu.

Primul gardian, luat de un gardian de noapte și de infirmierul Rădulescu, se îndreaptă în pas alergător către interiorul temniței. La 9<sup>1</sup>/<sub>2</sub> în tăcerea profundă a nopții, căreia lumina lunii îi dă un ton de eternitate, începe clopotul să sune. Pentru întâia dată liniștea nocturnă e tulburată. Semnal. Se face numărătoarea deținuților din nou.

Sublocotenentul gărzii, un ofițer înalt, străbate umbra curții pavate, cu luciul cozorocului de lac: salută. Mai mulți soldați trec în grabă spintecând cu baioneta de argint întunericul albastru al spațiului întunecat de copaci. Curtea de piatră și bolta celor două porți consecutive ale temniții. Celulele de Techirghiol în temnița din fund. Lucarnele lor dealungul galeriei, stau luminate simetric, ca niște aștri de aur pătrați.

Un deținut care trebuia să fie închis în dormitorul lui la ora lui, a fost zărit umbrind perețele alb al spitalului, așternut cu o încremenită velință de atlas, și tupilându-se în catifeaua ascuțită a celor câțiva molifiți. L-a văzut Slavici și mai de aproape a fost văzut de un țigan, închis într'o celulă vecină și care, supărat de ploșnițe, scosese nasul prin gaura cu gratii a ușii, ca să miroasă noaptea și să contemple stelele din dreptul ochilor, zăbrelite.

Iată directorul, care tocmai sosit din oraș cere lumină și roagă să fie însoțit. Grup de patru. Se încearcă poarta de zăbrea de fier, croită 'n semicerc, la gura boltită a pivniții de sub spital și cineva spune că cer-

cetarea pivniței s'a făcut. În odaia cimentată a morților nu e nici o urmă de evadare. Primul gardian de noapte arată locul pe unde presupusul evadat ar fi putut ieși — și pe lângă care puteai trece de nenumărate ori fără să-l bănuiești. Totuș, semnele evadării sunt distincte și dovedesc inteligența celui care a fugit sau stă pitit undeva pe aici, într'un păejenis. E o fereastră de pivniță, care răspunde și în pivniță și, printr'un capriciu de arhitectură, și «între ziduri». Ea scobește zidul la nivelul solului și se arcuiește până la înălțimea unui om. Gratii foarte rare îi împărtășesc lumina, țesută cu sârmă ghimpată împletită des. Sârma a fost desfăcută pe un dreptunghi spre pământ și un gol a fost practicat dedesubtul barei orizontale care desparte fereastra în două și pe subt care evadatul a putut să se strecoare. El a fost cu picioarele goale, căci ca să nu se înțepe apăsând cu talpa în mănunchiul de ghimpi ai sârmei, pe deasupra căreia trebuia să alunece, prevăzător și pregătit, pusese peste sârmă doaga de nuele a unui coș împletit, pe care picioarele lui s'au sprijinit în efortul executat de corp ca să treacă

printr'un vid îngust, ca pe o pedală. A isbutit să fugă? Cine poate să spuie?

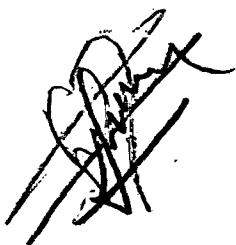
Fapt este că nu a fost prins. Fapt este că un om umbla tupilat prin curtea spitalului, în lumina lunii, după ce dormitoarele fuseseră închise.

Zăvoarele ușilor din spațiul imens de dormitoare al închisorii, sunt date acum rînd pe rînd înapoi cu bătaia ciocanelor care le fac să funcționeze de două ori pe zi. Deținuții sunt vizitați unul câte unul și identificați. Zăvoarele sunt iarăși bătute cu ciocanul la loc și lacătele trântite în verigele lor, reîncuiate. După un ceas de control la flacăra roșie a faclelor urmate de șepci, de capele, de baionete și de convoiul zmeilor pe care-i deșteaptă feștilele dealungul, pe pereți, zgomotul se potolește, nu lipsește din cifra totală nici un hoț. Și totuș unul a rămas afară, în dogoarea lunii.

În tăcerea restabilită a nopții, din curtea argintată a spitalului sperie tunetul brusc al unei voci:

— Cațaveico, adu-mi geamantanul!

E strigătul familiar al lui Iancu nebunul, pe care luna, fermecătoarea somnambulilor, îl împiedică să adoarmă.



## VISUL UNUI PROLETAR

Croitorul Nistor plictisit de foarfecă și degetar, a trecut într'o seară de Aprilie înflorit pe la club. Acolo un tovarăș cu barba de câlț auriu și cu ochii de un albastru rece, de cuțit, vorbea de pe tribună necăjiților sociali, adunați într'un miros cu origini exprimate. Respirau subsuorile, picioarele și tainele păroase ale întregului corp, de acord, și toate nuanțele aerului închis în jurul oratorului contribuiau la o armonie olfactivă comparabilă cu un jazz de miasme. Văzduhul de tramvai și de sală de așteptare de gară, se îngreuia cu aroma de mahorcă și ceapă, cu adieri de usturoi și cu emanația caprină a hainelor, plouate de bura monotonă a străzii, dintre reverberele de gaz.

Incet, încet, sala se umplu de figuri sclipitoare, care după o zi de treabă veneau să

se împărtășească liniștite cu vorbele sufletești ale noii religii. Aplauze mari acopereau ca o surpare de pietre în prăpastii, aluziile mai tari ale neobositului tribun.

Nădejtile călătore ale omului, devenit omenire, se înfățișau de astădată în formă concretă și auditoriul putea să le facă o socoteală pe ceasornic, 8 ore de câte trei ori pe zi, însemnând în dreptul lor un salariu și un tarif. Precizia idealului și a dorului de mai bine, făcuse un progres evaluat aritmetic.

Croitorul Nistor se simți minunat de bine în această mare colegialitate, în care figurile surâdeau între ele și el își amintea ca un vis urât înjurăturile din timpul zilei primite dela patron și clientelă pentru o păreche de pantaloni tăiată pieziș. Când oratorul zise într-o târziu «jos burghezia», croitorul Nistor, fără să priceapă tocmai sensul exact al acestor cuvinte, dete un strigăt intuitiv și răspunzând «Bravo tovarășe!» se simți dintr'odată ridicat în primele rânduri ale luptătorilor sociali.

La sfârșitul conferinții pe care o ascultase cu o confuză beție a sufletului, se înfățișe

secretarului și plătind cotizația de neofit, se înscrie în rândurile partidului muncitoresc.

De atunci el se duse și participă la toate manifestațiile, cumpără și citi broșurile de propagandă ale partidului. Cunoscuse, pe câte unul, pe toți fruntașii mișcării, pe care îi întâmpina colegial, cu «tovarășe», cărora le zicea pe nume, și se adresa, liber cu «tu» și cu «mă», mai ales acelora dintr'înșii îmbrăcați mai bine, cu oarecare distincție burgheză, ale cărora mâini, neînțepate la înseilat, nefripte la fierărie, purtau unghiile curate, ca niște domnișoare, și mânuși de piele. O suspiciune generală plutea asupra acestor câțiva fruntași: avocați, profesori, «intelectuali», și doctori în medicină. Ei păreau niște uzurpatori, niște transfugi incapabili ai burgheziei, adăpostiți cu scopuri ascunse, în bordeiul muncitorilor, și destinați să compuie clientela partidelor de exploatare.

Mai ales că dela un timp înapoi, numărul acestor pui de burghezi creștea în sânul mișcării, pe măsură ce în societate alții mai ageri, mai bine înrudiți sau mai lingăi, ocupaseră locurile râvnite. Câțiva ingineri cerură înscrierea colectivă chiar din închi-

soare, în partid. Câțiva ziarisți se alăturară partidului muncitoresc. Mai mulți condamnați politici trecură ostentativ, ca să pedepsească Sôcietatea, sub steagul roșu, pentru care nu există inamic național, ci inamici de clasă.

A fost caracteristică pentru croitorul Nistor trecerea la socialism a unui fiu de boier, care profesase până 'n ajun doctrina conservatoare pură a boierului, a jandarmului, a biciului și a împăratului și străbătuse mai multe partide burgheze cu o neliniște politică egală. Și, aceluia îi zicea tovarășe cu o vădită agresiune, care se adresa batistei lui parfumate, țigărilor lui scumpe, automobilului ce-i legăna ființa, între închisoare și judecătorul de instrucție, tripoului de unde va veni în viitor la club cu tânăra lui soție, după câteva ore în șir de poker sau de bridge.

Acesta era socialist după cum unele puști sunt de salon. Socialismul lui îl făcea boierilor mai simpatic, pentru că mai artistic primejdios și cucoanelor mai dorit, din pricina sângelui revoluționar, care-i va stropi într'o zi de baricade, cravata și plastronul de chelner. La masa verde dela clubul spor-



tiv ca și la ceaiul dela 4 dat de d-na Stârcu, unde se întrunea tot ce sexul sensibil avea mai ales, Vulpișor Potache, dăruit cu o abundentă obrăsnicie și posedând lecturi literare, desena în suspinele feminine ale auditorului decoltat, conturile grevei generale și expunea pe un fotoliu Louis XV, dictatura proletariatului, încrutându-și pumnul și figura și îmbucând după aceea, cu un surâs satisfăcut, o bonboană de ciocolată cu sâmburele de ananas.

Toate acestea, croitorul Nistor le simțea în somnorat și neputându-și exterioriza sentimentul sigur că intelectualii partidului umblă după scaune de deputați, într'o critică susținută își permitea cu dânsii numai limbajul unei camaraderii exagerate și atitudinile servitorului care-și provoacă stăpânii. Picior peste picior, el cerea «tovarășului» o țigare aurită, pe care boierul socialist i-o oferea dintr'un buzunar de piele, încrustat cu marca familiei, în argint — și se lăsa, impertinent, să-i fie țigarea și aprinsă.

Uneori, cu capul lui din întuneric, croitorul înjgheba «o chestie» în care «tovarășul»

trebuia prins cu ruşine. Il întreba ce l-a determinat să devie socialist, să se amestece cu robii de pe moşile părinţilor lui, tocate la cărţi. Şi atunci, Vulpişor Potache, în picioare, în faţa croitorului răsturnat şi sceptic, îi făcea o profesie de credinţă socialistă arzătoare şi exagerată, îi vorbea îndelungat despre supra-valută, despre maşinism, despre regimul capitalist, condamnat să dispară, îi definea mizeriile uzinei şi crizele de producţiune, armata de rezervă a proletariatului, cum s'a format proletariatul, ce viitor îl aşteaptă. Şi stabilea, ca nişte corolare absolute ale conservatismului, principiile socialiste, căutând odată mai mult să se autogestioneze că între aristocraţie şi democraţie nu-i decât un moment: atitudinea în care te culci şi socoteala cu care te scoli.

Croitorul Nistor râdea în hohote la această demonstraţie matematică şi gâdilat de tămâia pe care i-o aducea boierul la picioare, el îi arunca în nas, ca nişte pumni, fumul ţigărilor lui încălţate cu aur...

— Qu'il est embêtant cet animal-là! observa Vulpişor Potache în auzul discret al

soției lui, la ieșirea din vorbitor. Și enervat, ochii lui Vulpișor se umpleau de lacrimile contrarietății...

— Ne pleure pas, Voulpichor, c'est le progrès social qui le veut. Tu seras député, je te'n assure...

Cât despre croitorul Nistor, credințele lui erau definitive și lapidare. Lumea începea dela Karl Marx care se rostește câteodată pe oltenește, Marsc. Până la Marx fusese întuneric, și ca să păstrăm cuvintele lui, încurcătură de mește. Toată omenirea era alcătuită din vite mai mari sau mai mici. Toți umblau după ceva pe care nu-l găseau. Dacă nu venea Marx, și astăzi omenirea s'ar fi găsit tot în această stare de plâns, ca un ac fără ureche sau ca un mosor fără ață. Dela Marx încoace există mașina de călcat și mașina de cusut. Căci până la Marx pământul era locuit numai de burghezi și nimic nu-i mai de disprețuit decât «burghezîia».

Burghezii erau un popor burtos, cu favorite, care a născocit astronomia, chimia, dreptul, literatura, matematicile, pictura, pentru apăsarea muncitorimii. Burghez e sinonim cu asasin, cu vierme, cu mucegai, cu

excrement. Iisus Cristos a fost un burghez nebun. Dumnezeu: un temnicer pentru stăpânirea croitorilor, a tinichigiilor, a tâmplarilor, a tipografilor, a tapițerilor, a proletaariatului.

Homer, Sf. Pavel, Goethe, Balzac, niște intelectuali scârboși. Școala: o fabrică de burghezi. Universitatea: o porcărie. Numai porcării burghezești. Istoria lumii e istoria burghezimii. Popoarele sunt frați și surori, oamenii egali, nu poate exista un om mai inteligent ca altul. Această invenție a burghezimii a dărîmat-o Marx. Cine știe să citească e intelectual și se pricepe în politică și în conducerea Statelor. Dacă citești pe silabisite și scrii un cuvânt într'un sfert de ceas sau nici nu citești nici nu scrii, e egal: alfabetul e o cursă a burgheziei, cu toate că nu e rău să-l știi. Invățătura lui Karl Marx nu are nevoie de știință: o afli la club și din experiență.

Noi, muncitorii, avem toate drepturile. Înțelegem prin muncitori pe toți aceia cari lucrează cu cotul și cu genunchiul. Restul nu sunt muncitori și trebuiesc desființați. Profesorii, inginerii, arhitecții, pictorii, scrii-

torii, filosofii vor fi în prima zi a revoluției sociale împușcați sau trimiși să măture mahalaua, în vreme ce proletariatul, expulzându-i din case, se va muta în ele el. Vom sparge bisericile și vom face săli de întrunire. Teatrul va fi gratuit. Restaurantele vor fi de geaba. Cofetăriile și cârciumile deasemenea; și cinematograful.

În ziua revoluției sociale croitorul Nistor își va pune hainele de Duminică și va ieși în piața Teatrului, își va alege un automobil și va zice: acest automobil e al meu. Se va duce la palatul Regal și trimitând garda acasă va zice: casa asta e a mea și a nevastii. Cu nevasta la braț, se va duce în prăvălii și îi va alege câteva costume pe sprinceană, după care va da pe negustori afară, luând cheile magazinelor în buzunar. Apoi își va duce acasă trei pianе electrice, care cântă singure, zece gramofone și va disolva Consiliul comunal, numind tovarăși ca să dirijeze. Ministerul de externe va fi desființat și diplomația anulată. Va fi suprimat tot statul burghez. Dela ceasornicar va lua 7-8 ceasornice cu două capace și un deșteptător, ca să aibă; dela negustorul de

ghete 20 de perechi de încălțăminte de toate culorile și o pereche în trei culori cu bizet de lac; se va aproviziona cu cămăși, cu ciorapi și în sfârșit și cu batiste.

Și după ce va fi regulat treburile orașului, va ieși la țară și va spune țăranilor:

— De azi înainte, nu mai mâncăm porumb, nici pâine neagră: cultivați grâu pentru cozonaci și cornuri.

Și când îl vor întreba țăranii:

— Cine ești d-ta boierule, el va răspunde:

— Nistor; atât. Câmpul nu mai e al vostru ci al Statului, adică al vostru și al nostru, al croitorilor, tinichigiilor, vopsitorilor, tapițerilor...

Și se va sui în automobil și va pleca mai departe, vestind țăranilor că a venit la putere și împărțindu-le cocarde roșii.

Nistor crede cu emoție și sinceritate și cu căldură în acestea toate și trăiește ca să le împlinească.

## FLOAREA ȘI GENERALUL

Venind Sâmbătă în inspecție, generalul comandant a văzut un deținut cu o crisantemă la butonieră.

— Ce va să zică asta? întreabă generalul pe grefier.

Grefierul are ideia să scuze pe deținut:

— Vedeți, d-le general, deținutul nu e un condamnat, e numai un prevenit.

Incurcat în raporturile cari trebuie să existe între condamnați și botanică, între crisantemă și prevenit, grefierul se pierde în pauze îngânate, încearcă să facă definiția condamnaților, a preveniților și a florilor și termină încetul, pe sub cuvinte, construind cu gesturi anapoda o circonferință, două circonferințe, o întreagă spirală și salutând în sfârșit prin încovoierea insului său înalt, ca un biciclist care a trecut călare,

în goana pedalelor și cu ochii închiși pe sub o boltă joasă, frecat cu spinarea de cărămizi.

Răspunsul colonelului V. la o altă întrebare a generalului, adversar pe semne al florilor lui Dumnezeu și care văzuse pe masa pregătită de cină a socialiștilor, un buchet într'un vas, a fost mai bun:

— Sărbătoresc, d-le general, victoria lui Bela Kuhn.

Intr'adevăr, Bela Kuhn tocmai fugise din republica sovietică ungurească.



## INFIRMIERUL POKORNY

Mărunt, incolor, cu privirea fostă cenușie și grupată în colțurile ochilor către nas, fostul bancher, condamnat pentru bancrută frauduloasă, prigonit pe vremuri de un ziarist democrat, se agită ziua întreagă foarte grăbit, cu varii îndeletniciri, de mai multe ori pe ceas, între spital și cancelarie și dela cancelarie la spital. Eri și-a făcut și ultimele salutări deacurmezișul curții, cu familia lui, din care cea mai sentimentală era o femeie bătrână, de statura lui, desigur muma lui, cu buzele intrate într'o gură goală de dinți și cu o particularitate caracteristică a figurii. Ascuțită cu exagerare, bărbia ei avea porțiunile unui biet cioc.

Infirmerul Pokorny ține socoteala scrisă a tratamentelor ordonate de doctor, pe un registru, asistă la bandaje, notează purulen-

ța și temperatura, scrie și iscălește bonuri, distribuie medicamente și umblă, umblă cu o eternă foaie de hârtie în mână, pe care o transportă de câteva ori pe zi din spital la cancelarie și invers.

Funcțiunile din închisoare, atribuite deținuților sunt ca un joc de copii, în care băeții sunt medici, șefi de tren și ofițeri; suluri de hârtie și celuloid, goale pe dinlăuntru, limitate pe un spațiu de 500 Metri pătrați.

În spital sunt vreo 20 de tuberculoși, hrăniți dela cazan și tratați de medici cu tonice și aperitive. Pentru acest sistem de însănătoșire medicul vine cu regularitate pe bicicletă, se arată plin de profunzime profesională, un soi de Păcală diplomat, foarte respectuos cu ordinea stabilită și care pentru 3-400 de lei pe lună salariu nu se revoltă, nu se plânge. Vine, clopotul vestește vizita medicală, deținuții se grămădesc, Pokorny scrie, registrul se umple, bolnavii mor și furgonul morgii circulă intens; cel mai ocupat dinte autorități.

Între tuberculoși, unul e izolat într'o celulă din regiunea spitalului, un inginer, al căruia

hoit va aparține în curând, pe vecie, curții marțiale care l-a depus. E o caricatură înaltă, despre care nu se mai poate spune înaltă; un imens manechin, cu o distanță între ghetete și șapcă, acoperită de mațul unui corp de mai mulți metri dubli. Corpul poate să rămâie în loc încă o bucată de vreme după ce picioarele s'au ridicat de pe scaun, și au pornit, chemate de un vizitator la cancelarie, de obicei tatăl, un domn, și acela lung dar mai spătos, care intră pe poarta temniții cu un geamantan. Sunt oameni pentru numărul căroră s'ar părea că nu există nici pătură de culcat, nici uși de intrare și care par destinați să doarmă deapicioarele în umbra bisericilor, răzimați cu capul de turlă și să profeseze meseria de stingători de stele. Oameni sfori, oameni catarce, oameni telegraf, care când se opresc pe loc par niște plopi uscați, îmbrăcați civil și cu o pălărie basculând în vârful ramurii celei mai subțiri, ca o cioară. Păsările i-ar lua drept niște fantome vegetale, în care găsesc loc de cuiburi vrăbiile și liliicii și dacă ar fi pasionați după călărie ei ar fi siliți să alerge pe girafe și echinozauri.

Bolnavul dela spital e ca un șarpe ambu-

lant și mai are și ochelari pe figura lui galbenă cantalup. Picioarele lui în mers sunt încrucișate ca un semn de multiplicare, ce se descompune și recompune continuu, înmulțind la infinit inutilitatea vieții cu pătratul rădăcinii neantului.

Doctorul, etern ocupat să ronțăie semințe de floarea soarelui și dovleac, puse în buzele lui mari, în serviciul unei frunți înguste, scrie diagnosticul: tuberculoză de gradul III-lea și tuberculoză la intestine. Și curtea marțială instruieste...

## SOCIALISTUL

Croitorul Nistor, calfă de croitor, s'a trezit într'o zi arestat și închis, judecat și osândit la muncă silnică pe 10 ani. El înțelese vag că e martirul unei idei și își puse pantalonii lui cei mai frumoși la proces și ghetetele cu nasturi. O estetică particulară a socialistului Nistor îl îndemna să adopte un model de pantaloni mexicani, largi la gură deasupra ghetelor ca niște pâlnii turtite. Comisarul care-l anchetase întâi, l-a acuzat de spirit revoluționar și la proces, luând o atitudine mândră și sfi-dătoare, croitorul strigă de câteva ori:

— Jos burghezîia, trăiască socialismul! apucat de un mare lirism. Ziua ședinții fiind o sărbătoare a societății viitoare, el voi să dea burghezilor din sală și militarilor cari îl judecau, o mare lecție de socialism.

«Noi socialiștii, zise el, vrem»... și se făcu deodată un mare întunec besnă în capul lui, «vrem, noi socialiștii, fiindcă, trăiască

tovarășul Rakowschi, precum am spus, noi suntem socialiști. Burghezii și capitalismul, care adică este societatea burgheză de azi, înseamnă asuprirea clasei muncitoare și unirea proletariatului, steagul roșu al internaționalei, trăiască revoluția. Nu mai vrem să fim exploatați și socialismul științific și Marx și capitalismul și burghezia, cerem 8 ore de muncă. Suntem bolșevici. Societatea burgheză se stinge, jos capitalismul, trăiască determinismul economic.»

Juriul dete din umeri, publicul dete din umeri, numai croitorul, visător înflăcărat și palid, rupea din gura lui cuvintele bolborosite, ca și cum un clește nevăzut i-ar fi extras câte o măsea cuvântătoare. Sforțarea lui arăta că Nistor ar vrea să spuie mereu ceva pe care nu-l nimerește, și la cuvintele «votul universal» se așeză pe scaun.

Președintele: Nu mai aveți nimic de spus?

Nistor, (satisfăcut și conștient că a băgat cuțitul — cum zicea el — în burghezîmea din sală) zise: Trăiască revoluția socială!

Socialiștii prezenți trecură printr'o amară decepțiune. Ei învățaseră pe croitor un discurs, pe care i-l dăduseră scris ca să-l reciteze

la ședință, dar Nistor convins că discursul e prost și umilit să primească de-agata proza unor simpli intelectuali, avocații partidului, — a voit să facă el un discurs propriu, mai tare și mai vehement.

Partidul se văzu nevoit să-i servească o pensie de 25 de lei pe zi și mâncarea; încă un martir care-i încărca bugetul!

La pușcărie, un ministru de justiție, care își da seama de ridicolul situației de a face croitori și tapițeri mucenici și căuta să pacifice partidul, stabili pentru ei un regim politic. Din ziua închiderii, croitorul fu conștient că a devenit om de Stat și nu mai puse mâna pe foarfecă și ac. Dela burghezii din închisoare învăță jocul de șah, care deveni unica lui preocupare, afară de aceea de a mânca de două ori pe zi din bucatele aduse de partid din oraș.

Nistor luă, cu încetul, dela fiecare câte ceva. Se desvătă să se radă și chemă bărbierul pușcăriei, care rădea pe burghezi. Stând cu capul răzimat de spatele scaunului, văzuse un burghez punând sub ceafă o perină și puse și el una. Părul îl purtă tot mai lung până ce își fasonă un cap de «intelectual». Iși pierdu privirile în văzduh și începu să scrie

poezii și maxime ca aceasta: «Dumnezeul meu este dinamita». Mânile i se albiră după câteva luni de închisoare. Soția lui, lucrătoare într'un atelier de cravate, nu-i mai plăcea. O privea cu răceala unui zeu, subit conștient de valoarea lui. Auzise cuvântul «eul» și-l repeta convorbind cu nevasta lui, uimită de atâta învățătură și nobleță căpătată la închisoare, vorbind de «eul» lui. Cratițele și pachetele cu mâncare, pe care i le aducea soția, nu mai cunoscuseră pipăitul degetelor lui. Un deținut inferior, vulgar, nepolitic, îi slujea de servitor, și croitorul Nistor, imitând pe burghezi, îi punea în mână câte un bacșiș. Persoana lui devenea pe măsură cu vremea mai prețioasă. Croitorul ajunsese la cochetărie, făcându-și degetele cu pila de unghii, punând o floare la cheotoare.

Desigur că după terminarea închisorii, echivalentă cu universitatea, situația lui în partid și în societate nu mai poate rămâne aceeași. Omul politic are nevoile și preocupările lui, deosebite de ale simplilor muncitori — și Nistor gândește la un mandat de deputat cu indiferența orgolioasă a celui ce știe că merită recompense mai mari.



## F E T I C A

O fată de 11 ani a furat bani. Un judecător a anchetat-o și arestat-o și o cameră de punere sub acuzare i-a confirmat mandatul. Din suma furată, a cărei importanță variază, după informator, între doi poli și 4000 de lei — în momentul arestării copila își cumpărase obiectul dorințelor ei celor mai vii: doi castraveți, ca să-i mănânce cu sare.

Am văzut-o escortată de soldați ca într'o gravură de propagandă. Numai că și soldații și gardienii și gardiencele care o însoțeau la «secția femeilor», mai inteligenți de cât autoritățile, și surprinși cu toții de micimea noiei arestate și atrași de figura ei extrem de simpatică, o escortau ca la un botez, cu glume și cuvinte mângâietoare, care arătau copilei că pușcăria e un loc mai bun decât se povestește, preferabil în orice caz stăpânului

legalist, dela care a furat cu naivitatea și instinctul unei mâțe, și care a trimis-o la închisoare.

Cineva a chemat copila și a pus-o să-și povestească isprava. Copila a produs o schiță inocentă a furtului săvârșit, gingașe ca un pastel.

— De data asta, am să te iert, îi răspunse cineva, ca un judecător suprem, de care atârnă soarta tuturor hoților din București. Dar dacă ai să mai faci odată, am să-ți tai o mână și dacă mai faci și a doua oară, îți tai și un picior.

— Nu ți-e milă? a întrebat copila.

— Ție nu ți-a fost milă, când ai furat?

— Nu e tot una, a răspuns cu vioiciune hoța mică. Dacă tai piciorul, curge sânge și doare.

## VORBITORUL BOERILOR

Cancelaria era plină dealungul păreților de familie tăbărite la grefă și deosebite unele de altele prin grupuri, alcătuite fiecare în jurul câte unei singure persoane, punctul de atenție al ochilor și de orientare al capetelor, ridicate sau aplecate. Un tată, un frate, un soț închis, prizonier al unui dreptaș interpret al unei acuzații, organizată pe schema unui text de lege șumar, surâde și gesticulează evocațiilor de libertate. Femeia unuia cu capul mare, de câine cârn, pe niște picioare ca două buzdugane, buzată, cu măselele de aur, frizează cu pipăitul ei mărunț și distrat, în prezența copiilor îmbrăcați în alb, părul ridicat și încremenit pe creștet ca o cremă de șocolată al soțului ei, negustor de cereale, om cu dare de mână, respectat și dușmănit în orașul provinciei lui și cu minte.

Mai tânără, mai frumoasă și mai elegantă pe șoldurile-i înalte, blonda nevestă a celui-lalt a străbătut ziua caniculară de astăzi, cea mai fierbinte din vară, până la penitenciar, cu pleoapa unui ochiu umflată pe pupila albastră, ca mușcată de o viespe. Soțul ei, cocoșat pe un taburet cu picioarele scurte, o fixează prin ghița ovală a ochelarilor de aur, prins de nasul cu vârful subțiat și prelungit înainte și puțin în sus, ca un bot de tapir cu barba roșcovană.

Un fost vânzător de mătăsuri, acuzat de tentativă de dezertione și condamnat la 20 de ani de muncă silnică, și care a făcut doi în ocnă, domina lângă două femei negricioase și sbârcite, basul numeros al vocilor armonizate, cu soprana lui neobișnuit de subțire, de sticlete. Capul de filosof al unuia, chel, gros, apare lângă pălăria nevesti-si, ca o lună în umărul idilic al unei îndrăgostite.

În colțul din dosul ușii așteaptă silueta germanică, vastă, a unui copil bălan, care nu are decât 15 ani. Privirea lui sigură și clară, carnația lui sănătoasă, abondentă înăuntrul gulerului dela cămașe, desfăcut și resfrânt peste gulerul hainei, iradiază onestitatea și

un curaj liniștit. Tatăl lui, de o înfățișare viguroasă și energică, intră cu luleaua în colțul gurii și încruntat pe cadrul de metal al sticlelor dela ochi: d-l Tenhof. O strângere de mână scurtă, o sărutare rapidă — una singură — pe obrazul fiului și urmează un dialog, abreviat de expresia privirii, în care tatăl comandă grav, numerotând seria dorințelor lui pe degete, de patru ori, și fiul afirmă, după fiecare punct, printr'un gest și o mișcare a capului că a priceput și va face întocmai. Convorbirea sfârșește prin remiterea geamantanului cu alimente, printr'o sărutare identică primei, și fiul iese, salutând cu o politeță de bronz, rezervată, adunarea.

Ea s'a petrecut repede și în picioare.

## NEBUNII

Nebunul Balaban a fost întors dela Mărcuța, unde era internat de câteva zile. E slab și se plânge că a fost foarte bătut. Vorbește curent, dar deodată pasul cugetării lui alunecă pe câte o coaje de portocală și mintea lui Balaban se răstoarnă. Cere o muscă...

— Dați-mi o muscă în mâna dreaptă.

Sau pretinde că vorbește englezește.

A spart o celulă, a mai spart una, și a umplut pereții cu sânge. Medicul, psihologul închisorilor, un oarecare d. Stoenescu, un cap fără mutră, cercetează și pune diagnosticul: «nebuie simulată».

Nebunul Iancu se ceartă toată noaptea cu cucuvăile, pe care le ia drept niște femei adunate în copaci ca să-l ocărăscă. E curios că și cucuvăile, în strigăte, la rândul lor îi răspund. Ele strigă «cu-cu-ea», și Iancu sila-

bisește: «Ca-ța-vei-co». In limbajul nebunului, cațaveică e sinonimul femeii.

Iancu are preludiile crizei de epilepsie caracteristice. Inconștient, el nu mai recunoaște, amenință. Un psihiatru, în arest preventiv, afirmă că într'o asemenea criză epilepticiiucid.

Toate acestea n'au nici o importanță. Alienistul Stoenescu e neclintit în concluzia lui: simularea — și universal. Inainte de a-i retrimite la ocnă, de unde au fost aduși pentru maladie mintală, i-a pus cu toate acestea «în observație». In acest scop a fost izolat cu gard un șir de odăi. Intr'o celulă, cu pari într'un colț, a fost închis Balaban. Intr'o cameră e un biurou și un scaun. Observația medicală o face lacătul dela ușe, scaunul sau biuroul sau un infirmier. Bravul medic a preparat 12 ani pasta de dinți și pudra de orez într'un laborator, știe să puie ventuze și scoate măselele poate că mai bine decât cu cleștele, cu ciocanul. Observațiile a 700 de deținuți și ale tuturor câți, în oarecare măsură, pot să deosebească un nebun de un om normal, nu sunt științifice, deși ei au trăit luni de zile, și zi și noapte laolaltă cu nebunii care simulea-

ză. Savantul Stoenescu însă decide. Ștergându-și ochelarii cu batista și scobindu-și cu degetul nasul, bărbatul de știință al Direcției generale, din lună în lună, când își plimbă, la iscălirea ștatelor, silueta prin închisoare, răspunde invincibil: simulează.

Intr'o bună zi, nebunii se vor azvârli cu capul în jos din cerdac. În fața cadavrului lor, eminentul neurolog va nota, surâzând: «Nu v'am spus eu că simulează?»



## CONVOIUL

Pe la 6 își face intrarea convoiul, între baionete, al noilor deținuți. La rândul celor ieșiți în fiecare dimineață pentru a fi cercetați la Parchet sau judecați, se adaugă, seara, numărul arestaților din ajun. Unii dintr'înșii intră cu călcătura sceptică și distrată a celui care a mai fost și a mai văzut. Zâmbetul lor afirmă o familiaritate ceremonioasă cu portarul Ilie, care de 15 ani păzește în acelaș loc, cu obrazul fraged și mustața încolăcită scurt, cavoul uriaș al fostei mânăstiri. Ochii revăd satisfăcuți, zidurile, bolțile ce se succed, pe drumul podit cu bazalt, clopotnița cu ciori negre pe capete albe de heruvimi de tencuială — și pe pardoselile curate dintre atâtea clădiri, văruiute proaspăt, recunosc cu o ușurare, un confort nebănuit în mahalaua de mlaștină cu mortăciuni de acasă.

Alții au intrat aci, acum pentru întâiaș dată. Demoralizați de câteva nopți petrecute la Poliție și de înghesuiala prin smârcurile îndelungate ale distanței, între gardieni și soldați, au ajuns inconștienți și ridiculi. Ei sunt ca dopurile smulse dela sticla lor, care a conținut șampanie și coniac și trebuiesc potrivite pe sticle de oțet și gaz. Sosesc ca niște fantome, bolnave de o nebunie tăcută. Inșirați ca pe sfoară, grupul lor merge când pitit, când sculat mai sus decât îngăduie statura, și în obscuritatea care-i deformează, ei par schițați cu cărbune, cenușii și mâzgâliți, după iconografia bizantină, pe un părete foarte vechi și fără dimensiuni, de biserică ruinată, fără turle.

Datina cere ca, intrând, procesiunea să se descopere, ca în fața unui altar; neofiții unui cult, care se închină la ceasornic. Nouii sosiți sunt chemați la realitate de vocea injurioasă a «Primului de noapte». Cuvântul, rostit cu dublu *r*, indică puterea șefului gardian. Primul de noapte e un personaj încălțat cu jambiere, fudul de ghetele lui cu nasturi și cu tocuri înalte, subțiri. În veriga lui sună o sută de chei și, ca un simbol, prin verigă

trece biciuşca. Primul de noapte are toată înfăţişarea mândră a unui călăreţ descălicat. Călcâiul lui înaripat joacă mărunţ, solidar cu agerimea pantalonului croit pe reliefuri, şi biciuşca îi bate pulpa, ca o flagelaţie de trufie. În faţa lui stă dimpotrivă, răscăărată, arătarea molâie a unui gardian bălan imberb, cu pleoapele bătrâne, cu gâtul pântecos, cu soldurile dărăpănate, care sugerează în obrocul mâinii ţigara, trecută, pe la spate, din gura sălcie a unui deţinut în gura lui de spân.

Când primul începe să ia «în primire», la lumina unei vâlvătăi imense de şomoioage de grăsimi, prestigiul lui imens se ştirbeşte pe registru. Paginile catastivului sunt scrise cu o caligrafie gătită de mână cu unghii răsfăţate, ale grefierului cu zulufi, indescifrabilă pentru Prim.

Geniul grefierului lucrează iniţialele ca nişte broderii, inventând în text, gulere, picioare şi căciuli de fantezie. Litera *B* în registrul Cancelariei se răsfăţă ca un mitropolit cu două burţi. *M* dansează cu pene de struţ la cap, într'un stol de fluturi, realizaţi din zboruri de puncte. Singura care refuză să se supuiască ingeniozităţilor artistice ale grefierului e li-

tera *O*, ca o gaură și ca un colac — și tot ce poate complica simplitatea covrigului acestei majuscule, e o pulverizare exterioară de molecule de susan, care-i dă înfățișarea bizară de verigă cu păr.

Ca să izbutească lectura numelui lui Gheorghe Trișcă, zis șmecherul, zis Napolion, Primul repetă silabele și le gângăvește, în ilaritatea depărtată a grefierului, din ușa cancelariei, care cu un ifos răzimat ironic, de Adonis, își freacă un cârlig de păr, lăsat pe frunte mai lung. Iar ca să puie cruce numelui strigat, căruia îi răspunde un «zent» de curs secundar, venit cu volubilitate din grupul prizonierilor — Primul duce la gură și înmoaie de mai multe ori, buricul unui creion aplecat pe registru, rămânându-i gura violetă și amară, ca și cum ar fi mâncat unsoare de copite.

Mișcare generală... După ce s'au așezat rândurile și a început strigarea, iată sosind la lumina pâlpâie, dintr'un întuneric de uși zguduite, capul unui amiral, cu trese late de aur. Deloc grăbit, însă energetic în pasu-i artistic, se apropie Directorul, bosumflat și țanțoș. Fascinați de metalul sclipitor al șepcii,

noii sosiți au o viziune despre cum ar fi să se petreacă judecata din urmă, în ceruri închise cu zăvoare și cu apel nominal. Ei trăiesc o repetiție generală de Apocalipsă, străbătuți de-o emoție sfântă, care le dă intuiția că toți au avut dreptate, și Popa de-acasă, și Jandarmul și Subcomisarul și Judecătorul de Instrucție. Prin urmare, din veac, totul e tichuit iar Poliția și Parchetul merg mână în mână cu Infernul și cu Dumnezeu. Și fiecare își zice fără cuvinte și numai în sentiment, stupefiat de acest mare acord universal:

— M'a luat dracul!

Și când gardienii, din spatele frontului de arestați, șoptesc, zărind pe Director și îndreptându-și repede ținuta:

— Vine Țiganul!

Nouii sosiți mestecă reflecția că și îngerii profesează porecla și calomnia.

## DIRECTORUL

Directorul se înfățișează ca un țigan adevărat. La culoarea pielii, care nu dă loc la nici o îndoială, se adaugă expresia, tonul, grimasa de parvenit. Ochii lui refuză să se uite, gura lui refuză să stea sau să se miște normal, nasul lui refuză să primească ideea că ar avea două nări și că suflă cu organele identice de prinprejur. Figura lui, în genere și în detaliu, exprimă o nemulțumire fără motiv și fără scop. Par'că aerul îi pute, îi înțeapă ochii și îi otrăvește limba. Par'că Directorul ar voi și să fie și să nu fie, plictisit că este și desgustat că n'ar mai fi. Persoana lui se pare mai presus de cunoștință, ca într'o filosofie — și carnea lui, înecată de puroaie, ce se vădesc la pleoapele umflate de-o conjunctivită neagră, la colțul vânăt al gurii, la grumazul constelat de buboaie variate, are

sensițiile unei plămădiri superioare, ceva cam între Patriarhul Constantinoplei și Regele Italiei.

Ființa Directorului face ocolul într'adins al curții pe lângă ziduri și apare din fund, între cele două rânduri de deținuți, ca să guste o intrare triumfală de dramaturg. În cor, deținuții strigă:

— Trăiți!... iți...

Unele glasuri au rămas în urmă, pentru că au început să vocifereze, prin surprindere, mai târziu. Urechea Directorului e supărată, ca un auz de șef de orchestră.

Acum Directorul se vede dela cap până la vârful picioarelor, cu trupul scump întreg.

El vine să facă cercetarea.

Directorul își proclamă gulerul lustruit, hainele călcate cu dungă, ghetele de lac, ce-l strâng îngrozitor, inelele gigantice din degetele înmuiate în briliante cu aur.

Cercetarea domnului Director privește «mai ales» două categorii de oameni: recidiviștii și neofitii. Vocea lui mustră deopotrivă, în cuvinte nescrise, evocatoare de Dumnezei, de mamă, de organe anatomice și sexuri, și pe cei care au mai fost și pe cei abia sosiți. Inte-

rogatoriul lui e nemilos, relativ la familie, la rangul ei social, la studii și funcțiuni, cu scopul de a stabili contrastul cu pușcăria și o lecție individuală de morală. Indiferent dacă răspunde sau nu, indiferent de ce răspunde și de felul cum răspunde, noul venit este în sfârșit bătut, în calitate de nou venit, iar recidivistul în calitate de recidivist.

Bătaia consistă într'un ăsortiment de palme ajustate, trimise în figura clientului cu îndoitul efort al brațului și al pieptului ce-l împinge. Intâia palmă este expediată cu o mare putere mecanică, pentru motivul că individul se găsește sosit în închisoare. A doua palmă e puiul viguros al celei dintâi. A treia palmă este dată pentrucă palmuitul s'a ferit. A patra palmă rectifică pe a treia. A cincea palmă este chemată de a patra. A șasea palmă stabilește ritmul și cu douăsprezece palme se obține simetria.

Inelele Directorului au jucat rolul boxului blindat. Vasalul rămâne vânăt, însângerat și strivit. Inchisoarea are în fund o infirmerie.



## UN PREVENIT CONTABIL

Un tânăr zvelt, îmbrăcat corect, chiar cu oarecare lux, într'un costum de mătase cânepie, se afirmă la interogatoriu, contabil într'o Bancă și își arată, în termeni politicoși, mirarea că este arestat. La primirea celei dintâi palme figura lui fină, încadrată de procesiunea lungă a hoților de buzunare, exprimă o stupefacție negrăită. Crezuse că e o eroare. După a doua palmă, dată cu răgazul necesar indicației că nu trebuie să se înșele, el izbucnește în hohotul de plâns al uimirii desnădăjduite și în acest moment cumplit, și ca o supremă chemare de leagăn, sufletul lui, strâns până la pruncie, îngână:

— Mamă!

D-l director dă drumul palmelor următoare. Etica lui e revoltată. Un bărbat în toată firea, incapabil să suporte bătaia, chiamă ca să-l ajute icoana mäsii.

Observația directorului are succes. Hoții îl aprobă cu veselie; ceeace iscă o atmosferă de colegialitate de clasă între convoiul deținuților și funcționari.

Deținuții, în mare parte cu picioarele goale, sunt întinați de noroiul cenușiu al șoselii străbătute. Câte o pâine jumulită de coajă pe drum, iese din câte o subsuoară petecată. Ferfenița pantalonului a ajuns pe un picior gol, la genunchi, iar pe celălalt a rămas la nivelul unei încălțăminti abstracte. Câțiva țărani, netulburați în muta lor gravitate, privesc și ascultă cu un aer de prinți liniștiți, în opinci, scufundați în căciuli.

## F E M E I

Două femei fac un grup osebit în convoiu. Una e urită, cu înfățișarea de brută monstruoasă a tuturor muierilor din închisoare, lipsite de grație, și la care sexul, comparabil cu o rană, cu o gâlcă, cu un sgârci, sau cu un intestin, nu comunică fizicului lor nici o atracție, ochilor nici o scânteie, pasului, mișcărilor, nici o poezie. Burdufuri de hoit prost, saci de vicii și de atrofii, femeile închise, recrutate din slugile hoațe, nu prezintă interes; perversiunea lor aparține întotdeauna cretinismului și niciodată însușirilor de rafinament femenin.

Cealaltă, e o fată de vreo 17 ani, pe jumătate goală în cârpele sfâșiate, în cari este ipotetic îmbrăcată. O privire aproape frumoasă, animată de un accent halucinat, se strecoară printre genele prinse în gălbe-

nușul umed al permanentelor urdori. Gura ei, spintecată ca de briciu, e îngropată deasupra bărbiei. Când surâde cu cochetărie, printre gingiile vinete fără dinți, i se străvede limba, ca un limbric în cuibul bălos. Părul, galben ca polenul, contrastează cu figura murdară, pestriță pe pomete. Ochii ei caută atenția absentă a primului gardian, cu moletierele verzi și tocurile subțiri.

Sculați în sdrențele pieptului, bumbii sânilor dau, într'o duhoare de vechi spălături de vase, impresia virginității trupului ei neastâmpărat și hidos. Răspunsurile-i sunt recitate cu o aiureală zâmbitoare și cu cinismul candid al unei inocențe primitive. E ca un mânz degenerat, care gesticulează artificial și s'a trezit vorbind. Se deduce din povestirea ei, că a servit 5 ani gratis familia numeroasă a unui cârciumar bătrân din Balcani, ca fată 'n casă, ca bucătăreasă, ca spălătoreasă și ca guvernantă, și că în gospodăria stăpânului ei, s'a simțit fericită. Domnișoara cânta la piano «Tosca» și ea o asculta, transportată, cu lingura de supă în brațe. Văzându-i carnea înmugurită, instinctele peninsulare ale bătrânului evoluau libi-

dinoase. Intr'o seară, pe când familia era la cinematograf, ea s'a văzut silită să-l refuze, în vreme ce, gâfîind, patronul îi strecura în palmă darul, scos din tijghea, al unei hârtii de 2 lei. Inșă nobilul orgoliu oriental rănit, s'a răsbunat. Acuzată de furt, copila fu arestată. Intr'un avânt de tinerețe inconștientă, buzele ei arse de mizerie, fac o destăinuire. Deținuta ar fi preferat pe fiul cârciumarului, un tânăr frumos și elegant, cu părul creț de berbec și care scrie poezii.

Directorul o ascultase cu șapca lui de amiral dată pe ceafă, fără să o «plesnească» măcar odată... La o fereastră de sus, luminată, apar culorile unui papagal. Și o voce leneșă, de sirenă, cântă din cadrul ferestrii:

— Mișule, vino la masă...

E doamna directoare, groasă, în capotul de catifea verde cu pieptul galben și cu o creastă roșie de mătase în cap, gravidă de 6 luni. Atenție respectuoasă, vocile tac, atitudinile se 'ndreaptă. Directorul se întoarce transfigurat către fereastra dintre frunze. Sirena s'a ascuns cu o intenție de farsă inocentă și din pervazul ce-o maschează, îngână:

— Cucu!... Mișule!... Cucu!

Și când directorul deschide ușa, ea, de pe scară, împunge cu deștiul și face din întuneric:

— Bum!

## INCARTIERUIREA

Pâlcul întreg și-a luat porțiile de palme, apelul e terminat, nouii sosiți încep să se desmeticească și o comandă îi clatină din loc și-i duce 'n fața porții a doua, a temniții adevărate, o poartă imensă, de lemn gros, încadrată de boltă cu ceasornic. O poartă mai scundă se deschide din poarta mare înlăuntru, ca un fund de cutie, și deținuții intră în negura ei, ca pe gaura cheii. E gangul de sub clopotniță, unde convoiul face al doilea popas, pentru percheziții, gang închis între două porți, poarta pe care convoiul a intrat și poarta încă nedescuiată, prin care deținuții se vor scufunda definitiv în temnița mare.

La o masă cu lampă uriașă și registru așteaptă în coate un alt gardian, a căruia menire este să înscrie conținutul buzunarelor.

Alți gardieni caută buzunarele. Un rând de lanțuri monumentale și de cătușe decorează umbra uriașă a gardianului de serviciu.

Interogatoriul reîncepe. E amuzamentul suprem al celor ce primesc. Și prima întrebare, după un discurs de injurii colective, retușate de înjurătura individuală, așezată sau după cuvântul întrebător sau la mijlocul frazei sau la sfârșit, dacă întrebarea e scurtă, este monoton aceeași:

— Când ai mai fost pe-aici?... Pe tine te cunosc...

Că a mai fost, că n'a mai fost: fiecare nou sosit spune că vine pentru întâia oară și fiecare iese, la percheziție, bătut din nou.

Contabilul bătut de director și-a calculat situația și a luat hotărârea să se acomodeze. El și-a formulat speranța timidă că procedând ca la Bancă, prevenitor și gentil, nu ca față de un client ce-și preschimbă polița, dar de un deputat care intră să-și încaseze un comision, calăii lui se vor simți obligați la o atitudine ceremonioasă. Ceeace-l preocupă evident este să dea acestor psihologi impresia că el nu e un hoț ordinar, că nu seamănă cu nici unul din tovarășii lui de drum,



cu care contrastează panamaua și costumul lui de soie écrue, și că în definitiv el nu e câtuș de puțin vinovat; că o năpastă l-a copleșit pe neașteptate, ajutată de pisma unui director de serviciu, din pricina unei dactilografe.

E dealtfel punctul de vedere, sincer sau prefăcut, dar în deobște sincer, al tuturor deținuților. Nici unul nu-și explică arestarea și deținerea și noțiunile tuturor sunt obscurate, fie din cauze morale congeritale de paralizie a unui sector de sensibilitate, fie din cauza convingerii exacte că dacă ei au furat ceva, alții au furat și fură mai mult, fără să-și piardă libertatea. În mintea lui dezorientată, fiecare hoț citează hoțiile mai mari, autorizate de onoruri și de situații sociale și se mângâie cu concepția că furtul e starea normală vie a Societății. Și faptul că judecătorul îl întreabă numai despre furtul lui, cu excluziunea oricăror altor furturi bine cunoscute de el, pe deținut îl bucură ca o vielenie secretă, cu care se găsește de acord.

Contabilul, voind să degajeze personalitatea lui adevărată, cade în exces bom-

Bancă. Pumnii lui l-au ajuns de repetate ori în fălci cu duritatea silexului colțuros. Inebunit, contabilul se aplică la necesitățile cele mai urgente și se oprește o secundă din cursa ce-l poartă într'un vârtej de picioare și de ghionți, ca să scuipe un albuș sanghinolent. Ochii lui spăimântați caută zadarnic loc de scăpare. El ar voi să zboare, să se arunce în sus, ar voi să facă explozie ca o bombă, pentru ca botul cismelor d-lui gardian să nu-l mai întâlnească ci să treacă prin el ca printr'un fum. Convoiul înșirat la zid, suride. Când cade într'un perete, tovarășii îl aruncă înapoi, ca pe o minge cu picioarele, și contabilul de Bancă, în orice direcție ar nimeri-o și în orice punct s'ar afla, se isbește neapărat de cismele celui ce-l preumblă.

Ședința se încheie cu o formă legală. Contabilul a recunoscut că portmoneul lui conținuse suma de 120 de lei.

Sunt orele 8. Ultima poartă a temniții se deschide și ea, în fața bisericii din mijlocul fostei mănăstiri. Se procedează la «deparazitare». Contabilul ar vrea să zacă la pământ. În două ore ființa lui s'a transformat cu totul

și nu mai are nici amintire. Nu mai știe cum l-a chemat și nu mai știe să plângă. I se pare atât de imposibil tot ce i s'a întâmplat încât începe să creadă că el e altcineva, un bandit bătrân sau un gardian sau o vacă sau un papuc de pâslă. Intre fotoliul de puf din biuroul dela Bancă și cismele gardianului se desfăcuseră secole și civilizații. A mai avut o singură tresărire a omului vechiu, când, jupuindu-l de haine ca să-l îmbăieze, un gardian a dat ordinul:

— La piele!

Mașina de tuns a intrat lacomă cu dinții ei deschiși în părul negru ondulat, succulent de sănătate, și după câteva scârțîiri palma contabilului trecu ca' n vis pe ghiuleaua capului, aspră ca o dășagă umflată de un dovleac. Apoi, un briciu mușcător pustii toată podoaba bărbăției lui. Căzut în leșinul personalității, el nu aude glumele pieilor goale desfătate de dușa caldă și nu simte în aburul întunecos al sălii imense, pătată de plămădeala de foc a unei singure lămpi cu petrol, nici gândacii mâncându-i săpunul uscat pe buric.

*Stăruie*  
*Simion*  
*Pavel*

## STĂRI SUFLETEȘTI

În buzunarul sufletului găurit, contabilul se anevoiește să-și adune mărunțișul pierdut al amintirilor unei zile încheiate. Se apleacă ici după un gologan, dincolo după cinci parale și de cele mai multe ori izbește cu degetele curate francul gelatinos al unui scuipat. Din toate lucrurile, petrecute totuș cu precizie, lipsește, în ora când le rechemă, ca să-și exprime abjectul conținut, din fiecare un fragment — și el le reconstituie pe câte jumătate goale. Intervalul uimirii se taie egal cu câte o linie de viziune plină.

Contabilul avea despre sineș impresia că pe de o parte ar fi fugit în pas gimnastic în interiorul unui pustiu circular îngrădit cu stîngii, iar că pe de altă parte ar fi trecut pe acolo, în acelaș timp, pe dinafară, și că s'ar fi zărit prin zăbrele alergând

vărgat cu dungi: o dungă de realitate lângă o dungă de ficțiune. Toată urzeala imaginilor în cari suferința lui se coase peștrită, îi lasă o senzație de secol lichid și de peisaj încrețit.

Și, par'că, uneori, el ar fi fost și niște cărți rânduite frumos, prăvălite însă într'un mare întuneric cu cadavre. Și par'că tot el ar fi fost și niște șoareci și par'că șoarecii ar fi ciupit din cărți și din paginile ilustrate în culori. O muscă verde, stârnită de miasma besnei, dar sfioasă de întuneric și umezeală, cântă par'că, în sita lucarnei. Și musca tot sufletul lui ar fi fost.

În reconstituirea zilei, gândul contabilului de Bancă elaborează cu o unghie, alene, schițe slabe de gravură, începute și numai-decât aruncate, ca pe niște scoici de talc și spermanțet unșuros, cu speranță și cu desgust. Dar și din speranță și desgust el simte tot numai o fracțiune sau numai indicația exterioară fugitivă a unui sentiment, încercat într'un viitor care ar fi trecut, întors câteodată pe jumătate înapoi. Sensibilitatea lui se găsește alterată ca exactitatea vizuală a unui om înecat într'un fluviu limpede de mare capitală și numai pe trei sferturi mort.

De dedesubtul undei, ochii aceleia citesc într'un turn cu orologiu, ceasurile de jos în sus...

— De ce a fost el arestat? De ce a fost închis? Pentru ce a fost bătut?

Contabilul se complace în verificări tulburi și înțelesul lui mat se ațintește stăruitor în câte o problemă care degradează insul:

— Cine l-a bătut întâi? Directorul sau gardianul? Și de ce a fost bătut atâta timp și atât de tare?

Pentru că a isbutit să-l bată și să-i slujească mândria, lașitatea lui fizică împrumută acestor doi magistrați noi o autoritate, de care totodată bravura lui se răsvărește.

— Arestat... Bătut... Director... Gardian...

Definiții: Ce-i un Director?.. Ce-i un Gardian?...

Silabisiri: Gar-di-an...

Apoi rostirea sunetelor izolate: A... i... a... i... e... o...

Nimic nu mai are nici un sens!... Inșă cuvântul «bătut», întipărit pe toate organele lui cu deamănuntul, ivește o jale nemaipo-

menită. Ca numele unui decedat de curând, în familie, seara, când ruđele se regăsesc la cină singure și nu s'au deprins încă pe cine să-l mai servească cel dintâiu.

— Nu se poate! Nu se poate! Nu se poate!

Răcnind, contabilul sare de jos în picioare, din mocirla lui de săpun, gesticulează o apărare violentă și pornește prin aburul înecăcios al sălii de baie, la o luptă imaginară și târzie, atlet de piatră albă pe o streășină de templu.

Puterea lui se desinează integrală, ageră și covârșitoare, pe un trup de mineral elastic. Dedesubtul mușchiului închis ca un brîu viu peste pântec, ea se strânge bărbătește într'un ciorchin abrupt. Ura i se deslănțuie însă, ca un mizer cataclism. El se învierșunează că a răbdat pedeapsa bătăii fără să lovească. Acum, el ar fi în stare a rostogoli zimbrii cu pumnul, izbiți între coarne. Slobod de legile sociale transpuse în costum; betelia și cusătura mijlocie a nădragilor: ca să împiedice avântul; subsuorile jiletcii și ale vestonului: ca să reție ridicarea profetică a brațelor; mănușile: ca să comprime mâinile și să le ducă legate; gulerul: jug pe

grumaz; încălțăminte: ca să strice mânia și să armonizeze pașul celui ce purcede drept; pălăria: graniță obștească a frunții; trupul contabilului, de o frumuseță cruntă, se regăsește în instinctele adevărate, poruncite din adânc, din pământ...

Un sfârșit de zi, de altă zi, irizează și începe să-l preocupe, fără motiv și consecință... Gândurile lui se strecoară unele într'alte, contradictoriu, se compun în desordine absurdă, ca și cum i-ar fi cântate, din patru, cinci apartamente deodată, cu ferestrele deschise peste o grădină uscată, melodiile deosebite ale căsniciilor de prin etaje, cu flaut, celo, armonium și vioară...

Din geamul unui vagon, cu care se vede călătorind, ochii lui urmăresc în apusul de aramă bălțată, zborul aplecat al unui corb singuratic, întârziat în luminișul crepuscular. Din când în când, pasărea se împleticește din linia lui oblică pe orizont. Corbul trecuse pe deasupra trenului, demon de catifea, vast în uniformă neagră. Alunecase peste uscăturile cenușii ale toamnei. Se depărtase. Și deodată corbul șchioapătă pe câte o aripă.



De mai sus de el, dintr'un zbor paralel cu al lui, scoboară scurt, la timpuri, ca o săgeată vie, o pasăre mai mică. Lovește corbul cu ciocul în cap și pleacă. Și se întoarce iarăș ciocnindu-l. Și se depărtează iarăș. Clătinat din masiva lui stabilitate, până în marginea zării, corbul va trebui să cadă ucis. Ceeace-l zguduie pe amintitor, în această necunoscută mare tragedie vespérală dintre două nevinovații, una lentă și docilă și alta agresivă și agilă, este debilitatea lăuntrică a uriașului corb, jucărie neputincioasă a unui puiu de uliu asasin, resemnarea la fatalitatea că trebuie prăvălit din cerurile înalte și devorat de un gândac.

— Inchideți geamul că se face frig!

E ordinul șovăitor al unui pasager din compartiment, cu gâlcile în bandaje și care depune uneori, cuprinsul unei guri cuvicioase, în cleiul vânat al unei batiste cu monogram.

— Nu te-ai mai îmbrăcat, mă?

E apostrofa gardianului dela baie.

Un moment ridicată, ființa morală a contabilului de Bancă se desumflă ca o spumă, cade ca o minge pe un acoperiș povârnit,

trece în scursori prin întunericul jghiabului și al burlanului de ploaie.

Teroarea execuției, la comandă răstită, îl ia în stăpânire.

Cămașa, pantalonul, ciorapii și ghetele sunt reintegrate pe om. Cu pardesiul de culoarea halvanei, cu cravata și bretelele pe umăr și braț, el intră în convoiul, condus prin închisoare de o feștilă cu fumăraie, aprinsă în vârful răsucit al unei sârme. Lampagiul oficial poartă costumul cu tichie, desinat cu vărgi, al închisorii. E un fost șofer, vinovat de moartea unui avocat sfărîmat în botul mașinii. El străbate cu procesiunea lui nocturnă curțile vinete, coridoarele expresioniste și arcadele pitite, ca preotul unui rit grotesc. Mâna lui dreaptă înalță feștila iar stînga duce căldărușa cu petrol, în care, cu bumbacul în jos, așteaptă feștilele de rezervă. Lampagiul botează cu funingini toată închisoarea și participă, ca factor administrativ asimilat, la predarea dormitoarelor și a celulelor pe rând, și, în drumul lui către dormitoare, convoiul nouilor sosiți, legănați de focul intermitent al feștilor, pare că scoboară în infern.

## STREAJA DE NOAPTE

Doi gardieni, reprezentând Guvernul și puterile civile, dau în seama puterii militare, înfățișată printr'un sergent și opt ostași cu baioneta la armă, paza de noapte a pușcării.

Se face apelul nominal al unui dormitor. Numele lui Ion Căță este citit pe registru, cu toate poreclele lui boierești, zis Ciocoiul, zis Alfons, zis Marghiloman. Arestații primesc apelul smirna, în atitudine, rânduți în dreptul paturilor ce le-au fost destinate, și, în iluzia unei simpatii fără consecinți din partea Armatei, ei se silesc să maimuțarească poziția «drepti» la perfecțiune.

Ion Căță, zis Marghiloman, nu cuprinde în sumarul lui fizic și oratoric nimic din câte ar putea să amintească figura provocătoare a ilustrului bărbat de curse. Pe ju-

mătate despuiat și subțiat până la cartilaje, descompus și sperios, el învăluie alaiul forțelor executive într'o contemplare abstractă de apostol jigărit. Vina lui Ion Căță, zis Alfons, e țigănească: furt de izmene, de pe frînghie. Detaliu umilitor, Căță a fost prins înainte de a fi putut fugi cu albiturile furate, muierile au închis poarta și au tăbărit pe Alfons cu zece reteveie.

— De ce îți zice așa, mă băiete? întreabă sergentul.

— Imi mai hlichle hli Chlirhliac, răspunde Căță cu naivitate.

— Ii mai zice și Chiriac, traduce un deținut, familiarizat cu limbajul exotic al lui Marghiloman.

Sergentul bagă de seamă că «Marghiloman» pătimește de o gravă insuficiență a pronunțării și de o infirmitate dublă. Limba lui răscoaptă, lipită 'n fund, gelatinează cuvintele și le beșică, iar buzele, automatizate de ritmul repetirii, întorc silaba de câte două ori.

## A G H I U Ț Ă

«Aghiută» reapare pentru a patrusprezecea oară într'un dormitor. Procurorul nu a putut tămădui labele acestui geniu monstruos, de nevroza lor naturală. Aghiută profesează specialitatea de «scorțar», care consistă întru a îndemna buzunarele să-și verse fulgerător conținutul în profitul lui, fără ca proprietarul, transportat de admirație în fața câte unui monument din Capitală, să prindă de veste. Aghiută operează în toate punctele unde cultura și conștiința națională s'au aliat într'un monument, la Ateneu, la Teatrul Național, la Cercul Militar și cele mai multe șanse i le-a oferit până azi Mihai Viteazul, pentru memoria căruia profesează un respect deosebit.

Mutră de 60 de ani, pe un trup de 15, Aghiută leagăna pe niște umeri slăbănogi un

craniu de gigant, prins de un gâtlej ca un belciug. El se înfățișează ca un ciocan cu coada ruptă din mijloc, ca un șurub cu piulița prinsă în ghevint sau ca un balon umflat, de orificiul căruia spânzură un vierme. Pare zbârcit într'un borcan cu spirt și îmbătrânit la vârsta de avorton. Gura, fără buze, ca un plic, nu știe să grăiască. Râsul ei e ca o linie decorativă scămoasă pe o spinare de păianjen. Privirea fugară chiorș e maladivă de prea multa lumină a masalalei și pleoapele sânt strânse ca niște cheotori. Dela nasul umed, atrofiat, ocolindu-i bărbia cocoloșită, obrajii spânzură putrezi pe două linii duse adânc, curbate pe bot. Buza de sub nări e mare cât fruntea și fruntea, păroasă până'n sprâncene, e-a unui cap de pisică.

Aghiută, cel mai idiot dintre hoți, este cel mai dibaci. Ca să petreacă la exercițiul abilităților lui excepționale, boerii îl desfid să le fure lucrurile din buzunare și Aghiută li le fură întotdeauna, fără greș. Buricele degetelor lui se lipesc de obiecte ca lâna de scaeți, mâinile lui le imprimă o nerăbdare, le hipnotizează cu o ameteală magnetică uimitoare: ceasornicele, inelele, acele de cravată, porto-

felele doresc instantaneu să treacă în posesiunea irezistibilă a lui Aghiută.

În timpul nopții, Aghiută execută dorințele ceașului din dormitor, jefuind pe noii sosiți, culcați îmbrăcați și adormiți. Ceașul, ales de Direcție dintre hoții, remarcabili prin puterea pumnului, dintre aceia care strivesc un cap sau dogesc un piept sau înfundă câteva coaste dintr'o singură lovitură, reprezintă noaptea într'un dormitor ordinea și disciplina, aplicate pe loc. Descântate de Aghiută, încălțămintele părăsesc picioarele dulce și hoțul, în luptă cu victima lui adormită, se acomodează elastic, ca un șarpe mut, cu mișcările și zvârcolirile ei. Când cel adormit dă semne că ar putea să se trezească, ceașul suflă 'n lampă, lărgind jefuitorului sfera de acțiune. La nevoie, el dă pe tăcute o mână de ajutor, strângând victima de boașe. Sufocat de durere, prizonierul leșină cu un suspin confundat cu visul.

Alte ori, o luptă adevărată se încinge pe întuneric, o luptă în care noul sosit, stupefiat de un atac neînțeles, atribuit diavolului din Sf. Scriptură, nu se apără și nu lovește, ci numai își schimbă atitudinile și așteaptă des-

fășurarea crizei, înspăimântat. Descălțarea și desbrăcarea lui sunt atunci violente și radicale. La reaprinderea lămpii, jefuitorul începe să se desmeticească și să priceapă un adevăr, pe care nu va îndrăzni niciodată, înainte de punerea lui în libertate, să-l formuleze — și atunci numai pe tăcute.

Un sistem ingenios de-a fura pantalonii unui «fraier» e acela al «întoarcerii cu acul». El permite desbrăcarea unui tovarăș adormit, la lumină, și jocul acului și al adormitului, purtat în toate direcțiile de vârful ce-l înțepă cu destoinicie, este egal cu o voluptate. Hoțul, așezat pe marginea patului, vizează punctul ascuns, înțepând ușure în punctul opus. Adormitul se desface odată și revine la o poziție anterioară. O nouă împunsătură, dozată, corectează poziția. Experimentând sensivitatea subiectului, acul învață împunsătura eficace și la fiecă înțepătură, corespunde deșertarea unui buzunar, descheirea unui nasture sau ieșirea unei părți a cracului din pantalon, de pe individ.

Câteodată, contactul electric al acului, mâinile calde și febrile ale operatorului și fanteziile somnului, vizitat de imagini, au putut



să determine beția simțurilor și să le înșele, punând o piedică de zăvor la desbrăcarea unui ins... Alte ori, gemete guturale și mângâieri, în fraza cărora se strecura numele diminutiv al unei femei rugate, cuprinsă goală în absorbirea fierbinte a demenții sensuale, se însumau într'un final tumultuos de convulsii și într'o agonie zbatută...

Pipăitul lui Aghiuță știa să exploateze cu rafinement și situațiile speciale.

## L A C Ă T E

După apelul din dormitor, autoritățile trec în dormitoarele următoare. Ușa cu povara ei de fierării este trântită adânc: ineluctabilă clipă a emoției cotidiene. Prizonierii și-au dat seama că sânt cu adevărat despărțiți de lumea întreagă și în puterea exclusivă a necunoscutului întreg. Câteva zăvoare mari sânt bătute deacurmezișul ușilor, pe dinafară, cu ciocanul. Zăvoarele refuză, broaștele murmură, cheile scrâșnesc, lacătele mușcă — injuriile și blestemele fierului în serviciul silit al dreptății.

Pe drumul de scânduri al coridoarelor înghetate, alaiul se depărtează și până la ziuă nu se vor mai auzi din dormitoarele moarte, dealungul lui, decât pasul măsurat al sentinelei, schimbul gărzilor și rondul...

Iarna, se întovărășește însă jalea pe mii de

flaute metalice de orgi ale vântului, cu pustietatea infinită a tăcerii. Inchisoarea este năvălită de miile de arătări născocite ale spaimei, în joc și zburdălnicie cu inima prizonierului. Sute de viori funebre cântă triumfale la o fierăstruie puternic blindată, din fundul dormitorului, lângă tavan, din care cad mărgelile de umezeală. Prin geamul de sus, se uită înlăuntru satanii mărunței, improvizați din resorturi și sticlă și care spionează cu ochii cât pumnul luminișul vânat al încăperii. Urechile lor ciulite, păroase, ascultă chiar gândurile hoților încremenți în frig. Unghia de curcă a câte unuia zgârie ghiața din geam. Altul lovește geamul cu pumnul și fuge...

Ca să se încălzească fără combustibilul costisitor al închisorii, mai mulți hoți s'au asociat să tremure laolaltă, pe așternutul de lemn, înghețat ca o lespede mormântală. Ei aud alergările în cete ale miilor de pitici urâți și cafenii, pe acoperișul alunecos, unde se dau pe ghiață și în tobogan, în hohote, în aplauze și în urale, tocmai din vârful turelor cu cruci, până'n spital și cimitir.

Dar instrumentele de alint, preferate ale iernii, sânt tobele mari. Impărăția nopții

împresoară toată închisoarea cu timpane, ca să tortureze cu perversitate moralul oamenilor din pușcării. Și între tobele cât niște tancuri se intercalează giganticele tipsii, chiuie ocarina, purtată cu carul cu boi și plânsul fără nădejde al piculinii. Iar prin simfonia tuturor orchestrelor, adunate laolaltă și în deslănțuire universală, se aude geamătul ca de moarte, pulverizat de uragane al sentinelelor din turnuri, care-și răspund, din turn în turn, pe zidurile exterioare, că supraviețuiesc. Un oftat se 'mprăștie uneori pe coridoare: sufletul canonit al sentinelelor din interior, răzbite de îngheț.

— Că rău m'ai blestemat măicuță, Dumnezeu să te ierte!...

Iordan G. Ștefan

## VARIETAȚI

Din punctul de vedere superior, al Justiției, dormitoarele sânt încălzite, fiecare dormitor având dreptul la câte opt bucăți de lemne pe zi, distribuite de către d-l Econom. D-l Econom oprește însă câte trei bucăți de fiecare dormitor. D-l Prim-de-noapte ia câte două, d-lui Prim-de-zi i se rezervă un lemn iar altul este păstrat pentru a economisi. Lemnul cu noduri este destinat dormitorului, ca să încălzească aproximativ 30-40 deținuți. Acest al optulea lemn rămâne de obicei întreg, carbonizat la vârf. Înainte de a se fi crăpat de ziuă, hoțul cel mai abil l-a scos fumegând din sobă, l-a stins în urină și l-a dosit, intercalându-l sub curea, pe corp, la piele. Neprevăzuta marfă este negociată, între biserică și spital. Acolo își fac plimbarea matinală, pe un trotuar de cărămizi, «boerii»:

escrocii de marcă și deținuții politici. Prețul unei bucăți de lemn, cumpărată de la «camarazi» este un leu, mai ieftin cu vreo 25 la sută decât la gardieni, care procură combustibil suficient pentru încălzirea dormitoarelor boerești.

Hoțul care a vândut un leu bucata de lemn, este un gospodar prevăzător, căci, seara, în dormitor, el are nevoie de 25 de bani, o taxă de hotel, plătită ceaușului la orele 4 după amiază. Ca să devie simpatic și tolerat în toată ierarhia locală, hoțul de rând trebuie să păstreze relații normale cu ceaușul, receptorul intim și consilierul tehnic și administrativ din timpul nopții. Cu ceaușul, reprezentantul cel mai deaproape și mai vizibil al autorității, nu se glumește. Pasagerul care nu a făcut «rost» de 25 de bani pe zi, intră pieziș în dormitor, cu o privire învăluitoare pentru ceaușul lui. El va petrece o noapte excepțională. Ceaușul se va ocupa de dânsul atent și continuu, atingându-l cu mâna lui groasă și grea și bine hrănită.

De câteva ori pe ceas, pasagerul neplătit va primi câte o «gutuie». Gutuia consistă în a sfredeli craniul cuiva, învârtindu-i bărbie-

rește pe pielea capului, unghia mare strânsă a pumnului drept. Consecință, un simplu cucui de fiecare gutuie, sau o gutuie completă. După 25-30 de gutui, distribuite pe suprafața osoasă, primitorul își simte capul de zece ori mai voluminos și gingaș la pipăit, ca o friptură de rață.

Gutuia se servește cu două garnituri; căutarea părtașului sau frecarea tâmplelor în răs păr; cu deosebire că răs părul părtașului, operat cu tărie în gaura cefii, în punctul unde anatomia indică vecinătatea creierului mic, pe regiunea părului mărunț, are un efect mai accentuat. La tâmple, este ca și cum ai fi fost frecat odată cu glaspapir, pe când la ceafă ai senzația că lucrează o pilă cu dinții mari, un rașpel sau un polizor.

Bobârnacul în tidvă, în pielea gâtului sau nas, e inocent, cu condiția să nu te ferești prea mult, ca să nu cadă bobârnacul, din întâmplare, pe globul ochiului, pe care-l roșește și-l umflă. Sucirea sgârçiuului urechii e mai dureroasă, comparabilă, în serie, cu strângerea primei falange a unui deget pe articulația lui, în interiorul palmii. Efectul acestui ultim act este în deobște un răcnet, precedat

de o convulsione, ca la vulpile prinse cu laba într'o gingie de fier.

Sucirea urechii, a vârfului urechii, se aseamănă cu arta japoneză: este delicată. După o pipăire catifelată a conturului superior, încovoi zgârciul puțin, cum ai îndoi o petală de roză, și, strângându-l, îi dai drumul. Mai violentă și rezolvată câteodată cu sânge la rădăcina dintelui și a măselei, este figura pumnului proiectat în lățime, de jos în sus, pe sub bărbie. Această varietate a formelor cu care-și tratează pasagerul gratuit intervine numai de câteva ori în timpul unei nopți și anume numai atunci când, scufundat în reflecții și rușinat cu anticipație de asprele muștrări ale Primului-de-zi, că nu a știut să-și facă toată datoria, ceaușul se scoală brusc din pat și înaintează...

Căci nici ceaușul nu-i de capul lui. Și el se înlanțuiește în angrenajul social, atârând de câteva roți dințate, cu care evoluează armonie. Ca să meriți postul de ceauș, cată să dovedești. D-l Prim, când te distinge, îți pune în mod fracționat condițiile, pe care le-a consimțit și el, integral, primind un post de răspundere dela autoritatea unuia mai



mare ca el, care la rândul lui a fost numit cu o însărcinare. Căci dacă decretele și hârtiile au un conținut general, ceremonia verbală însoțitoare a numirii, comportă confidențiale precizii imperative. Așa că, în ultima analiză, hoțul, pe care-l închide societatea ca să-l izoleze, face încă parte din armonia universală, întrucât în dormitorul lui, el rămâne un factor activ, o celulă utilă registrului de Dare și Avere. La fardul vândut cu câteva sute de lei cutia, pentru uzul parfumat al unei cântărețe europene, în trecere prin București, poate că au contribuit prin osmoză și insinuare atomică, și cei «25 de bani pe noapte» ai lui Cătă, zis Ciocoiul, zis Alfons, zis Marghiloman : utilitatea obștească a unui număr de 800 deținuți pe zi, câți ospitalizează singura temniță a fostei mânăstiri Văcăreștii.

Dela dormitoare, o administrație bine organizată ar putea înscri în bugetul ei, a 25 bani de cap, zilnic lei... 200.

Din 7 lei pe zi cât are un deținut bugetar, societatea ar putea realiza circa, a 4 lei de cap... 3200 lei.

Dela gaz, fân, materiale, pături, îmbră-

cămintе, etc., s'ar mai putea dobândi pe zi cam... 1000 lei.

Un total de lei 4500 aproximativ pe zi, este susceptibil să puie în circulație pentru mângâierea suferințelor fine, un milion și jumătate de lei anual, dela o singură închisoare.

Personalul închisorilor fiind însă dezinteresat la extrem, aceste sume se pierd fără folos pentru nimeni. Și personalul, la dezinteres adaogă cumpătul, sobrietatea. Dacă uneori unul din șefii sublimei instituții a penitenciarelor, cheltuiesc cu mult peste salariu, și realizează proprietăți, aceasta se datorește, fără pic de îndoială, rezervelor personale, averilor părintești, resurselor familiei, în care născându-se câte un element cu vocație specială pentru diriguirea duhovnicească a clasei hoților de rând, este lăsat ca un pictor, ca un literat, ca un muzicant boem, să-și urmeze chemarea de mizerie pe socoteala bătrânilor.

## V O C A Ț I I

Dregătoria supremă a închisorilor e apagiul unui pasionat de carieră, care poartă titlul modest de Director General al Inchisorilor. De obicei se aleg la acest post de frunte vocațiile irezistibile, care pe tărâmul lor echivalează cu Socrate sau cu Corneille. Cineva se naște Director General de Inchisori după cum altcineva s'a născut Crispi sau Mozart: e un temperament, o predestinare din eternitate, un misticism.

Trebuie să fie în țară câteva sute de închisori mărunte și câteva zeci de pușcării calificate. Intr'un ocol de ziduri grele, păzite de armată, trăiește o lume supusă unui regulament și stăpânită cu toate puterile executive reunite, acordate de Stat. Cetățean mai docil prin definițiune, nu poate să fie ca deținutul, cetățean al unei republici închisă cu lanțuri.

Peste aceste numeroase roiuri republicane împărătește exclusiv, nedisputat și fix, un singur personaj: Directorul General, părintele, episcopul, mitropolitul, tatăl acestui regat. Subdirectorul, Directorul contabilității sânt numai Fiii și Sfinții Duh, contrași în tripla și totuș unica și nedespărțita lui supremă individualitate. El e Alfa și tot el Omega. Guvernele au câte un control oarecare: parlamentul și presa; Directorul General al Inchisorilor reprezintă în persoana lui multifrontală, și activitatea și controlul. El e de sine stătător și incomensurabil, mai mare decât Armata, mai tare ca Legea, mai autonom ca Universitatea, dincolo de Academie, de Barou, dincolo de Bine și Rău, solitar și omnipotent în univers. Atâta putere în mâna fină și parfumată a unui singur ins e ceva admirabil, un rezultat miraculos al acestui echilibru divin de Stat, care știe să asocieze contrariile și să separe identitățile, după capriciile totuș logice ale biologiei.

Porunca integrală, cu realizarea ei deplină în acțiunea altuia, s'a risipit, ca așezământ, s'a pierdut din toate celelalte organizații sociale. În împărăția morților legale, adică a

Direcției generale, porunca e tot atât de neștirbită ca în epoca lui Carol Magnul și a Genezei. Este cu neputință să se spună: nu.

Tronul împărăției osândiților este ocupat actualmente de fizicul svelt și copilandru al unui Director General, căruia i s'a dat în poreclă, un nume de fată 'n casă. Mersul lui de copilă se divide în pas de dans, pe niște picioare mici și febrile, de turturea. Inclinarea capului, strecurarea ochilor lui, lungi ca migdala crăpată, gurița lui înfiorată, șoldurile lui de englezoaică, părul lung, zulfat și retezat deasupra gulerului pur, cravata lui grațioasă, mișcările lui în *M* și *W* sânt însușirile tipului la garçonne. Subt plastronul cămeșii par'că se descifrează țâțele noi ale unei fete slabe de pensionat și cele trei linii centrale, ale pantalonului, încrucișate pe un pântec plat, par lipite pe sexul neted al unei studente adolescente.

Când vorbește, grumazul acestui efeb cu părul alburiu, are cochetăria oftatului posesiunii, buzele lui se întrețin cu vârful limbii, roză ca la cățeii albi, într'un joc sensual, și corpul lui întreg undează ca draperiile unei cadâne.

Mintea sprintenă din căpșorul gentilului autocrat, e însă perfidă și dușmănoasă. Ea urzește zilnic o formulă de neliniște și de ură. Directorul închisorii, primitiv, brutal și înfumurat, îl simte încolăcindu-i-se pe brațe și pe înghițitoare și însomnorându-l cu ochi de șarpe, ațintiți în ochii lui cu ulcioare și caș. Superiorul ține să-l doboare, subalternul rezistă. De patru ori a fost să-l arunce departe, surghiunit între stanele de sare ale unei ocne și de patru ori atacul a dat greș. Vexat și ațâțat, Directorul general îi dă ocol, ca o mătă unei colivii cu pitpalac. Laba lui catifelată a fost rănită la un asalt, dar știe ea că victima, până în cele din urmă, îi aparține.

Un protector puternic sê interpune între ei: «nașul care m'a cununat». Ocupând o înaltă magistratură, acest personaj poate vorbi deadreptul cu primul-ministru și cu ministrul de resort. Pentru că presa pomenește de câtva timp numele magistratului, în legătură cu o eventuală criză de guvern, subalternul așteaptă acest eveniment ca să scoată, după expresia lui pitorescă, ... niște coarne! Și Directorul general ezită. În ziua în care și-a dat seama că magistratul ostenit de spe-

ranțe și-a suprimat dorințele de candidat, Directorul general n'a mai făcut decât o săritură și victima s'a prăvălit, schițând în cădere fulgerul diamantelor mari din inele. Cu soția lui gravidă, subalternul s'a transportat în munții de sare, ca să-și primească fătul între asasini și atentatorii la pudoarea propriilor lor nevârstnice copile.

Directorul general explică uneori deținuților politici secretul solitudinii, purtată de înaltul magistrat directorului de închisoare, căruia i-ar fi dat în căsătorie o tânără croitoreasă, destinată în casa magistratului să îmbrace pe Doamna și să coasă în taină nasturii Domnului. Un titlu atât de imens hrănea în inima «Țiganului» pasiunea desordonată și absurdă de-a parveni, din fost gardian de închisoare, la treapta cea mai de sus a specialității.

O secundă, într'o seară, visul era să fie o realitate. Magistratul fusese chemat la Palat: o ediție specială a suspendat respirația lumii judiciare și a închisorii. Directorul, instalat la telefon, aștepta comprimat între incertitudine și siguranță. Vârful cel mai înalt al ambițiunii ametea massivul. Inchiisoarea, cu

urechea lipită la zăbrele, aștepta și ea, căci triumfătorul ar fi parcurs-o răcnindu-și izbânda și dând ordin ca porțiile de ciorbă să fie a doua zi mai mici.

El a rămas în gura telefonului până la ziuă, fără să primească nimic. O altă secundă l-a dat peste cap. Căci magistratul a părăsit țara brusc, ducându-se la Paris.

— Sânt foarte supărat, se spovedea la ora prânzului, Directorul: nu mai fac politică niciodată...

El era sigur că fusese și bărbat politic.



## VISUL UNUI DEȚINUT

Pe nopțile de urale, de gemete și ecouri, în care temnița fluieră ca o țiteră vastă, hoții, neliniștiți ca niște lunatici, sânt posedați de o singură idee: evadarea, visul secret al fiecărui deținut. Hoțul se visează insinuând o pilă în gratii și măcinându-le ritmic, în muzica vântului dela ferestre. Sau rupe ușa prin apăsarea lentă și stăruitoare a spinărilor din dormitor. Pe urmă sare zidul, încolțit de sentinele. Focurile sunt stinse de zăpadă în țevi și gloanțele sânt rupte din gura puștii de vijelie și vifor. El se va piti în șanțuri, se va strecura în cimitir și printre morți, va intra în oraș. Toate primejdiile fugii devin bucuriile sacre ale libertății, pe care oamenii liberi nu le cunosc. Intr'o cârciumă murdară cântă o armonică și joacă trei muncitori fericiți... Să te plimbi pe stradă, să nu te oprească nimeni,

cât vrei, toată noaptea, toată ziua. Să stai în drum și să zici: aci e biserica Sf. Spiridon, acolo e Mitropolia, acolo Poșta, Casa de Depuneri. Ce frumoasă vitrină! A cui o fi trăsură asta cu doi armăsari! Să câștigi o pâine pe zi și să te bucuri că o alegi din brutărie! Să nu te ispitească prisosul nimănuia, să nu râvnești la nimic, dar să te găsești slobod, stăpân pe viața ta, culcat de bună-voie, sculat de bună-voie, fără clopot și fără apel nominal.

Hoțul se gândește cât are de alergat într'un suflet pân'acasă. Câinele are să-l recunoască și-i va linge mâinile cu care a furat și care i-au fost legate. Are să bată în geam, întâi foarte încet și se va furișa în casă între ai lui, hoți ca și el sau oameni de ispravă.

În timpul verii, condamnații la osândă lungă își fac de lucru, grădinărend împrejurul celor două pietre albe, mutilate de o spoială cu var, resturi de morminte domnești. O tradiție foarte veche povestește auzului aplecat și îmbătat al deținuților, că o cale subterană răspunde în București, într'un mal de râu, pe dedesubtul unui mormânt din curtea închisorii, acoperit cu pământ. Pe-acolo veneau pe timpuri boerii păroși, în mânăstire, cu ibov-

nicile lor și se ascundeau la egumeni, ca să petreacă neștiuți. Când se va descoperi subterana, toți deținuții vor putea să plece...

Deținutul nu-și împărtășește adevăratele lui gânduri, decât la privată, prietenului sigur și tovarășul lui, ce-l atinge cu cotul, așezat lângă el, cu nădragii lăsați pe călcâie. În acest moment desgustător, de latrină comună, sufletul lor cel mai curat și concepțiile sincerității, imaginația și pasiunea se unesc ca într'o operă de artă și dau acțului lor vulgar un fel de măreție. În dormitoare, la muncă, pretutindeni, cuvintele deținuților subînțelese și rezervate, se tem de «caiafă», un agent deghizat, care face meseria de-a consimți să stea în temniță pentru salariu, sau un deținut curtenitor față de autoritățile de penitenciar. Acesta dispare pe zi câte o jumătate de ceas în cancelarie, unde dă raportul amănunțit și indică spiritului de observație al Direcțiunii, proiectele de evadare.

Osândiții pe viață, au părăsit orice speranță de fugă, burghezie resemnată a pușcăriei; totuș, ei așteaptă o punere în libertate neprevăzută, înainte de moarte. Zilele

de Paști și de 10 Maiu pot să le aducă o grație anul viitor. Intr'o ladă, ei și-au pregătit un rând de haine noi, pentru ieșire, o păreche frumoasă de ghete, o cravată verde sau violetă, o pălărie neagră și, ca să-și ofere treptat o bucurie în vederea liberării, ei își lustruiesc încălțămintele din cufăr, alintându-le ca pe niște pisici și ca pe niște persoane scumpe.

Când o intenție de evadare i-a fost semnalată, administrația temniței este apucată de febrilități solemne și grave. Autorul proiectului de evadare, e scos din dormitor și vine fierarul care-i pune la glesne și la mâini cătușe, apoi vinovatul e băgat «la gherlă».

Niciun deținut neprivilégiat de protecția corupătoare a Direcțiunei, nu a denunțat niciodată planul unei evadări. Când își dau seama că s'au învoit câțiva să o încerce, deținuții adorm adânc, cu inocență, lăsând activii să opereze. Dacă în vălmășag, vor putea și ei să se strecoare, o vor face bucuroși. Niciodată ancheta unei încercări de evadare nu a izbutit să scoată din gura unui martor o dovadă.

Reverii absurde se leagă de posibilitatea

unei fugi peste ziduri. La condamnații pe viață, ideia fugii e un extract mixt al zborului cocorilor care se înalță, al zbuciumului taurului legat, al ferocității mistrețului și al faptei asasinului. În drumul lui după aer slobod și lumină nezăbreliată, evadatul ucide tot ce i se împotrivesc.

Deținuții povestesc evadări celebre care n'au avut loc, mulțumindu-se să-și hrănească speranțele cu o literatură orală, în care pulsează idealul lor cel mai adevărat, succesiv în toate generațiile pușcăriei.

## GHERLA

De regulă, nici o evadare nu isbutește. Tentativele plătite cu gherla sânt mai mult de ordinul speculației intelectuale și sancționează precugetarea.

Gherla e supliciul corecțional local. O cameră strâmtă fără pat, fără ferestre. Vinovatul, în lanțuri, e îmbrâncit înlăuntru, și se prăvălește pe pardoseala de piatră, lângă un urcior cu apă veche. El va rămâne nemișcat atâtea zile câte a hotărît vocea răstită și jupuitoare a domnului Director și nu va primi nimic «din afară». Pe vremuri, gherla se înăsprea cu tortura înțepenirii în butuc. Fluierile picioarelor erau încuiate între două grinzi găurite, și pedepsitul zăcea cu spinarea pe piatră, ca un om înecat cu călcâile ridicate, prinse'n răchiți. Viețuitoarele nocturne ale clădirilor bătrâne, urechelnița fugace și febrilă,

pe sute de fire monstruoase; gângăniile negre împleticite în articulații greoaie; jigania lustruită; făptura cenușie cu pântecul alb a gândacului de umezeală; broasca oloagă, cuibărită în piatră; melcul imberb; ploșnița cu târțița ardeiată de-o putoare grasă; păduchele unsuros; burlescul purice și toată natura drăcească, făcută pentru oameni, luau contact, prin mustața tactilă, prin bube sau ventuze, prin bale și zeamă, cu vinovatul de gherlă. Șoarecii cu ochii de gămălie i se suiau cercetători pe obraji iar șobolanul libidinos, cu coada bolnavă, își apropia nasul de ființa străină.

La gherlă, hârdăul care întreține în dormitoare permanența gustului de latrină, lipsește. Când sfincterul obosește de încordare și bășica stă să plesnească sub strânsura maximă a voinții, pedepsitul erupse în celula lui cu o explozie generală de fecale. Cerul care-și hrănește pasările și le îmbracă, trimite jivinilor din crăpături și găuri anemicul lui aliment.

Din când în când, gherla e vizitată furiș, prin crăpătura ușii, de interogatoriul Directorului sau al unui delegat, însărcinat să

deslege o problemă și să curme un mister. Pedepsitul nu mai are nimic de spus, ca să-și scurteze timpul de tortură. Ușa se închide. Cancelaria s'a fortificat în considerentul că pedeapsa desleagă limba, ca să țâșnească din mizerie și degradare adevărul și lumina. Tăcerea prizonierului îi jignește orgoliul ca o încăpățănare: lupta prestigiului cu cerbicia celui pedepsit e dusă până la capăt.

Atunci, dela gherlă, se întoarce în temnița «liberă» o fantomă cu dimensiunile pierdute, cu conturile sfâșiate, un om de ierbar. El poate fi lipit pe un perete cu pensula de pap, ca un afiș. Privirile lui s'au evaporat, încheieturile i se destramă, carnea e ca un bumbac întrebuintat, sângele a devenit ca un praf care curge prin vine ca nisipul clepsidrei, părul s'a învechit, urechile atârnă, nasul vădește osul dominant al scheletului, un surâs cunoscut se desinează prin pielea și carnea transparentă.

Când îl întâmpină administrația cu reluarea pentru a suta oară a tiranicului interogator, pedepsitul nu mai poate cunoaște nici regula șederii. În sforțările pe care le face pentru ca linia lui să se întindă reglementar,

picioarele se frâng în zigzaguri, șoldul nu mai aderă cu pieptul, mișcarea umerilor și a brațelor s'a desolidarizat de ținuta grumazului și a bărbiei. Fosilul instabil dansează pe un metru de pământ ce pare oblic în toate unghiurile, se reazimă de uluci, fără să se poată ține, vine spre Director, alunecă în stânga, se întoarce, într'un dezechilibru sinistru, ca un maimuțoi de carton, cu mișcările în dezordine calculată, pornită pe o sfoară.



## IANCU NEBUNUL

În temnița noastră vocifera un nebun fără vârstă, Iancu. El ar fi putut să aibă 55 de ani, 40 de ani, 35, îndreptățind și numele de Unchiaș și titlul de Nene, ce i se da, deopotrivă, de către deținuți. Mersul lui tăragănat, în cămașa cu poalele largi, încinsă peste ismene cu catarama unei curele, se adapta la toate vârstele deopotrivă, ca un fluier sau ca un briceag. Tot așa, vocea lui, obicinuit domoală, răgușită și monotonă, care exprima puținele idei întârziate în mintea lui neutră și uniformă.

Iancu pășea prin pietrele temniței, cu capul povârnit sub povara unei preocupări misterioase, care i-l îngreua cu mitra ei de calcar. Ii zăreai figura ridicată brusc din pământ și masca lui era când senină, când întăritată.

Dulceața privirii îl făcea să semene uneori cu nevinovăția îngerilor abstracți din icoanele de smalt, vândute de bijutieri, pentru a fi strecurate pe un lanț de aur subțire, în sus și în jos, între sânii unei logodnice blonde. Atunci, un zâmbet plutea pe fața lui înfrumusețată, ca o nuanță iscată din nimic, în zorii zilei, pe pâlnia diafană a unei flori de zorele.

Alte ori, el scula din pământul negru, cu o încetineală hotărîtă și agresivă, asupra trecătorului, o privire dârză de taur cu coarnele scurte. Seara, Iancu putea să pară bunicul lui Iancu cel de dimineață. Doi oameni deopotrivă de tari cu două puteri alternative, se luptau în colivia lui de oase, și când zgomotul în interior era mai mare, se întâmpla ca adversarii încăerați să se prăvălească odată cu bîetul trup neputincios și strâmt, în care își disputau întâietatea. Prins de convulsiuni uriașe, ca un vapor, în care Marea și talazele ei ar fi călătorit pe dinlăuntru, Iancu se frământa furtunos în țărână. Câțiva deținuți îi imobilizau brațele și picioarele cu brîie roșii, unul îl lua la spinare ca pe o albie și pornea

cu el la spital, unde-l așeza legat în patul pardosit cu scânduri și învălit cu o pătură cenușie ruptă.

Pe figura nebunului, turburată până în mocirlele adânci, ale sufletului, se ivea atunci tinerețea redeșteptată a ochilor, ca 'ntr'un mărgăritar și ca 'n pupila galbenă a florilor de mușețel, printre genele virginale, întocmite albe în vârful unui fir. Surîsul i se evapora pe buze, fraged, ca o ceață alburie, întârziată cu greierii, la revărsat, pe un lan de grâu somnoros.

Mă apropiam de patul lui cu țigarea aprinsă, pe care Iancu o lua din mâna mea, mulțumind cu o închidere a ploapelor, cu o expresie discertă de suveran indulgent. Mă apropiam și mai mult de el, cu nevoia de a descifra în omăturile lui obscure o potecă de orientare către viața lui trecută, dar Iancu nebunul trecea pe dinaintea mea ca un drum, însoțit de două gropi lungi pe marginea lui, ca un drum care nici nu începe nici nu are sfârșit, făcând din satul, prin fața căruia stă, fără să se miște și fără să știe nici el, înconjurul lumii. Pe insul lui Iancu aș fi putut umbla și merge zile, săp-

tămâni întregi și ani și nu aș fi ajuns niciodată.

În ceasurile de luciditate, el vorbea întristat de niște copii ai lui, care nu veneau la temniță să-l vadă. Avusese copii? nu avea copii? Aveau copiii în mintea lui o semnificare nebănuită? Când stăruiam să-și ducă gândul până la un capăt, Iancu se întorcea deodată întreg, ca o foaie de carte, la o pagină nouă, spiritul lui urma un angrenaj deosebit, ca o roată de mașină, care se apucă să se învâртеască de-a 'ndaratele, fără pricină evidentă, sau ca o curea de transmisiune alunecată de pe o șaibă. Lumea lui era orânduită uneori cu simplitatea unei mese, la care gesticulau câteva păpuși. Pușcăria era pentru el o mânăstire, din care trebuia să fugă, nu însă complotând împotriva starețului și a consistoriului, ci pe față. El aștepta mereu o trăsură, pe care nu i-o trimeteau la timp *caiafele* și *cațaveicele*, dușmanii și muierile; spiona intrările, analiza zgomotele ce veneau din afară, cu o pălărie de paie, ruptă, pe cap, cu un fost geamantan gol în mână, plin cu *borderouri* închipuie. În temniță ședeau și îm-

*părații*, care și ei trebuiau să plece: de ce ședeau? de ce aveau să plece? Împărații erau deținuții politici, care vorbeau cu el împărătește. La poarta temniții, undeva, ședea și Mitropolitul.

Intr'o zi, în spital, alături de patul nebunului, muri un pușcăriaș bătrân, sfârșit de cufureală. Din pântecul aceluia, moale și zbârcit ca un ciorap, se scurgea în valuri acre, liniștite și continui, zeama sângelui, sucurile tainice ale vieții, ca dintr'un urcior răsturnat, și ele s'au scurs și s'au strecurat până ce lutul, scorojit de veghe al bătrânului, a rămas gol, fără căldură, fără suflet, fără suferință. Pe Iancu, agonia calmă, de șipot, a vecinului, l-a interesat, fără să înțeleagă. Asupra morții, Iancu nu mai avea nici o concepție și între morți și vii el făcea aceeași confuzie ca între deținuți, împărați, caiafe și mitropoliți. El părăsi chiuind sala spitalului, urmat de ochii bolnavilor, terorizați de moartea din patul bătrânului cufurit. Palizi, slabi de neîngrijire, ei își dădeau seama, în patul lor de scânduri, că sunt de două ori prizonierii morții, în pușcărie și în spital, și li se părea că moartea acolo

e mai sigură și mai adâncă, mai ineluctabilă și mai matematic fatală decât în tot restul lumii, păziți de acelaș om, care îi pune și să scuipe și care îi și duce, odată morți, la spinare, fluierând pe treptele dela beciul cadavrelor, pardosit cu ciment, un cântec de bodegă și de amintiri. De jos, din beci, îi lua furgonul, care vine de două ori pe săptămână, ca rudele de-acasă.

Un deținut, un condamnat, învie până la ultima secundă a osândeii, în nădejdea, de care l-a despărțit societatea prin ceremonia legală a unui rit nepăsător și sceptic. Odată instalat în spital, timpul își pierde marginile și spațiul i se strânge ca un elastic, scăpat din întinderea lui, câmpul pe care îi alergau visurile se mărginește, lumea e 'n patul lui, asistat de patru păreți mari, spoți cu var.

Omul se face mic și pornește de-a bușile, pe brânci, pe de-asupra unui precipiciu haotic, de-a lungul unei scânduri lungi, încovoată, îngustă, îngrozit de adâncimile negre, în care trebuie să se prăvale. Mirosul de petrol și fenol al spitalului e ca un pre-judiu olfactiv al mormântului. Prin fereș-

inegal al copitelor bolnave, către poartă. Iancu saluta temnița în picioare și deținuții râdeau, salutându-l în deriziune.

La poartă, doi gardieni învitară blând pe nebun să se scoboare. El se uită la dânșii uimit. Gardienii insistară. Apucară pe nebun de-o mână, mâna li se supuse. Ochii nebunului fixau descurajați uniforma portarului dela poarta boltită interioară, pe când o chee cât un topor intra în broasca porții și se învârti de două ori cu scrâșnetul ei subteran. Picioarul se puse pe șina de fier a roții și ajutat de gardieni, nebunul scoborî pe pământ.

Și pe când porțile cu vârfurile ridicate își reînchideau aripile uriașe de lemn, treptat și teatral, Iancu nebunul, cu capul plecat, cu geamantanul cu acte târîș, se întorcea în spital, plângând, ca un copil, al căruia balon se spărsese. . .



## PATRIA NOUĂ

A trecut încă o zi în așteptare incoloră. Ceața dimineții impresionase pe camarazii matinali, cari au văzut-o pe la cinci, doliu de toamnă timpurie, lăsat peste peisagiul vizibil din galeria celulelor de sus. Grossu, prin ochelarii lui noi, cu sârme de metal alb agățate de urechi, citește «Amintirile din casa morților» în traducere nemțească, un volum de formatul cărților de rugăciuni, și figura lui rasă și resemnată de preot catolic, oftează.

— Vine toamna! murmură Grossu, cu o voce, care trimite iluziilor un salut și le dă întâlnire la iarnă, tot în închisoare.

La prânz, la masă, în casa deținutului Floratos, care va aștepta zadarnic punerea lui în libertate pe ziua de azi, după trei ani de prevențiune, se fac proiecte, triste și



entuziaste. Pe cele triste le exagerează, fidel viciului de melancolic și arțag, inteligentul, excelentul deținut Teodorescu, căruia Floratos îi cedează de urgență, cu începere chiar de astăseară, cele două camere pe cari le ocupa, — el întrebuințează verbul la imperfectul speranței — mobilate cu o sobă de teracotă pentru lungile viitoare luni de iarnă. Dețențiunea stăruitoare transformă și pe oamenii cari au fost sindici la Bursă și politici și au luptat dramatic cu viața, în niște copii sugaci, capabili să se emoționeze până la crize de bunic, de un incident imaginar, cu aspect favorabil.

Condamnații la munca silnică pe viață, de câte ori li se comută pedeapsa, își fac un rând de haine noi, pe care le periez zilnic, mângâind în ștofa lor carnea suavă a libertății, și mai au până la părăsirea ocnei, câte cinci și opt ani de răbdare, și ei stau de vorbă ore întregi cu costumul, cu ghetele și cu pălăria, care le vor purta trupurile înlănțuite de peștera de sare, prin lumea slobodă a lui Dumnezeu. Și când li se pare că timpul durează mult, când teama de boală și moarte le străfulgeră sufletul,

ei fac socoteala anilor ce mai rămân, greșind cu intenție numărul lor. Constant, fiecare ocaș se înșală cel puțin cu un an, îndeobște un an în minus asupra restului de osândă.

Cei mai mulți au pierdut în 18 și 20 de ani orice legătură cu lumea din afară. Saatele lor s'au obișnuit cu ideia că locuitorii osândiți la ocnă nu se vor mai întoarce.

Lumea îmbătrânește în comună. Câte un pomelnic le rostește numele la acatist, cu nesiguranță, când la vii, când la morți.

Osândiții și-au schimbat și natura și genul. Cei mai mulți au adunat în ocnă parale, au învățat o meserie; cei mai mulți sacrifică pederastiei, dormind subt aceeaș pătură cu un ocaș mai tânăr, care când sosește între ei, devine obiectul unei licitații imense, a pasiunilor sălbatece, a delicatelor atențiuni, ofrande, scutiri de muncă, invitații... Ce vor face ei părăsind închisoarea, care i-a educat pentru o viață de povestiri fantastice și de schițe negre în *aquaforte*?

Unii se stabilesc cu meseria profesată în exterior, prin împrejurimile închisorii, staționează Duminica în dreptul porților, păstrează relații cu funcționarii, cu gardienii

penitenciarului, în care li s'a interzis să mai intre; pușcăria e familia lor, patria lor adoptivă, cosmosul particular.

Se povestește cazul unui ocaș care așteptând de 25 de ani cu garderoba lui nouă de om liber, zilnic pipăită, în ziua punerii în libertate, ieșind din închisoare făcu zece pași în afară și căzu mort în drum.

De bucurie sau de sentimentul golului universal?

Dinmurea Francea la m. Sin  
judetea Vaslui Bicarmata

## OMUL DIN CINCI

Se petrece cu «boerii» un fenomen curios. De câte ori e vorba de unul, se numesc toți ceilalți. Articolele din cod indică pare-se vârsta unuia și aceluiaș animal quintufrent, care poartă numele de «boerii».

— Cine-i domnul care trece? întrebă câte un pușcăriaș nou.

— Știi, ziariștii...

Și noul venit știe numaidecât că între boeri sunt cinci ziariști, cari formează laolaltă un soi de grup statuar, cu personagiile gemene și lipite, unite unele altora, prin spete și pe la picioare, prin acelaș material de plumb, de bronz sau de sare...

Nu poate unul să se miște că ceilalți patru se resimt. Intinde unul o mână, tot blocul se deșteaptă:

— Ce vrei să faci?

Dacă rămâi singur, cel puțin încă unul vine să-ți ție de urît. Citești o scrisoare personală? Ceata întreagă se găsește jig-nită că-ți permiți a face dintr'însa un «secret». Dacă necesitatea e adevărat că ză-mislește organul, cei cinci tovarăși se vor trezi într'o noapte legați unul de altul printr'un maț fiziologic, care va parcurge în cinci direcții deosebite distanțele dintre ei. E exclus să se vorbească altfel decât în grup. Orice altă prietenie pare suspectă, pare o tendință de emancipare, care ți-e totalmente refuzată:

— Sîntem cinci, afirmă ochii celorlalți patru, suntem ziaristii! Vorbele lor sunt aceleași, convorbirile sunt aceleași, materia dialogurilor e identică permanent. Te surprinzi chiar scriind despre aceleași lucruri ca alți doi-trei în aceeași seară. Un comunism desgușător face din cinci un singur ins.

Fiecare din ziarști vorbește la plural. Vroind să zică *eu*, zice *noi*; când *vom* fi liberi... Azi ce *facem*?... Trebuie să *dăm* din mâini și din picioare ca să *scăpăm*...

De câte ori se trimite o cerere, o scrisoare, o petiție, hârtia se acoperă cu cinci iscăli-

turi și unul e obligat să vorbească de cele cinci personaje jucate de el, ca de un scambiator divers, și unic și multiplu în același timp. Dacă unuia din cei cinci i-ar veni porunca punerii în libertate, ceilalți patru s'ar năpusti asupra-i și l-ar sugruma, ca să nu se știrbească unitatea de cinci.

Eziți să faci baie, să-ți schimbi cămașa, obsedat că în realitate speli și primenești pe ceilalți și că în ligheanul și în baia ta rămân grăsime neagră și brânză cenușie de cinci inși. Ce să-ți mai aduc? te întreabă nevasta. Nu-mi mai aduce nimic, răspunzi, cu senzația că nimic nu mai e pentru tine, că tu nu mai ești individual, că nici o acțiune a ta nu-ți mai aparține, de vreme ce ești din cinci.

Voi mai putea redeveni vreodată unul, te întrebi neliniștit? Voi mai avea dreptul de-a acționa vreodată singur, fără curiozitatea altora indirectă, ridicată peste umărul meu; fără obligația de a fi solidar cu alți patru, veniți aci din patru regiuni opuse ale pământului, să facă ființă cu mine? să-i miros cu plăcere când put, să-i ascult când vorbesc, să-i suport când glumesc, să dau

---

## POARTA NEAGRĂ

---

liniștea și singurătatea mea pradă nevrozii unuia sterile, analizei altuia, tovărășiei unui al treilea și al patrulea individ?

— Doamne, Dumnezeu, izbăvește făptura mâinilor tale de complexitate!

## ION PETRESCU

Fiecare deținut «boer», are servitor, ca fiece ofițer ordonanță.

Plecându-i servitorul, Floratos a angajat dintre deținuți pe altul. Băiat harnic, deștept, cu o figură care exprimă o francă sinceritate, cu o gură curată, făcută par'că numai pentru corurile de îngeri, noul Ion stârnește de câteva zile, ale noviciatului, admirația colectivă. Genul lui total are viața și veselia latentă a unui pui de animal, a căruia acțiune e un joc și un echilibru permanent. O privire luminoasă însoțește toate mișcărilor lui Ion și în câteva zile interiorul celor două odăi ale lui Floratos a căpătat o atitudine nouă, ca și cum o femeie voioasă i-ar fi imprimat un ritm de bucurie și un surâs amărunit. Rapid în concepție, instantaneu în execuție, Ion, căruia înce-



puse să i se zică Ionică, nu contenește de dimineața până seara târziu, din munca lui, pe care o pricepe. Poate că degajamentul firii avea ceva exagerat și sonoritatea cuvintelor lui un ton de intimitate nivelatoare, care nu făcea parte din programul unui servitor. Formele lui verbale «Stai să vezi» și «Îți aduci aminte că ți-am spus» denotă oarecare libertinaj, dar le atribuie fiecare extracției, pe care o crede țărănească, căutând într'însele chiar satisfacții rustice în stilul mugetului vacilor și al fumului din hornuri.

Astăseară, decepție generală. Curioși să analizeze necunoscutul acestui copilandru, care se părea că trebuie să ascundă surprize strălucite de naivitate, boerii l-au provocat părintește să vorbească. Furtul lui dubios de niște decorații, luate dintr'un pod, părea opera unui copil, care ținea să se joace cu niște tinichele și podul în care decorațiile au fost găsite, era închipuit ca o depedință continuă a propriului pod al casei unde locuia el și unde s'ar fi dus să caute o ladă veche sau câteva căpățâni de ceapă.

Impins să vorbească, Ion, cu o naturaleță dumnezeiască, a descris o escaladare cu

spargere categorică, în podul caselor ocupate în strada Sebastopol de un ministru și a făcut teoria morală a furtului profesional. Din ce în ce mai surprinși și tot așteptând ca urmarea povestirii lui să corecteze cele spuse, cărora li se putea da o interpretare greșită, ascultătorii sfârșiră prin a se uita unii la alții, încremeniți de stupeoare.

Podul ministrului l-au spart de cinci ori, Ion și cu un «coleg», prost, pe care îi pare rău că l-a luat cu el. În ziua în care a fost prins, el fuma în fereastra podului. Era ora 9 dimineața și sta ascuns acolo dela 10 seara, din ajun, ca să poată, folosindu-se de un moment potrivit, să scoată lucrurile furate. Mai furase șase covoare și le vânduse cu 7 mii de lei unui profesor de muzică, cu nume italian, care s'a «învârtit» cu comisarul secției respective. Prințul Ghica, proprietarul imobilului, locuit într'o aripă a lui de ministru, își lua tocmai laptele în curte; era prin Mai — și primi scuipatul fumătorului din pod în ceașcă. Asaltarea podului și prinderea hoților.

Ca să ajungă la pod, hoții intrau pe scara mare, pe care circulau și locuitorii casei și

care ducea până la învelitoare, și tot pe acolo scoborau și obiectele furate. — Ion e respectuos cu ierarhia:

— M'am dus să-i fur domnului ministru caseta cu bani, zise el, pe care am văzut-o de trei ori deschisă în fața mea, dar nu m'a ajutat norocul. Bine am făcut că i-am furat ce i-am furat, căci «mi-a scris că nu dă parale» adaugă Ion.

— Cum ți-a scris? ce însemnează asta?

— I-am dat o petiție, zise Ion.

— Petiție?!

Da, cerându-i ajutoare, de mai multe ori, ca să ajut pe bătrânul tată-meu.

Nu s'a insistat asupra acestui capitol și a mecanismului relațiilor dintre Ion și ministru, înțelegând că s'a produs o tentativă de șantaj, sau o manoperă de explorare hoțescă a topografiei sentimentelor.

Îmbătat de sine, Ion mărturisește că mai este judecat în lipsă și pentru alt «fapt», în care fiind prins și-a dat un nume fals și pentru care va lua doi ani pușcărie.

— Nu eram prost, spune el, să-mi dau numele meu adevărat. Dar vă întreb pe d-vs., pot să fiu măcar ușor condamnat?

Și acest distinguo:

— Căci nu era marfă românească, *de-a noastră*: era marfă dela Nemți.

Ion furase dela ocupanți puști, muniții, îmbrăcăminte, pături și bocanci, și se afirma patriot și naționalist.

Ion e întrebat cum de-i vine să fure, când are atâtea însușiri bune de muncă și de rânduială, și e încurajat să facă amendă onorabilă pentru viitor.

Ion răspunde cu teoria originală că trebuie să furi de câteva ori ca să ajungi om cinstit, dând pilda unui pescar din piață, care la 12 ani era în pușcărie pentru primul furt, și care astăzi are bălțile cele mai mari în arendă și e proprietar a cel puțin 22 de imobile.

— Voi fi un al doilea Titircă, zise hoțul, citând numele pescarului. O lovitură de 6-7000 de lei dela 3 la 6 luni închisoare. Faci câteva lovituri de acestea și-ți ajung, argumentează hoțul cu ochii luminoși, răspunzând cu voce tare unei preocupări tăcute.

Liniștea povestitorului îngrozește. Nici un cinism la el, dar o sinceritate, un entuziasm, o determinare spirituală definitivă, congeni-

tală. Conștiința pedepselor mici, pe cari le asigură Codul Penal, hoților, facilitând profesia furtului și promovând-o ca o inocență, în vreme ce trimite la ocnă pe ucigașii din pasiune, furie și beție, trece la generații de indivizi, face școală, creează o clasă de bandiți încurajați să trăiască din parazitism și prădăciune și să găsească în ele mijlocul opulenței și al imunității.

Ascultătorii se privesc lung, pe când Ion le trimite, ca o pasăre albă, nevinovatul lui surîs, amestecat într'un clăbuc de fum de tutun.

— Qu'en dites-vous? întreabă cineva cu melancolie.

— Je le ficherais à la porte, răspunde Floratos afectat.

*Lipsește din prezentul volum un șir întreg de figuri literare și politice, care vor întocmi o carte deosebită de portrete.*

## CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Preludiu . . . . .	7
Boerii . . . . .	16
Oasele . . . . .	28
Sever Dimitriu . . . . .	32
Noapte de argint . . . . .	35
Ierarhia fiscală . . . . .	37
Doctorul Constantinescu. . . . .	42
Generalul Averescu . . . . .	48
Lampa . . . . .	50
Un ulcer ideal . . . . .	54
O comedie . . . . .	60
Organizarea . . . . .	64
Relații . . . . .	78
Vizită acasă . . . . .	81
Domnul Ministru . . . . .	86
Legătorul de cărți . . . . .	89
Comunitate . . . . .	97
Hoțul și vrabia . . . . .	112
Stoian Dimitrof . . . . .	114
Trei iezi. . . . .	116
Viața în ocne . . . . .	117
Maria Nichifor . . . . .	126
Un socialist . . . . .	132
Păduchia poetului. . . . .	136
Marin Gureșoiu . . . . .	140

---

POARTA NEAGRĂ

---

	Pag.
Alfonso . . . . .	148
Degetul . . . . .	157
Grevă de ocupaşi . . . . .	159
Un proiect de ziar . . . . .	161
Petre Gatui . . . . .	164
Procesul ziariştilor . . . . .	166
Procesul socialiştilor . . . . .	171
Mitică lăutarul . . . . .	175
O vizită cu ochelari . . . . .	185
Pictorul Ştefan Luchian . . . . .	187
Pictura lui Luchian . . . . .	190
† P. P. Carp . . . . .	199
Noaptea în închisoare . . . . .	201
Revoluţia socială . . . . .	203
Curţile Marţiale . . . . .	206
Plutonierul . . . . .	209
Scenă la Jilava . . . . .	216
Bubi . . . . .	217
Flaşnetarul . . . . .	224
Cuibul rândunicii . . . . .	229
Trifoiul . . . . .	232
Tortura . . . . .	234
Rugăciune . . . . .	237
Gângăniile . . . . .	239
Danabasy . . . . .	243
Ionaş . . . . .	246
Ginecologie . . . . .	248
Un vizitator de mare literatură . . . . .	249
Balaban . . . . .	253
Hainele Domnului Director . . . . .	260
O fată plânge . . . . .	264
Pruncii . . . . .	266
O încercare de evadare . . . . .	267
Visul unui proletar . . . . .	271
Floarea şi Generalul . . . . .	281

---

## POARTA NEAGRĂ

---

	<u>Pag.</u>
Infirmierul Pokorny . . . . .	283
Socialistul . . . . .	287
Fetica . . . . .	291
Vorbitorul boerilor . . . . .	293
Nebunii . . . . .	296
Convoiul . . . . .	299
Directorul . . . . .	304
Un prevenit contabil . . . . .	307
Femei . . . . .	309
Incartieruirea . . . . .	313
Stări sufletești . . . . .	320
Streaja de noapte . . . . .	327
Aghiută . . . . .	329
Lacăte . . . . .	334
Varietăți . . . . .	337
Vocații . . . . .	343
Visul unui deținut . . . . .	349
Gherla . . . . .	354
Iancu Nebunul . . . . .	358
Patria nouă . . . . .	367
Omul din cinci . . . . .	371
Ion Petrescu . . . . .	375

---